

Projekt

Discovering the Archaeologists of Europe:

SLOVENIJA

Vesna Pintarič
Predrag Novaković

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za arheologijo

PROJEKT DISCOVERING THE ARCHAEOLOGISTS OF EUROPE: SLOVENIJA

Avtor: Vesna Pintarič, Predrag Novaković

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2008.

Vse pravice pridržane.

Brez pisnega dovoljenja Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna objava, dajanje na voljo javnosti (internet), predelava ali vsaka druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Odstranitev tega podatka je kazniva.

Izdala in založila: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za arheologijo.

Odgovorna oseba: Valentin Bucik, dekan Filozofske fakultete

Predsednica Komisije za tisk učbenikov Filozofske fakultete: Branka Kalenič Ramšak
Ljubljana, 2008

Prvi natis

Naklada: 150 izvodov

Oblikovanje: Predrag Novaković, oblikovanje naslovnice Conor McDermott

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Publikacija je brezplačna.

Izdaja publikacije je sofinancirana iz sklada EU Leonardo da Vinci II.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

902 (497.4)

PINTARIČ, Vesna

Projekt Discovering the Archaeologists of Europe: Slovenija /
Vesna Pintarič, Predrag Novaković - Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete,
Oddelek za arheologijo, 2008,

ISBN 978-961-237-253-8

1. Novaković, Predrag, 1963-
240822016

Projekt

Discovering the Archaeologists of Europe:

SLOVENIJA

Vesna Pintarič

Predrag Novaković

KAZALO

UVOD	7
Partnerji	7
Cilji raziskave	8
Predhodne raziskave	9
Kdo je arheolog?	10
Pregled organiziranosti arheološke stroke v Sloveniji	13
METODOLOGIJA RAZISKAV PROJEKTA DISCO	21
Temeljni ciljni podatki	21
Vprašalnik	22
Seznam organizacij in stanje zaposlenosti	22
Pridobivanje podatkov	26
REZULTATI	29
1. DEL: DELOVNE ORGANIZACIJE	29
1.1. Organizacijska struktura	29
1.2. Geografska lokacija sedeža	30
1.3. Podatki o zaposlenih	31
1.4. Pravice zaposlenih	37
1.5. Plačilne lestvice in sindikalna organiziranost	39
1.6. Število zaposlenih	41
1.7. Izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje zaposlenih	43
1.8. Specifičnost pridobljenega znanja	45
1.9. Potrebe po specifičnih znanjih	49
2. DEL: PROFILI DELOVNIH MEST	54
2.1 Glavna dejavnost	57
2.2. Število zaposlenih glede (starost, nedoločen / določen čas)	59

2.3. Osebni dohodek	62
2.4. Število delovnih ur na teden	65
2.5. Izobrazba zaposlenih	65
2.6. Financiranje delovnih mest	67
2.7. Prosta delovna mesta	68
2.8. Zaposlovanje in delo tujcev	69
2.9. Zaposlovanje invalidnih oseb	71
3. DEL: OSEBNI VPRAŠALNIKI	72
3.1. Spola anketiranca/ke	72
3.2. Naziv delovnega mesta	73
3.3. Izobrazba	75
3.4. Starost	77
3.5. Vrsta in dolžina zaposlitve	78
3.6. Zavod za zaposlovanje	81
3.7. Oddaljenost delovnega mesta in daljša odsotnost od doma	83
3.8. Delo v tujini	84
3.9. Delovne naloge	87
3.10. Slabosti dela	88
3.11. Pripravljenost opravljanja dela na domu	89
3.12. Članstvo v tujih ali domačih strokovnih organizacijah?	90
3.13. Delo med študijem	91
3.14. Zaposlitev	92
ZAKLJUČEK	96

UVOD

Raziskovalni projekt *Discovering Archaeologists of Europe* (skrajšano DISCO) je rezultat sodelovanja 12 partnerjev iz 11 držav, glavni koordinator projekta je bil Institute of Field Archaeology iz Velike Britanije. Projekt se je pričel septembra 2006 in je trajal 2 leti. Projekt je sofinancirala Evropska Komisija v sklopu programa Leonardo da Vinci II.

PARTNERJI

1. Institute of Field Archaeologists [Velika Britanija; koordinator projekta]
2. Katholieke Universiteit Leuven [Belgija]
3. Τμήμα αρχαιοτήτων / Department of Antiquities [Ciper]
4. Archeologický ústav Praha [Češka]
5. European Association of Archaeologists [Češka]
6. Συλλογος Ελλήνων Αρβνχαιολογων / Syllogos Ellinon Archaiologon [Grčija]
7. Institute of Archaeologists of Ireland [Irska]
8. Vestigia b.v. Archeologie en Cultuurhistorie [Nizozemska]
9. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo [Slovenija]
10. Verband der Landesarchaeologen in der BRD [Nemčija]
11. Archeologický ústav SAV [Slovaška]
12. Internationales Österreichisches Archaeologie Forum (IÖAF) [Avstrija, pridruženi član]
13. Magyar Régész Szövetség (Madžarska; pridruženi član).

Slovenski del projekta je vodil izr. prof. dr. Predrag Novaković ob pomoči Vesne Pintarič, univ. dipl. arheologinje, ki je pripravila in nadzirala velik del terenskega dela in obdelave podatkov. V terenskem delu in zbiranju podatkov so sodelovali še

naslednji študentje Oddelka za arheologijo: Gregor Bajc, Helena Bešter, Tina Kompare, Anja Ragolič in Katja Uršič.

Skupaj z dvanajstimi nacionalnimi poročili o arheološkem delu v vsaki izmed držav, ki so sodelovale v projektu Discovering the Archaeologists of Europe (eno izmed teh je tudi pričujoče poročilo), izidi tudi prispevajo k transnacionalnem poročilu in pregledu projektnega dela (Aitchison 2008¹).

CILJI RAZISKAVE

Glavni cilj raziskave je bil natančneje spoznati in razumeti pogoje, okoliščine in možnosti za transnacionalno zaposlovanje arheologov in oblikovanje transparentnih profesionalnih kvalifikacij za delo na arheološkem področju v Evropi.

Raziskava je imela več ciljev, tako na evropski kot na nacionalni ravni:

- *identifikacija ovir za vstop v arheološki poklic in transnacionalno delovno mobilnost,*
- *identifikacija trendov in informacij na trgu arheološkega dela, vključno s potrebami po poklicnem izobraževanju, izpopolnjevanju in napredovanju v poklicu,*
- *identifikacija števila arheologov zaposlenih v posamezni državi,*
- *identifikacija potreb po specifičnih znanjih,*
- *pridobitev informacij, ki bodo delodajalcem na področju arheologije pomagale pri načrtovanju dela in izboljšale učinkovitost organizacijske strukture.*

Te cilje je raziskava želela doseči z identifikacijo, zbiranjem in posredovanjem informacij o arheologih in arheoloških zaposlitvah v evropskem okviru, zato da bi

¹ Aitchison, K. (2008). *Discovering the Archaeologists of Europe: Transnational Report* (dostopno na <http://www.discovering-archaeologists.eu>).

delodajalci, strokovna združenja, Evropska zveza arheologov, ponudniki strokovnih usposabljanj in druge ustanove:

- *razvijali poznavanje poslovnih praks in pogojev za lažjo transnacionalno delovno mobilnost,*
- *definirali specifična merila in metodologije za določanje potreb po usposabljanju po Evropi,*
- *bolj učinkovito analizirali in predvidevali potrebe po specifičnih znanjih,*
- *lažje ugotavljali primerljivost potreb po strokovni usposobljenosti v posameznih državah.*

Do sedaj tovrstni podatki niso obstajali za večino evropskih držav in so v projektu DISCO prvič zbrani v tako obsežnem mednarodnem okviru. Za Slovenijo podatki o številu in usposobljenosti arheologov, zaposlenih na tem strokovnem področju, niso bili zbrani vse od konca osemdesetih let. Sploh pa ni bilo podatkov o specifičnih potrebah, ki se pojavljajo pri arheološkemu delu, še zlasti ne tistih, ki bi bili v zvezi z novjšim in močno pospešenim razvojem terenske arheologije v okviru preventivnih in zaščitnih dejavnosti.

Predhodne raziskave

S povabilom k sodelovanju v evropski raziskavi o arheološkem poklicu in delu v državah EU, smo se v Sloveniji po več kot dveh desetletjih (glej Arheo 1, Arheo 8) znova lotili pregleda delujočih organizacij in posameznikov na arheološkem področju. Pred projektom DISCO razen seznama jugoslovanskih (in slovenskih) arheologov, delujočih v arheoloških institucijah, objavljenem v reviji Arheo 1 (1980) in revidiranega istega seznama v številki 8 (1989) iste revije, ni kasneje v Sloveniji nihče vodil podobnega seznama o delujočih na tem strokovnem področju. Tovrstnih podatkov tudi ni pri Statističnem uradu Republike Slovenije.

Raziskava v Sloveniji v okviru projekta DISCO je v veliki meri temeljila na podobnih raziskavah iz Velike Britanije (*Profiling the Profession: a survey of archaeological jobs in the UK; Archaeology Labour Market Intelligence: Profiling the Profession 2002-03*, skupaj z nadaljnjimi navedbami podobnih britanskih raziskav) in Irske (*Profile of the Archaeological Profession and Educational Resources in Ireland*). Zaradi možnosti primerjav pa je bila končna oblika raziskave še dodatno usklajena med projektnimi partnerji.

Glavni del podatkov smo zbirali predvsem na podlagi osebnih vprašalnikov, ki so bili poslani po pošti na naslove vseh javnih in zasebnih delovnih organizacij, ki delujejo na področju arheologije. Vprašalnik je bil razdeljen na tri dele, da bi kar najbolje spoznali strukturo in stanje poklica ter delovna področja organizacij oziroma zaposlenih v njih.

Kdo je arheolog?

Kljub temu, da ni nikjer splošno uveljavljenih in jasnih pravil, ki bi jasno določala uporabo termina »arheolog/inja«, v praksi velja, da je to oseba, ki je pridobila vsaj univerzitetno izobrazbo arheološke stroke; t.j. da je na univerzitetni ali višji ravni zaključila izobraževanje s področja arheologije, arheološke dediščine oz. ekvivalentnih vsebin pod drugačnim nazivom (npr. v Italiji, ZDA itd.).

Naziv arheologa je v Sloveniji izrazito vezan na strokovno usposobljenost, ki se zagotavlja s primerno univerzitetno izobrazbo. Skorajda ne obstajajo izjeme, kjer bi naziv arheolog imeli posamezniki z izobrazbo sorodne ali pa povsem druge smeri in bi npr. kasneje, z delovnimi izkušnjami pridobili znanje in veščine iz arheološke stroke. Bolj ali manj jasen pogoj za naziv arheologa je dejansko le ustrezna izobrazba (v starejši obliki je bil to naziv diplomirani arheolog/inja, kasneje pa univerzitetni diplomirani arheolog/inja).

Na področju arheološkega terenskega dela je zakonodaja bolj eksplicitna. *Pravilnik o postopku za izdajo dovoljenj za arheološka raziskovanja* (Ur.l. RS 113/2000; ne velja od 1.3.2008, prehodno v uporabi še do 1.3.2009) določa, da lahko arheološko raziskovanje vodi le univerzitetni diplomirani arheolog z najmanj petletnimi delovnimi izkušnjami kot strokovni sodelavec v arheoloških raziskavah; vodja podvodnih raziskav pa potrebuje tudi predpisano potapljaško teoretično in praktično znanje.

Predlog za izdajo dovoljenja za arheološke terenske raziskave lahko poda pravna ali fizična oseba, predlog pa nato obravnava petčlanska komisija, ki jo na predlog uprave imenuje pristojni minister (minister za kulturo) za dobo pet let in jo sestavljajo uveljavljeni arheologi, strokovnjaki za različna arheološka obdobja, varovanje in hranjenje arheološke premične in nepremične dediščine. Na podlagi pozitivnega mnenja komisije minister nato izda dovoljenje. Komisija tudi imenuje enega ali več nadzornikov, ki se določijo izmed univerzitetnih diplomiranih arheologov z najmanj desetletnimi delovnimi izkušnjami v arheoloških raziskavah.

Z omenjenim pravilnikom, ki je pravzaprav edini pravilnik, ki natančneje opredeljuje arheološke kvalifikacije, je torej določena le zahtevana stopnja izobrazbe in strokovne usposobljenosti vodje arheoloških raziskav, ne pa tudi njegove ekipe. Iz tega sledi, da lahko vodja sam presoja, koga in s kakšno izobrazbo oz. izkušnjami želi imeti v svoji ekipi. V veliki meri so v ožji ekipi vodje arheoloških raziskav diplomirani arheologi in študentje zaključnih letnikov arheologije, ki imajo že določene delovne izkušnje. Ti imajo običajno naziv tehnika. Izraz »tehnik« ni natančneje opredeljen in se je uveljavil predvsem v praksi v zadnjem desetletju - v arheoloških izkopavanjih na trasah avtocest - ko je bilo zaradi načina financiranja potrebno prilagoditi strukturo raziskovalnih ekip in nazive posameznih profilov gradbeniškega modelu organizacije gradbišč in hierarhije del. Fizični (tj. nekvalificirani) delavci v

arheoloških raziskavah so običajno študentje (arheologije ali drugih smeri), dijaki in drugi delavci.

Z novo zakonodajo (*Zakon o varstvu kulturne dediščine*; Ur.l. RS 16/2008) se bo spremenil tudi pravilnik za izdajo dovoljenj za arheološke raziskave, za sedaj je določeno le, da je za opravljanje strokovnega dela na področju varstva kulturne dediščine potrebna srednja, višja ali visoka izobrazba, ter opravljeno pripravništvo in izpit za pridobitev strokovnega naziva (arheologa-konservatorja). Posamezniki, ki še niso pridobili strokovnega naziva, lahko to delo opravljajo le pod mentorstvom oseb, ki ustrezen strokovni naziv že imajo.

Zahteve za pridobitev strokovnih nazivov v javni službi na področju varstva kulturne dediščine so: univerzitetna izobrazba (ni še povsem jasno katera »bolonjska« stopnja), ustrezne delovne izkušnje in strokovne kompetence ter opravljen strokovni izpit. Minister predpiše vrste strokovnih nazivov, program izpopolnjevanja za pripravništvo in za pridobitev nazivov, zahteve glede izobrazbe, delovne izkušnje in ugotavljanja strokovnih kompetenc ter način opravljanja izpitov za pridobitev strokovnega naziva. Obenem tudi podrobneje določi način uvrstitve na seznam usposobljenih izvajalcev, način izkazovanja strokovne usposobljenosti in vodenja seznama usposobljenih izvajalcev za opravljanje specializiranih del varstva, kamor sodijo:

- *izvajanje raziskav in predhodnih raziskav (vključno z arheološkimi raziskavami),*
- *izvajanje konservatorsko-restavratorskih del,*
- *izvajanje gradbenih in obrtniških del na dediščini,*
- *prevozi premične dediščine,*
- *priprava konservatorskih načrtov,*
- *priprava načrtov upravljanja,*
- *priprava projektne dokumentacije za posege v dediščino,*

- *priprava okoljskih poročil oziroma poročil o vplivih na okolje s stališča dediščine,*
- *priprava izvedenskih mnenj in cenitev,*
- *izvajanje programov izpopolnjevanja in usposabljanja, hranjenje in predstavljanje zbirk premične dediščine javnosti.*

Pregled organiziranosti arheološke stroke v Sloveniji²

O začetkih nacionalne šole slovenske arheologije lahko govorimo šele po letu 1918, ko so bile v Sloveniji ustanovljene prve nacionalne institucije na arheološkem področju: Narodni muzej, Univerza, državna spomeniška služba. Pred tem letom je bila organizacija arheologije na Slovenskem del avstrijske institucionalne mreže, z osrednjimi institucijami na Dunaju in mrežo deželnih muzejev in spomeniških uradov (deželni muzeji v Ljubljani, Gradcu, Celovcu, mestni muzej v Trstu, deželni konservatorski uradi v Ljubljani, Trstu, Gradcu); lokalni muzeji, ki bi v tem času delovali na arheološkem področju so bili pred l. 1918 bolj izjema kot pravilo.

Institucionalizacija arheologije v muzejih, na spomeniško-varstvenem področju in na univerzah je v Avstriji potekala predvsem v drugi polovici 19. stoletja. Razen spomeniške službe (Cesarsko-kraljevske centralne komisije za zaščito umetniških in zgodovinskih spomenikov), ki je bila ustanovljena 1850, so druge institucije (muzeji in univerze) dejansko obstajale že več desetletij pred tem, vendar so v svoje programe dela pričele načrtno vključevati arheologijo šele proti koncu 19. stoletja.³

² Za natančnejši pregled zgodovine arheologije v Sloveniji in posameznih institucij glej: Baš (1953-54), Gabrovec (1971), Petru (1971), *Varstvo spomenikov* 20 (19??), Kastelic et al. (1987), Slapšak in Novaković (1996), Pleterski (1997), Novaković: (2001a), Novaković (2002), Novaković, Lovenjak in Budja (2004).

³ Štajerski deželni muzej v Gradcu (1811), Kranjski deželni muzej v Ljubljani (1821), Koroški deželni muzej v Celovcu (1844), Mestni muzej (Museo Tergestino di antichità) v Trstu (1843). Naslednje obdobje ustanavljanja mestnih muzejev je sledilo na prehodu iz 19. v 20. stoletje: Celje (1893), Ptuj (1893), Maribor (1909), Koper (1911).

Najpomembnejšo vlogo v organizaciji arheologije na Kranjskem (po 1918 pa tudi na celotnem takratnem ozemlju Slovenije) je imel predvsem Deželni muzej v Ljubljani. Resda je bil ustanovljen že leta 1821, vendar se arheološka dejavnost muzeja prične šele sredi sedemdesetih let 19. stoletja, ko je Karel (Dragotin) Dežman, takratni ravnatelj muzeja, izvedel prva večja arheološka izkopavanja na Ljubljanskem barju. V dobrem desetletju, do 1888, je Dežmanu uspelo ustvariti izjemen arheološki opus in uveljaviti Deželni muzej v Ljubljani kot eksemplarno deželno institucijo v takratni Avstro-Ogrski državi: uredil je muzejsko zbirko in objavil vodnik po vrhunskih standardih takratnega časa, razdelil je železnodobno gradivo na halštatsko in latensko komaj nekaj let po prvi objavi najdišča La Tène, uspešno je lobiral za novo zgradbo muzeja (takrat najdražjo javno gradnjo na Kranjskem) in bil priznan član pomembnih mednarodnih znanstvenih združenj.⁴

S koncem Avstro-Ogrske so nastopile radikalne politične spremembe, v kontekstu katerih je Slovenija (kot del novonastale Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev; od l. 1929 Kraljevina Jugoslavija) uspela združiti pretežen del osrednjega in vzhodnega dela slovenskega etničnega ozemlja v nekdanjih avstrijskih deželah. V novi državi je pričela nastajati vrsta slovenskih nacionalnih institucij. Na arheološkem področju je osrednjo vlogo prevzel nekdanji Deželni muzej Kranjske, ki je bil l. 1921 preimenovan v Narodni muzej. Ustanovljena je bila tudi Univerza v Ljubljani (1919), kjer je bil pouk arheologije sicer načrtovan že od samega začetka, vendar se je zaradi pomanjkanja ustreznih profesorjev v omejenem obsegu pričel šele v študijskem letu 1923/24.

Poleg Narodnega muzeja in Univerze v Ljubljani je bila na novo organizirana tudi spomeniška služba. Ta je načelno tudi pokrivala arheološko dediščino, vendar pa je

⁴ K. Dežman je ključna oseba za uveljavitev znanstvene arheologije na Kranjskem in posledično tudi v Sloveniji. Več o K. Dežmanu glej v Slapšak in Novaković (1996), Novaković (2001b).

bila na tem področju zaradi vrste razlogov, predvsem neustrezne zakonodaje in kadrovske šibkosti, precej manj dejavna.

Kljub načeloma ustrezno zamišljeni institucionalni organizaciji pa je arheološka dejavnost v Kraljevini Jugoslaviji v praksi močno nazadovala v primerjavi s predhodnim (avstrijskim) obdobjem. Narodni muzej je deloval brez profesionalnega arheologa vse do konca dvajsetih let, ves čas med obema vojnama ni bilo profesionalnega arheologa tudi v spomeniški službi, pa tudi na Univerzi v Ljubljani je prihajalo do precejšnjih kadrovskih sprememb in odhoda arheoloških strokovnjakov, poleg tega pa univerzitetni profesorji arheologije vse do druge polovice tridesetih let niso dejavno posegali v arheološke raziskave na Slovenskem. Vsekakor je bila najbolj očitna težava s katero se je slovenska arheologija v tem obdobju srečevala, veliko pomanjkanje ustrezno arheološko izobraženih strokovnjakov. V celotni takratni Sloveniji so aktivno delovali največ trije ali štirje arheologi, pri čemer so bili nekateri od njih le posredno oziroma *ad hoc* povezani z domačimi institucijami (npr. Walter Schmid iz Graškega muzeja, Mihovil Abramić preden je odšel v Arheološki muzej v Splitu).

Po drugi svetovni vojni, ko sta bili Jugoslaviji priključeni Primorska in Istra (ozemlja, ki so bila med obema svetovnima vojnama pod Italijo), je Slovenija teritorialno združila večino svojega etničnega ozemlja na zahodu. Z novim režimom se je pričela korenita politična, ideološka in gospodarska prenova celotne takratne jugoslovanske družbe. V tem kontekstu je prišlo tudi do revitalizacije in reorganizacije arheološke stroke v celotni jugoslovanski državi. Problem arheologije je bil še posebej pereč v Sloveniji, saj so jo po letu 1945 dejansko zapustili vsi pred vojno delujoči arheologi, prav tako pa so prenehale delovati italijanske arheološke institucije na Primorskem in v Istri, oziroma so njihove izpostave ostale odrezane od central v Italiji.

Zavedajoč se velikega pomena arheologije, zlasti za nacionalno zgodovino in razvoj nacionalnih znanstvenih šol, so ljubljanske univerzitetne oblasti v obdobju med 1945-1955 nastavile večje število novih arheoloških strokovnjakov (Josipa Klemenca, Josipa Korošca, Franceta Stareta in Jaroslava Šašla, nekoliko kasneje tudi Tatjano Bregant), s čimer je bila prvič zagotovljena kadrovska podlaga za sistematični pouk arheologije od neolitika do zgodnjega srednjega veka. Treba je opomniti, da se je pred drugo svetovno vojno na Univerzi v Ljubljani poučevalo predvsem antično zgodovino in klasično arheologijo. Skoraj istočasno je bil na Katedri za geologijo nastavljen tudi profesor za paleolitske študije (Srečko Brodar), hkrati pa se je z Božom Škerljem pričel tudi pouk fizične antropologije, ki je v prvih povojnih letih intenzivno sodeloval z arheologi. Za področje temeljne raziskovalne dejavnosti (glavni projekt je bila izdelava Arheološke karte Slovenije) je bila pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti ustanovljena Arheološka komisija (kasnejši Inštitut za arheologijo). Tudi v Narodni muzej se je relativno močno kadrovsko okrepil na arheološkem področju. Prvi povojni ravnatelj (Jože Kastelic) je uspel za slovenske razmere nastaviti precej močno arheološko ekipo (Stane Gabrovec, kasneje še Vinko Šribar in Vida Stare).

Nekoliko bolj kompleksna, zahtevna in dolgotrajna je bila reforma spomeniško-varstvene službe. Ta služba je v prvem povojnem desetletju imela en sam osrednji urad za celotno Slovenijo in šele kasneje se je pričela njena regionalizacija z ustanavljanjem regionalnih enot. L. 1945 je bil tako ustanovljen »Zavod za zaščito in znanstveno preučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti«. Njegova prva naloga je bila priprava dokumentacije o spomeniškem gradivu, ki so ga med vojno prepeljali v tujino in o odškodnini za spomeniško gradivo, uničeno v vojni. Do večjih organizacijskih sprememb je prišlo po letu 1957, ko je Zavod za spomeniško varstvo LRS po vsej Sloveniji pričel organizirati mrežo medobčinskih in regionalnih

zavodov: Maribor (1959), Celje, Kranj in Nova Gorica (1961), Ljubljana (1964), Piran (1969) ter Novo mesto (1981). Ključne osebe za razvoj arheološke spomeniške službe v tej zgodnji gazi so bile Iva Mikl Curk, Peter Petru in Marijan Slabe. Ves čas (tudi danes) je bila spomeniško-varstvena služba v resorju Ministrstva za kulturo in šele v zadnjih nekaj letih se je ločil upravni del od strokovne arheološke dejavnosti. Slednja je danes organizirana kot organ v sestavi Ministrstva za kulturo, medtem ko je upravni del prevzel Direktorat za kulturno dediščino.⁵

Organizacijska struktura arheološke stroke, ki je bila izpeljana do sedemdesetih let, se je v glavnih potezah ohranila še danes; reforme, ki so sledile v nadaljnjih desetletjih, niso bistveno spreminjale njene strukture. Ena od pomembnih značilnosti obdobja do konca 60. let je bila nerazvita specializacija oziroma manj izrazita delitev dela med arheološkimi institucijami. V praksi so tako npr. muzeji pogosto izvajali terenske (tudi zaščitne) raziskave, muzealci so bili pogosto tudi profesorji na Univerzi v Ljubljani, dobesedno vse arheološke institucije in posamezniki pa so sodelovali v projektu Arheološke karte Slovenije, ki ga je koordiniral Inštitut za arheologijo pri SAZU (večji del projekta je bil končan sredi šestdesetih let, karta pa je bila dokončno objavljena 1975).

Do konca sedemdesetih let je bil sistem organizacije arheološke dejavnosti tako bolj ali manj dokončno postavljen. Obstajali sta dve glavni institucionalni mreži – muzejska z Narodnim muzejem kot osrednjo ustanovo in mrežo regionalnih muzejev (tudi občinskih in mestnih) ter spomeniško-varstvena z osrednjim uradom in regionalnimi

⁵ Javni zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije združuje 8 enot: OE Ljubljana, OE Maribor, OE Celje, OE Novo mesto, OE Nova Gorica, OE Piran, OE Kranj in Restavratorski center. Naloge Zavoda obsegajo predvsem: vodenje splošne evidence o stanju spomenikov ter znanstveno proučevanju fizičnega in pravnega zavarovanja v okviru zakonitih predpisov o zašiti in varstvu premičnih in nepremičnih spomenikov.

zavodi za varstvo naravne in kulturne dediščine. Izobraževalna in raziskovalna dejavnost sta bili domeni Univerze v Ljubljani in Inštituta za arheologijo pri SAZU. Ob koncu osemdesetih let je bilo v arheoloških institucijah zaposlenih okrog osemdeset arheologov, kar vsekakor kaže na izredno uspešen razvoj vede in njeno uveljavitev v družbi v dobrih treh desetletjih.

V času socializma, razen v prvih povojnih letih, je bila celotna muzejska in spomeniško-varstvena dejavnost financirana izključno iz republiških (ne zveznih) sredstev. Iz nacionalnih (republiških) skladov je bil tudi v celoti financiran univerzitetni študij (veliko časa tudi podiplomski, ki je proti koncu osemdesetih let postal delno samoplačniški) in tudi vsa raziskovalna dejavnost na Univerzi v Ljubljani ter pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Del dejavnosti muzejev in spomeniško-varstvene službe je bil dodatno financiran tudi iz občinskih sredstev in šele postopoma se je pričel uveljavljati sistem, po katerem so zaščitna arheološka dela morali financirati investitorji, ki pa so bili v skoraj vseh primerih prav tako javna oz. družbena podjetja.

Po letu 1991, ko se je Slovenija osamosvojila in je bil odpravljen socialistični družbeni sistem, ni prišlo do nekih korenitejših sprememb v organizacijski strukturi arheološke dejavnosti. Mogoče je še najbolj očitna sprememba pojav zasebnih podjetij in posameznikov, ki na trgu opravljajo arheološke storitve in to skoraj v celoti v spomeniško-varstvenem sektorju. Če izvzamemo zasebna podjetja, sta edini arheološki instituciji, ki sta nastali po letu 1991, Inštitut za dediščino Sredozemlja pri Znanstveno-raziskovalnem središču Koper Univerze na Primorskem (2006) in Oddelek za dediščinske študije na isti univerzi (2008).

Po letu 1991 so bile relativno hitro uvedene nove oblike financiranja. Sistemsko financiranje iz proračuna se je vse bolj zmanjševalo v prid projektne oz. programskemu financiranju, na novo so bili določeni ustanovitelji številnih institucij,

zlasti muzejev, kar je načeloma privedlo do zmanjšanja neposrednega financiranja iz državnega proračuna, predvsem pa je največji del dejavnosti spomeniško-varstvene službe poslej financiran iz projektov, ki jih po zakonu morajo financirati investitorji.

Pomemben sprožilec razvoja trga arheoloških storitev, novih poslovnih oblik in tehnološkega razvoja je predstavljal nacionalni program izgradnje avtocest v Sloveniji, ki se je pričel leta 1994 in je predstavljal največjo nacionalno infrastrukturno prioriteto v naslednjem desetletju in pol. Načrtovana je bila pospešena izgradnja čez 300 km dolgega avtocestnega omrežja na dveh glavnih oseh (SZ – JV in SV – JZ), ki prečkata vse glavne slovenske pokrajine. Zaradi velike prioritete tega projekta, zelo intenzivnega izvajanja in upravičenih pričakovanj, da bo tako obsežna in invazivna gradbena dejavnost močno ogrozila znano in še neodkrito arheološko dediščino, je bila potrebna ustrezna organizacija arheološke stroke, da bi se lahko ustrezno odgovorilo na tako izjemen izziv.

Pri Zavodu za varstvo kulturne dediščine je bila ustanovljena *Skupina za arheologijo na avtocestah Slovenije (SAAS)*, ki je prevzela glavno pogajalsko in koordinacijsko vlogo v razmerju do investitorjev in pri načrtovanju arheoloških preventivnih in zaščitnih raziskav. SAAS je uspelo povezati arheologe iz regionalnih enot Zavoda in strokovnjake iz drugih arheoloških institucij, ki so skupno razvijali program in metode dela. Tako je bila leta 1994 prvič zelo uspešno vpeljana t.i. preventivna faza del, ki je omogočila ustrezno podlago za načrtovanje in izvajanje arheoloških izkopavanj na ogroženih najdiščih.

Program SAAS, ki je sledil zelo dinamični časovnici projektiranja in gradnje avtocest je v zelo kratkem času ustvaril zelo veliko povpraševanje po arheoloških raziskavah v kontekstu preventivne in zaščitne arheologije. Povpraševanje po arheoloških strokovnjakih, potrebnih za vodenje in delo na velikih arheoloških projektih je bilo

tolikšno, da je v letih med 2000 in 2004 občasno prihajalo celo do pomanjkanja kvalificirane delovne sile, kar se je reševalo z delom arheologov in študentov iz sosednjih dežel, predvsem Hrvaške. Poleg teh so na projektih v manjšem številu sodelovali tudi kolegi iz Slovaške, Avstrije, Srbije in Italije.

Takšne okoliščine so zelo hitro privedle do nastajanja zasebnih arheoloških podjetij in številnih samozaposlenih posameznikov, ki so se lahko zelo učinkovito prilagodili tržnim razmeram (mobilnost, fleksibilnost v organizaciji, zaposlovanje osebja za krajša projektna obdobja...) in v naslednjih letih prevzeli velik delež na trgu arheoloških del. Nastanek zasebnih arheoloških organizacij (trajnejših in *ad hoc* skupin) se je izkazal za ključnega v pravočasnem načrtovanju in izvajanju arheoloških raziskav na trasah avtocest, saj obstoječe javne institucije tolikšne količine dela ne bi mogle opraviti v tako kratkem času.

Aktualno zakonsko podlago za organizacijo javnega arheološkega dediščinskega servisa v Sloveniji je predstavljal matični Zakon o varstvu kulturne dediščine iz leta 1999, s 1. marcem 2008 pa je stopil v veljavo nov Zakon o varstvu kulturne dediščine, ki je na arheološkem področju prinesel nekatere pomembnejše spremembe, predvsem še bolj jasno ločevanje upravnega dela od strokovne službe. Slovenija je tudi podpisnica številnih mednarodnih pogodb s področja varovanja kulturne dediščine, med drugim *Konvencije o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada* (Haaška konvencija), *Konvencije UNESCO o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*, *Konvencije o evropski stavbni dediščini* (Granadska konvencija) ter *Evropske konvencije o varstvu arheološke dediščine* (Malteška konvencija). Prav tako je bila ratificirana tudi *Evropska konvencija o krajinah*.

METODOLOGIJA RAZISKAV PROJEKTA DISCO

V skladu z dogovorom na prvem sestanku nacionalnih partnerjev projekta DISCO se je raziskavo načrtovalo tako, da je vključevala vrsto skupnih vprašanj, s čimer se je želelo doseči čim večjo primerljivost podatkov med vsemi sodelujočimi državami. Vsekakor pa je imel vsak nacionalni partner možnost dodatnih oziroma preoblikovanih vprašanj za pridobitev specifičnih informacij o trgu arheološkega dela v lastni državi.

Temeljni ciljni podatki:

- Kdo je arheolog? Definicija je bila čim bolj široka, a prilagojena nacionalnemu pojmovanju in terminologiji. Izobrazba ni bila osnovni kriterij. Vključeni so bili načeloma vsi, ki delajo z arheološkim gradivom in podatki.
- Koliko ljudi je zaposlenih v arheologiji?
- Starost in spol zaposlenih v arheologiji.
- Status invalidnih oseb zaposlenih v arheologiji.
- Iz katerih držav izhajajo zaposleni v arheologiji?
- Zaposlenost za določen oz. nedoločen as in zaposlenost po polnem ali skrajšanem delavniku.
- Spreminjanje števila zaposlenih v arheologiji: pred enim, tremi, petimi leti in čez eno oziroma tri leta.
- Izobrazba oz. druge strokovne kvalifikacije, ki so jih pridobili zaposleni v arheologiji. V kateri državi je bila izobrazba pridobljena in s katerega strokovnega področja?
- Potrebe po strokovnem izpopolnjevanju in potrebe po specifični strokovni pomoči v okviru arheoloških del.
- Osebni dohodek oz. plačilo za arheološko delo.

Vprašalnik

Vprašalnik je bil zaradi lažjega izpolnjevanja in specifičnosti posameznih vprašanj razdeljen v tri sklope. Prvi sklop je vseboval vprašanja o delovni organizaciji in njenem ustroju, zato ga je izpolnjeval le delodajalec oz. pooblaščen oseba, ki ima dostop do tovrstnih podatkov. Drugi sklop vsebuje vprašanja o posameznih delovnih mestih v delovni organizaciji. Načeloma je bil vprašalnik namenjen za vsako posamezno delovno mesto v organizaciji, ne glede na število posameznikov, ki so zaposleni na tem delovnem mestu. V ta sklop vprašalnika so bile vključene tudi ne-arheološke stroke, ki opravljajo delo z arheološkim gradivom oz. so kako drugače aktivne v okviru arheološkega strokovnega dela. Tretji sklop je bil namenjen posameznikom, zato ga je izpolnjeval vsak zaposleni sam. Vsi vprašalniki so bili anonimni in kategorizirani le na podlagi referenčne oznake (koda organizacije), ki je služila le za oznako organizacije, ne pa tudi njenih zaposlenih. V končni analizi ankete, so bile te referenčne oznake podlaga za kategoriziranje organizacij glede na področje dela, pri čemer posamezne organizacije iz te analize niso razvidne.

Seznam organizacij in stanje zaposlenosti

Seznam organizacij, ki jih je zajela raziskava, je bil sestavljen na podlagi dostopnih podatkov o strokovnih organizacijah, ki delujejo na področju arheologije. V pomoč so nam bili predvsem internetni viri, saj je bilo potrebno sestaviti okvirno podatkovno bazo vseh zaposlenih arheologov in arheologinj ter drugih strokovnjakov, relevantnih za našo raziskavo. Pri tem je bilo najlažje najti podatke o javnih organizacijah - muzejih, inštitutih in enotah Zavoda za varstvo kulturne dediščine RS, ki so imele na svojih internetnih straneh tudi pregledne podatke o svojih zaposlenih. Precej težje je bilo najti podatke o zasebnih strokovnih organizacijah in zasebnikih, ki so v zadnjih letih v zelo veliko meri udeleženi v terenskem arheološkem delu v okviru preventivnih

in zaščitnih dejavnosti. Na seznamu organizacij zasebnega prava in samozaposlenih je predstavljeno stanje iz maja 2007, ko je bila ta podatkovna baza ustvarjena za potrebe pošiljanja anketnih vprašalnikov.

Organizacije so bile kategorizirane glede na njihovo prevladujočo vlogo: zasebna podjetja in samozaposleni, muzeji, javna služba za varstvo kulturne dediščine, izobraževalne in raziskovalne ustanove ter druge oblike (posamezniki brez kategorij).

Zasebne organizacije in samozaposleni

V okviru celotnega seznama organizacij je bilo evidentiranih 13 organizacij zasebnega prava in samozaposlenih, od katerih smo dve organizaciji izključili iz raziskave zaradi pomanjkljivih podatkov oz. dvomov o vrsti dela v organizaciji. Vse zasebne organizacije lahko v osnovi označimo kot »mikro« podjetja (0 – 9 zaposlenih), ki pa v večini projektov za določen čas ali preko študentskih servisov zaposlujejo dodatne strokovnjake in nekvalificirano (pomožno) delovno silo (tudi čez 50 oseb pri večjih projektih).

Pri 11 zasebnih organizacijah in samozaposlenih smo evidentirali skupno 19 zaposlenih (13 moških in 6 žensk), kar pa je po naši oceni precej neustrezna (premajhna) številka, saj ne vključuje vseh začasnih zaposlenih oz. zaposlenih za določen čas, pa tudi precejšnjega števila študentov in dijakov, ki delajo pri teh organizacijah preko študentskih servisov. Študentsko delo (preko študentskih servisov) v Sloveniji je izjema v evropskem merilu in predstavlja pomemben delež dela oz. delovne sile na trgu arheoloških storitev. Po naši oceni letno (vsaj 3 mesece) na ta način dela nad 70 študentov, kar poleg redno zaposlenih predstavlja še dodatnih 40 do 50 % aktivno delujoče delovne sile.

Muzeji

V okviru nacionalne mreže muzejev je bilo evidentiranih 19 muzejev, ki imajo zaposlenega vsaj enega arheologa oz. v svojih depojih hranijo arheološko gradivo. V teh muzejih smo popisali 48 zaposlenih (19 moških in 29 žensk).

Javna služba za varstvo kulturne dediščine

V javni službi za varstvo kulturne dediščine, ki sodi pod resor Ministrstva za kulturo so arheologi in arheologinje oziroma drugi strokovnjaki, ki se ukvarjajo z arheološkim gradivom, zaposleni v dveh institucijah: nekaj posameznikov v službah samega Ministrstva (INDOK, Direktorat za kulturno dediščino), daleč največji del pa v Zavodu za varstvo kulturne dediščine (oziroma v njegovih območnih enotah). Zavod za varstvo kulturne dediščine RS kot centralno vodena organizacija ima evidentiranih 31 zaposlenih (15 moških in 16 žensk), ki so zaposleni po posameznih območnih enotah oz. v skupnih službah Zavoda.

Univerze in raziskovalne ustanove

Izobraževalne in raziskovalne dejavnosti ni mogoče jasno ločevati, saj tako univerzitetni učitelji in sodelavci kot tudi raziskovalci na inštitutih oz. drugih raziskovalnih ustanovah delujejo na obeh področjih.

Trenutno sta na arheološkem izobraževalnem področju v polni meri dejavni dve univerzi: Univerza v Ljubljani (Oddelek za arheologijo na Filozofski fakulteti) in Univerza na Primorskem (Oddelek za dediščinske študije na Fakulteti za humanistične študije). To sta tudi edini dve univerzi, kjer je možno pridobiti ustrezno arheološko strokovno izobrazbo na vseh stopnjah študija. Poleg tega se določene arheološke vsebine v manjšem obsegu poučujejo tudi na Univerzi v Novi Gorici v okviru

prvostopenjskega študija kulturne zgodovine; kot zunanji predavatelji arheologije sodelujejo arheologi z Inštituta za arheologijo ZRC SAZU.

Že desetletja, od ustanovitve l. 1947, je osrednja raziskovalna ustanova na Slovenskem Inštitut za arheologijo ZRC SAZU s 24 zaposlenimi arheologi in drugim 'infrastrukturnim' osebjem, potrebnim za delovanje tega inštituta. Na ZRC SAZU od leta 2004 deluje tudi Inštitut za antropološke in prostorske študije (1994 – 2004 kot Prostorsko-informacijski center), ki že od samih začetkov vključuje tudi arheološke raziskave in zaposluje 2 arheologa; občasno pa z drugimi svojimi strokovnjaki sodeluje na domačih in mednarodnih arheoloških projektih. Velik del arheologov na vseh omenjenih raziskovalnih institucijah sodeluje tudi z univerzami na področju izobraževanja.

Leta 2006 je bil pri ZRS Univerze na Primorskem ustanovljen Inštitut za dediščino Sredozemlja, pri katerem ima arheologija zelo pomemben delež med znanstvenimi področji in danes zaposluje 7 strokovnjakov.

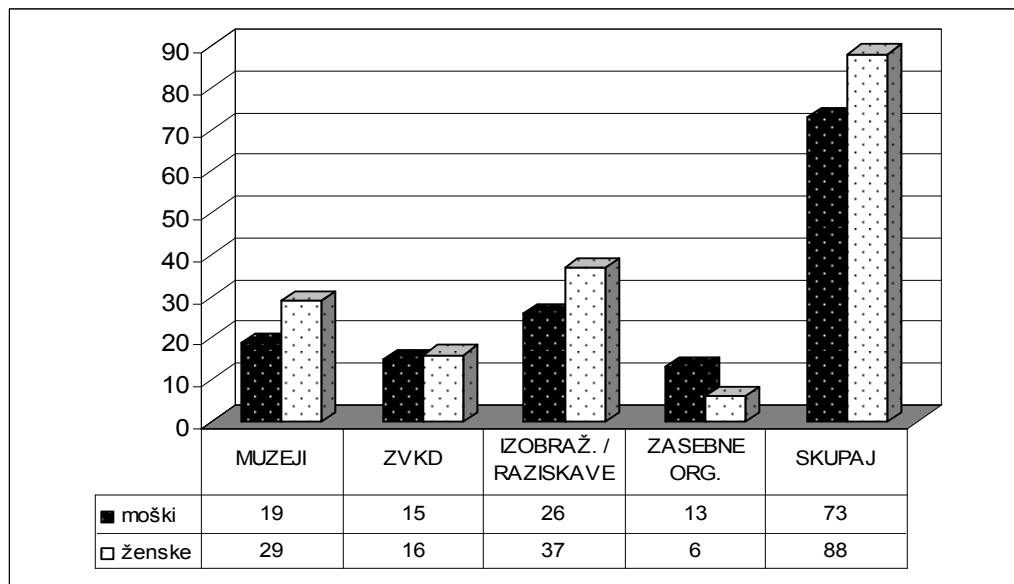
Izven univerzitetnih središč na arheološkem raziskovalnem področju v novejšem času deluje tudi Znanstvenoraziskovalno središče Bistra, Ptuj, ki zaposluje 1 arheologinjo – mlado raziskovalko.

Skupno na izobraževalnem in raziskovalnem področju v različnih statusih in na različnih profilih delovnih mest deluje 63 oseb (26 moških in 37 žensk).

V celoti smo tako evidentirali 44 delovnih organizacij (oz. 37 če upoštevamo ZVKD kot eno samo organizacijo) in 161 zaposlenih v njih (73 moških in 78 žensk) jeseni 2007.

Obenem smo evidentirali tudi 4 posameznike, ki se sicer ukvarjajo z arheologijo, vendar pa njihove delovne organizacije niso neposredno povezane z arheološkim

strokovnim področjem. Za boljšo ilustracijo dodajmo še, da je Slovensko arheološko društvo (nevladna organizacija, ki združuje profesionalne arheologe in strokovnjake s področja arheologije, študente in druge za arheologijo zainteresirane posameznike) v svojem poročilu iz leta 2007 navedlo, da ima 190 članov (Zaključno letno poročilo 2007).

Graf 1. Stanje zaposlenih v 44 evidentiranih delovnih organizacijah.

Pridobivanje podatkov

Anketni vprašalniki so bili odposlani po pošti na naslove organizacij junija 2007, z rokom za vračilo 30. julija 2007. Po tem datumu so sledili telefonski klici in osebni obiski pri organizacijah, da bi zagotovili kar največji odziv. Kljub temu pa je ta v absolutnem merilu ostal dokaj skromen; do konca aprila 2008, ko je bilo zbiranje podatkov uradno zaključeno, je izpolnjene vprašalnike vrnilo 16 delovnih organizacij

(36 % vseh organizacij vključenih v raziskavo). Vrnjenih je bilo 28 izpolnjenih vprašalnikov o profilih delovnih mest in 56 izpolnjenih vprašalnikov s podatki o posameznikih zaposlenih na področju arheologije (35 % vseh evidentiranih arheologov v bazi raziskave).

Glede na delovna področja, na podlagi katerih so bile delovne organizacije kategorizirane v skupine, so bili odzivi v splošnem dokaj enakomerni:

	zasebna podjetja in samozaposleni	muzeji	ZVKDS	Izobraževalne/raziskovalne organizacije	drugo
št. izpolnjenih anket	3	7	4	3	0
št. organizacij v bazi	11	18	9	4	4
odstotek odziva	27%	39%	44%	50%	0%

Tabela 1. Število in delež odgovorjenih vprašalnikov po vrstah organizacij.

Razlogi za relativno majhen odziv niso povsem jasni. Pri prvem stiku z organizacijami, kamor so bili vprašalniki poslani po pošti (naslovljeni so bili na delodajalca oz. direktorja ustanove), se je izkazalo, da je vprašalnik obstal in velikokrat ni prišel do odgovornih oz. tam zaposlenih arheologov. To smo skušali popraviti s ponovnim telefonskim kontaktiranjem organizacij, ki se na pisno pošiljko niso odzvale, vendar pa je bil tudi drugi odziv še vedno skromen in je le malo popravil splošno sliko. Toda kljub v absolutnih številkah majhnemu vzorcu, pa razporejenost izpolnjenih vprašalnikov po kategorijah in delež glede na celotno opazovano populacijo vendarle omogočata dober pregled čez različne sfere arheološkega dela.

V primerjavi s prehodnimi raziskavami iz osemdesetih let, boljše rečeno seznam organizacij in oseb, ki so se ukvarjale z arheološkim delom, je vsekakor očitna precejšnja rast na celotnem področju arheološkega dela, tako glede števila organizacij, ki na tem področju delujejo, kot tudi glede števila zaposlenih. Leta 1981, je v Sloveniji delovalo 25 organizacij (izključno javnih), v katerih je bilo zaposlenih 56 oseb, od tega 32 moških in 24 žensk. Z izjemo dveh organizacij - Oddelka za arheologijo pri Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in Inštituta za arheologijo pri ZRC SAZU – so vse ostale ustanove na tem seznamu muzeji ali zavodi za spomeniško varstvo.

Osem let kasneje (1989), ko je bil objavljen revidiran seznam iz leta 1981, je bilo že 28 organizacij, s skupnim številom 70 zaposlenih (36 žensk in 34 moških). Organizacijska mreža se ni spremenila, večje število organizacij je bilo predvsem posledica prestrukturiranja regionalnih zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine ter širitve muzejske mreže z novimi muzeji.

REZULTATI

1. DEL: DELOVNE ORGANIZACIJE

V raziskavo je bilo vključenih skupaj 44 organizacij, delujočih na področju arheologije, ne glede na njihovo vlogo oz. primarno dejavnost. Od tega smo dobili vrnjene izpolnjene vprašalnike s strani 16 organizacij (glej Tabela 1)

1.1. Organizacijska struktura

Organizacije so morale označiti le eno možnost, ki je najbolj ustrezala njihovi organizacijski strukturi:

- *javna organizacija na nacionalni ravni*
- *javna organizacija na regionalni oz. lokalni ravni*
- *univerza*
- *osebe zasebnega prava*
- *drugo*

ter njihovi glavni vlogi:

- *terenske raziskave*
- *muzejska dejavnost in delo z obiskovalci*
- *izobraževanje*
- *svetovanje in upravljanje s kulturno dediščino.*

Pri tem se je pokazalo neskladje med uradno kategorizacijo organizacij, ki so bile vključene v raziskavo ter njihovo individualno opredelitvijo glavne vloge in njihove organizacijske strukture. Tako se npr. večji del muzejev v Sloveniji še vedno financira iz državnega proračuna, kljub temu, da bi moralo to finančno breme pripasti posameznim občinam kot ustanoviteljicam. Iz tega razloga je opredelitev

organizacijske strukture kot javna organizacija na regionalni oz. lokalni ravni za večino muzejev sporna.

Obenem je presenetljiva tudi opredelitev območnih enot ZVKDS kot javnih organizacij na regionalni oz. lokalni ravni, saj gre načeloma za centralno vodeno in financirano ustanovo, ki deluje nacionalno, kljub prostorski razprostranjenosti njenih enot. Le ena enota ZVKDS izmed štirih, ki so odgovorila na vprašanje, se je opredelila kot javna organizacija na nacionalni ravni. Poleg tega se je pri ZVKDS redno pojavljalo vprašanje, ali lahko označijo več možnosti. Po našem mnenju je primarna naloga ZVKDS svetovanje in upravljanje s kulturno dediščino, kot je opredeljeno v ustanovni listini in opredelitvi delovnih nalog Zavoda, obenem pa je treba priznati, da se je ZVKDS v zadnjih letih intenzivno ukvarjal s terenskimi raziskavami, zaradi česar je bil njihov dvom s stališča sedanjega položaja razumljiv.

Glede na odgovore samih organizacij, se jih je 9 označilo kot javne organizacije na regionalni oz. lokalni ravni, 3 kot javne organizacije na nacionalni ravni, 3 osebe zasebnega prava in 1 univerza.

Pri odgovorih na vprašanje o glavni vlogi organizacije, so bili odgovori veliko bolj skladni. Na vprašanja je odgovarjalo 7 organizacij, ki se ukvarjajo z muzejsko dejavnostjo in delom z obiskovalci, 4 organizacije, ki se ukvarjajo s svetovanjem in upravljanjem s kulturno dediščino, 1 organizacija se ukvarja primarno z izobraževanjem, 4 organizacije pa se ukvarjajo predvsem s terenskimi raziskavami. Pri tem velja izpostaviti spregled sestavljalcev vprašalnika, saj med možnosti glavnih vlog ni bila vključena kategorija raziskovanja kot splošne kategorije.

1.2. Geografska lokacija sedeža

Razdelitev po geografskih regijah je povzeta po statističnih regijah iz leta 2006.

regija	Pomurska regija	Podravska regija	Koroška regija	Savinjska regija	Zasavska regija	Spodnjeposavska regija	Jugovzhodno slovenska regija	Osrednjeslovenska regija	Gorenjska regija	Notranjsko-kraška regija	Goriška regija	Obalno-kraška regija
št. vrnjenih anket	0	1	0	2	0	2	2	3	4	0	1	1

Tabela 2. Regionalna distribucija anketiranih organizacij.

Pomanjkljiva izpolnjenost vprašalnika v določenih regijah je deloma posledica neodzivnosti anketiranih organizacij, deloma pa neustrezne pokritosti slovenskega prostora z organizacijami, ki se ukvarjajo z arheologijo (npr. Zasavska regija). V tem primeru gre predvsem za muzejske organizacije, ki bi naj po *Uredbi o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev* (Ur.l. RS, št. 97/2000), zagotavljale muzejsko dejavnost po celotnem ozemlju Slovenije. K temu dodajmo še dejstvo, da Slovenija uradno še nima regij kot drugonivojske oblike lokalne samouprave, tako da dejansko obstajata le državna in občinska raven, pri čemer so pristojnosti večine občin zakonsko in finančno v glavnem omejene na lokalno samoupravo brez upravnih služb in dejavnosti, ki so v pristojnosti države.

1.3. Število zaposlenih

1.3.1. Trenutno zaposleni

Pri številu zaposlenih je moč opaziti precejšnje razlike v natančnosti izpolnjevanja posameznih rubrik pri posameznih organizacijah, saj so pri nekaterih podatki neprimerno popačeni glede na naše predhodno pridobljene podatke o teh

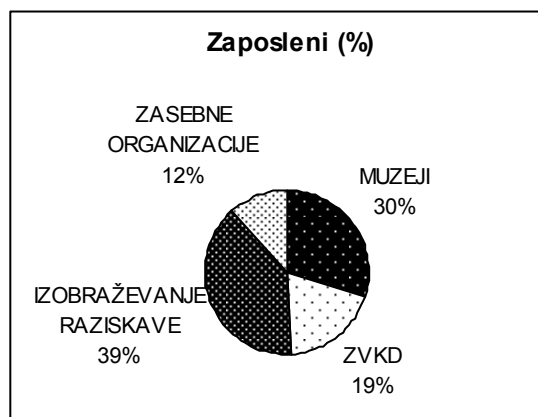
organizacijah. Od vseh organizacij, ki so vrnilo izpolnjen vprašalnik, jih za nedoločen čas zaposluje delavce iz arheološke stroke 14. (Ta številka je seveda povsem neustrezna, saj po dostopnih informacijah lahko upravičeno sklepamo, da je v Sloveniji arheologov in arheologinj stalno zaposlenih za nedoločen čas med 95 in 100, številka pa je še nekoliko večja, če se upošteva stalno zaposleno tehnično oz. pomožno osebje, ki dela na arheološkem področju oz. v arheoloških institucijah). Ena organizacija zasebnega prava zaposluje po avtorski pogodbi, medtem ko je ena izmed javnih organizacij na regionalni oz. lokalni ravni, ki se ukvarja z muzejskim delom, brez zaposlenega iz arheološke stroke, kljub temu, da hrani arheološki material.

	Arheološke stroke					Ostale stroke				
	Nedoločen čas	Določen čas	Avtor. pogodba	Pogodba o delu	Študentsko delo	Nedoločen čas	Določen čas	Avtor. pogodba	Pogodba o delu	Študentsko delo
zasebno-pravne osebe	2	3	3	1	10	3	2	2	5	0
muzejsko delo	1,83	23	9	3	22	12	1,5	3	0	3
svetovanje in upravljanje s kulturno dediščino	3,25	1,5	5	0	8	13,5	1,5	0	0	0
izobraževanje in raziskovanje	13	8	0	0	0	3	1	0	0	0
Skupno povprečje	3,86	7,5	5	2	13,33	11	1,5	2,5	5	16,5

Tabela 3. Število zaposlenih glede na vrsto organizacije in področje zaposlitve.

Obenem je potrebno upoštevati precejšnje razlike v številu zaposlenih med posameznimi organizacijami, ki bistveno spreminjajo povprečno vrednost ter nenatančnost oz. nedoslednost izpolnjevanja posameznik rubrik, ki tudi zmanjšujejo zanesljivost podatkov. Prav tako je potrebno opomniti na precejšnjo »zoženost«
pogleda zaposlenih arheologov, ki so izpolnjevali ankete, saj je, kljub izrecnemu navodilu, da vključijo tudi podporno osebje vseh kategorij (od administrativnega do čistilnega osebja), to upoštevalo le malo organizacij.

Po predhodno zbranih podatkih o zaposlenih v dejavnostih, povezanih z arheologijo, je minimalno število zaposlenih 161 oseb (od tega ca. 142 v javnih organizacijah; od tega 70 - 80 % za nedoločen čas):

Graf 4. Delež zaposlenih glede na glavno dejavnost oz. kategorizacijo organizacij.

Največja težava je bila pri evidentiranju zasebnih podjetij in predvsem samozaposlenih, po naših ocenah je izven naše evidence ostalo vsaj 5 samozaposlenih z minimalnim številom zaposlenih (1-2). Istočasno je bilo težko evidentirati pomožno osebje v večjih organizacijah, predvsem tistih, ki se ukvarjajo z muzejsko dejavnostjo. V večini primerov se pomožno osebje ukvarja istočasno z več dejavnostmi, ne le z

arheologijo, in nimajo specializirane izobrazbe z arheološkega področja. V Sloveniji trenutno ne obstaja specialistična usmeritev za restavratorja oz. konservatorja arheološke dediščine, osnovno restavratorsko izobraževanje poteka na Akademiji za likovno umetnost Univerze v Ljubljani.

Realna ocena vseh zaposlenih v arheološki stroki v Sloveniji je tako višja od 161 oseb, vendar pa po našem mnenju ne presega števila 200 zaposlenih. V večini organizacij s področja varovanja in upravljanja kulturne dediščine oz. muzejskega področja, je pogoj za opravljanje dela državni strokovni izpit, ki je strukturiran glede na izobrazbo in položaj posameznika v organizaciji (*Pravilnik o pripravi, strokovnih izpitih in pridobivanju nazivov za zaposlene v dejavnosti s področja varstva kulturne dediščine*; Ur.l. RS, št. 31/1996) in poleg poznavanja muzejske oziroma varstvene dejavnosti vključuje tudi poznavanje upravnih postopkov in relevantne zakonodaje.

Specifična značilnost celotnega slovenskega trga dela, tudi arheološkega, je študentsko delo preko študentskih servisov – posredniških organizacij. Ocenjujemo, da je v arheoloških dejavnostih v zadnjih letih za daljše ali krajše obdobje bilo na ta način zaposlenih okrog 80 študentov, v znatnem številu so to študentje arheologije, ki so opravljali arheološko delo na terenih, v muzejih ali kje drugje vsaj 6 mesecev v letu. Če bi časovno trajanje takšnega dela omejili na krajše obdobje, bi bilo to število še precej večje. V tej številki so vključeni tudi študentje ne-arheologi, ki največkrat delajo na terenskih projektih, najpogosteje izkopavanjih, kot nekvalificirana delovna sila. Število teh študentov niha glede na količino in obseg terenskih projektov, po naši oceni med 100 in 150 na leto. V času največjega obsega terenskih del v Sloveniji (2002-2005) je število vseh tako ali drugače zaposlenih oseb presegalo 300 na leto.

Razlog za takšno množino zaposlovanje preko študentskih servisov je v zelo nizki obremenitvi delodajalcev (delež, ki se ga izplača posredniškemu servisu je zelo

majhen, do 20%), v zelo veliki fleksibilnosti takšne delovne sile (za veliko večino delo preko servisa ne predstavlja glavnega vira preživetja) in očitno tudi v precejšnjem povpraševanju po nekvalificirani oz. nižje kvalificirani delovni sili. Povsem jasno je, da študentsko delo predstavlja precejšnjo in tudi nelojalno konkurenco na trgu dela. Upamo si trditi, da če bi država močno omejila študentsko delo, oziroma ga z dajatvami bolj obremenila, npr. podobno kot običajne pogodbe o zaposlitvi, bi se s tem sprostilo kar nekaj novih delovnih mest. Po naši oceni vsaj 10 – 15 % glede na trenutno obstoječe število delovnih mest.

Rezultati vrnjenih anket so kljub relativno skromnemu odzivu vendarle pokazali zanimivo sliko zaposlenih v različnih organizacijah, ki smo jih definirali za potrebe te raziskave glede na njihovo prevladujočo vlogo oz. dejavnost na področju arheologije. Pri pregledu strukture zaposlenih in ob upoštevanju neodvisno od ankete preverjenih podatkov, je očitno, da večina zaposlenih v anketiranih ustanovah ni samo iz arheološke stroke, izjema so le univerzitetni oddelki in raziskovalni inštituti (če jih opazujemo ločeno od njihovih univerz oziroma raziskovalnih centrov). Število zaposlenih iz ostalih strok je še posebno visoko v muzejih, kjer je to predvsem posledica strukture oz. narave večine muzejev v Sloveniji, kjer gre za t.i. mešani tip muzejev, ki združujejo različne stroke, od arheologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, etnologije, naravoslovja ipd. V Sloveniji so arheologi na različnih delovnih mestih zaposleni v 18 muzejih, ki zaposlujejo od 2 do 40 oseb. Skupno omenjene muzejske ustanove zaposlujejo med 220 in 250 oseb, od katerih je 45 arheologov oz. strokovnjakov, ki se ukvarjajo z arheološkim gradivom in podatki (približno 20 % vsega muzejskega osebja).

	osebe zasebnega prava	muzejsko delo	svetovanje in upravljanje s kult. dediščino	izobraževanje / raziskovanje	skupaj povprečno
ARHEOLOŠKE STROKE					
nedoločen čas (min.)	2	4	4	0	2,25
nedoločen čas (max.)	3	3	3	1	2,29
določen čas (min.)	1	10	0	9	6,67
določen čas (max.)	3	30	2	10	9,4
avtorske pogodbe (min.)	1	1	0	0	1
avtorske pogodbe (max.)	4,5	9	10	0	7
pogodbe o delu (min.)	1	0	0	0	1
arheološke stroke – pog. o delu (max.)	1	3	0	0	2
študentsko delo (min.)	3	0	0	0	3
študentsko delo (max.)	13,5	24	100	0	37,75
OSTALE STROKE					
nedoločen čas (min.)	2	13,2	8,5	0	10,62
nedoločen čas (max.)	3	13,25	19	0	13,43
določen čas (min.)	1	2	0	1	1,33
določen čas (max.)	5	2	2,5	1	2,6
avtorske pogodbe (min.)	1	1	0	0	1
avtorske pogodbe (max.)	2	3	3	0	2,67
ostale stroke – pog. o delu (min.)	1	1	0	0	1
pogodbe o delu (max.)	5	2	0	0	3,5
študentsko delo (min.)	5,5	2	0	0	4,33
študentsko delo (max.)	51	4	5	0	27,75

Tabela 4. Odgovorjene ankete o številu zaposlenih glede na vlogo organizacije zaposlitve.

1.3.2. Spreminjanje števila zaposlenih tekom prejšnjih let

Zanimala so nas predvsem nihanja v številu zaposlenih v predhodnih letih glede na posamezne kategorije organizacij, saj bi bili na tem področju lahko opazni trendi naraščanja oz. upadanja arheološkega dela. Dve organizaciji vprašanja nista izpolnili.

Najvidnejši trend, ki ga opažamo pri odgovorih na zastavljeno vprašanje, je povečevanje števila zaposlenih za določen as, po avtorski pogodbi oz. pogodbi o delu ter študentskega dela. Po mnenju raziskovalcev je ta pojav predvsem posledica povečane delovne obremenitve organizacij, ki se ukvarjajo z arheologijo, ki pa iz lastnih sredstev, ki jih črpajo iz proračuna, ne morejo zagotoviti sredstev za redne polne zaposlitve.

1.4. Pravice zaposlenih

Po zgledu britanske raziskave smo v raziskavo vključili tudi vprašanja v zvezi s temeljnimi pravicami zaposlenih, kot jih določajo zakoni Republike Slovenije. Cilj je bil ugotoviti morebitna odstopanja od uveljavljenih pravic zaposlenih in njihove morebitne kršitve.

Pravice zaposlenih	da	ne	ne vem	n/a	
Ali imajo zaposleni vsaj 20 delovnih dni plačanega letnega dopusta?	15	1	oseba zasebnega prava – avtorska pogodba	0	0
Ali so vaši zaposleni vključeni v socialno zavarovanje?	16	0		0	0
Ali imajo zaposleni plačan porodniški dopust vsaj 42 dni po rojstvu otroka?	13	1	oseba zasebnega prava – avtorska pogodba	0	2

Ali imajo zaposleni plačan porodniški dopust vsaj 28 dni pred porodom?	13	1	oseba zasebnega prava – avtorska pogodba	0	2
Ali imajo zaposleni plačan očetovski dopust vsaj 15 dni?	11	2	(oseba zasebnega prava – avt. pogodba; organizacija s področja svetovanja /upravljanja kult. dediščine)	1	2
Ali imajo zaposleni možnost očetovskega dopusta vsaj 75 dni v obliki polne odsotnosti z dela?	11	1	oseba zasebnega prava – avtorska pogodba	2	2
Ali omogočate delo po skrajšanem delavniku ali delo doma?	8	7	(organizacije iz vseh kategorij, razen s področja izobraževanja in raziskovanja)	0	1
Ali omogočate povračilo stroškov v zvezi z delom?	15	1	oseba zasebnega prava – avtorska pogodba	0	0

Tabela 5. Odgovori na vprašanja o pravicah zaposlenih.

Namen vprašanja je bil predvsem preveriti osveščenost delodajalcev oz. zaposlenih o pravicah, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, tako s področja kulture, vzgoje in izobraževanja, kot tudi gospodarstva. Presenetljiva je dokaj nizka osveščenost zaposlenih o pravicah o delu po skrajšanem delavniku, kar mora po zakonu zagotoviti delodajalec za vse zaposlene, ki izpolnjujejo formalne zahteve za tako delo in podajo pisno prošnjo za skrajšanje delavnika.

Vidno je tudi sorazmerno slabše pravno in socialno varstvo pri osebah zasebnega prava, ki so zaposlene po avtorskih pogodbah, podjemnih pogodbah, pogodbah o delu in preko študentskih servisov. Tovrstno delo je po svoji naravi začasno in vezano na specifične delovne naloge, za katere je oseba zaposlena.

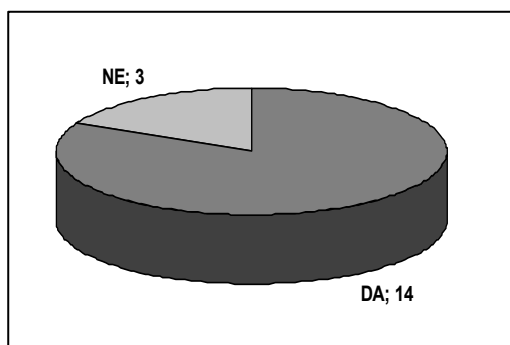
Le tri organizacije so v posebni rubriki tudi navedle oblike povračil stroškov v zvezi z delom, ki jih prejemaajo. Med izpostavljenimi povračili stroškov so: prevoz na delo, malica, potni stroški in dnevnice, povračilo stroškov za izobraževanje in regres za letni

dopust. Tudi tu moramo pripomniti, da so te pravice (zakonske in po kolektivnih pogodbah) spoštovane v vseh javnih institucijah, pa čeprav niso vse odgovorile na naše vprašalnike.

1.5. Plačilne lestvice in sindikalna organiziranost

1.5.1 Plačilne lestvice

Ali so plače v vaši organizaciji vezane na plačilne lestvice?

Graf 5. Vezanost plač na plačilne lestvice.

Skupno število odgovorov je bilo 17, saj je ena izmed organizacij označila obe možnosti, s pojasnilom, da je trenutno le direktor vključen v plačilno lestvico, medtem ko ostali zaposleni niso⁶. Tudi tu je potrebno pripomniti, da je bil šele v letu 2008 sklenjen dokončni splošni dogovor o plačilnih razredih javnih uslužbencev. Pred tem so obstajali parcialni dogovori oz merila.

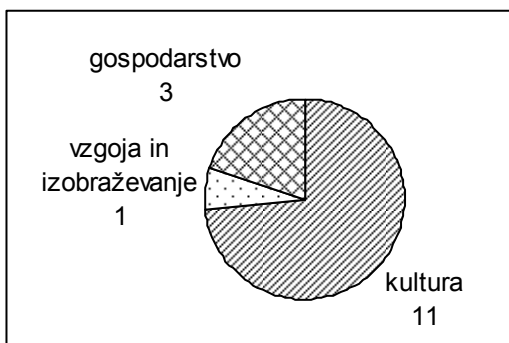
Velika večina organizacij ima dohodke zaposlenih vezane na plačilne lestvice, kot so opredeljene po kolektivnih pogodbah, izstopajo le tri organizacije, ki niso tovrstno

⁶ Nekoliko nenavadno, da ostali zaposleni niso vezani na plačilne lestvice, saj gre za javno podjetje. Verjetno gre za nerazumevanje.

organizirane. Dve izmed teh organizacij sta organizaciji zasebnega prava, tretja je organizacija s področja muzejske dejavnosti in dela z obiskovalci.

1.5.2 Na katero plačilno lestvico so vezane plače v vaši organizaciji?

Na vprašanje je odgovorilo 14 organizacij, Dve organizaciji sta vprašanje izpustili, ker osebni dohodek v organizacijah ni vezan na plačilne lestvice.

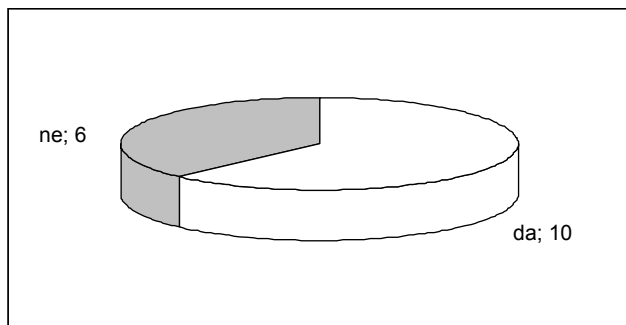

Graf 6. Vrste plačilnih lestvic.

Gospodarska panoga v celoti manjka zaradi že omenjene specifične organizacije osebnih dohodkov zaposlenih v teh organizacijah (glej predhodno vprašanje).

1.5.3 Sindikalna organiziranost

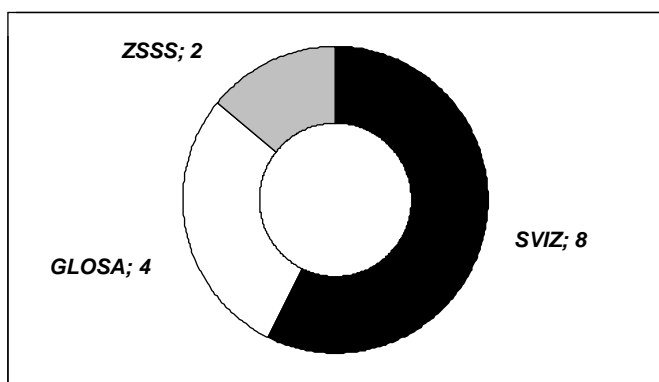
Ali obstaja sindikalna organiziranost v vaši organizaciji?

Graf 7. Sindikalna organiziranost.

Na vprašanje je odgovorilo vseh 16 organizacij. Negativno so odgovorile vse organizacije zasebnega prava, dve organizaciji s področja muzejskega dela ter organizacija s področja izobraževanja in raziskovanja.

1.5.4. Katera izmed sindikalnih organizacij je prisotna v vaši organizaciji?

Graf 8. Sindikalne organizacije.

Na vprašanje je odgovorilo 10 organizacij, ki so pozitivno odgovorile na prejšnje vprašanje. Večje število označenih organizacij pri tem vprašanju je posledica prisotnosti več kot ene sindikalne organizacije v isti organizaciji. Pri dveh organizacijah sta prisotni hkrati SVIZ in ZSSS, pri dveh organizacijah pa hkrati SVIZ in GLOSA.

1.6. Število zaposlenih

Predvsem je opazen porast števila zaposlenih v zasebnem sektorju, kjer je v zadnjih letih, predvsem v zvezi z močno povečano količino dela in povpraševanja po arheološki delovni sili v okviru preventivnih in zaščitnih arheoloških dejavnosti, povezanih z intenzivno izgradnjo avtocest v Sloveniji, nastalo precej zasebnih podjetij in se povečalo število samozaposlenih.

V kategoriji organizacij, ki se ukvarjajo z muzejskim delom in obiskovalci, je opazna stagnacija, ki jo je treba povezati z restrikcijami vlade na področju zaposlovanja v javnem sektorju, je pa vzpodbudna predvsem napoved določenih organizacij o novih zaposlitvah v prihodnosti. Slednje je povezano z omenjenim povečanim obsegom del v preventivnih in zaščitnih terenskih dejavnostih, ki so posledično z velikimi količinami najdb in drugega gradiva močno obremenile muzeje in njihove zaposlene.

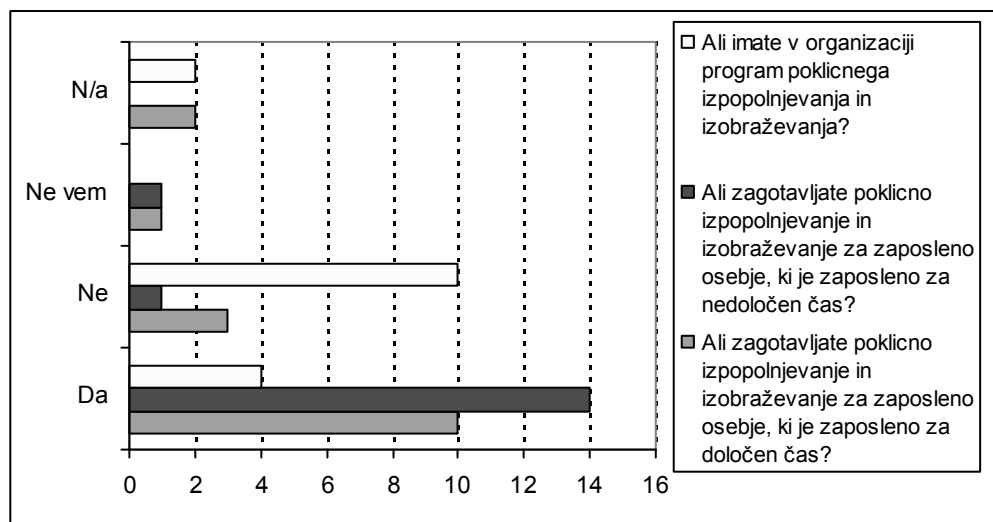
koda organiz.	pred 5 leti		pred 3 leti		pred 1 letom		čez 1 leto		čez 3 leta		
	NED. ČAS	DOL. ČAS	NED. ČAS	DOL. ČAS	NED. ČAS	DOL. ČAS	NED. ČAS	DOL. ČAS	NED. ČAS	DOL. ČAS	
100001	manj	manj	enako	manj	enako	manj	enako	enako	enako	enako	enako
100007	-	-	-	-	enako	enako	enako	enako	enako	enako	več
200002	manj	manj	enako	-	enako	več	enako	-	več	-	-
200004	enako	enako	več	več	enako	enako	enako	več	manj	več	več
200007	enako	-	enako	enako	enako	-	?	?	?	?	?
200008	enako	manj	enako	-	enako	enako	enako	-	več	-	-
200009	manj	-	enako	več	enako		enako	enako	več	več	več
200013	enako	enako	manj	-	enako	enako	?	?	?	?	?
200016	več	manj	enako	enako	manj	nič	enako	enako	enako	enako	enako
300002	?	?	manj	nič	več	več	več	več	več	več	več
300003	enako	več	manj	več	enako	več	enako	več	manj	več	več
300004	manj	manj	enako	več	manj	več	enako	?	?	?	?
300006	-	-	manj	enako	več	več	manj	več	manj	več	več
500002	enako	manj	manj	enako	enako	manj	več	enako	več	več	več
500003	-	-	enako	manj	enako	manj	manj	manj	manj	manj	manj

Tabela 6. Trendi zaposlovanja. (Legenda: ? (ne vem); - (ni podatka))

Kategoriji svetovanja in upravljanja s kulturno dediščino ter izobraževanja in raziskovanja sta precej bolj nehomogeni v svojem dosedanjem številu zaposlenih in napovedih za prihodnost. V veliki meri je zaposljivost odvisna od osebnega angažmaja posameznikov znotraj organizacije, prilagodljivosti organizacije same, ki

razširja in išče nove vire prihodkov in nove niše zaposlitve. V večini primerov pa gre za zaposlitve za določen čas.

1.7. Izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje zaposlenih

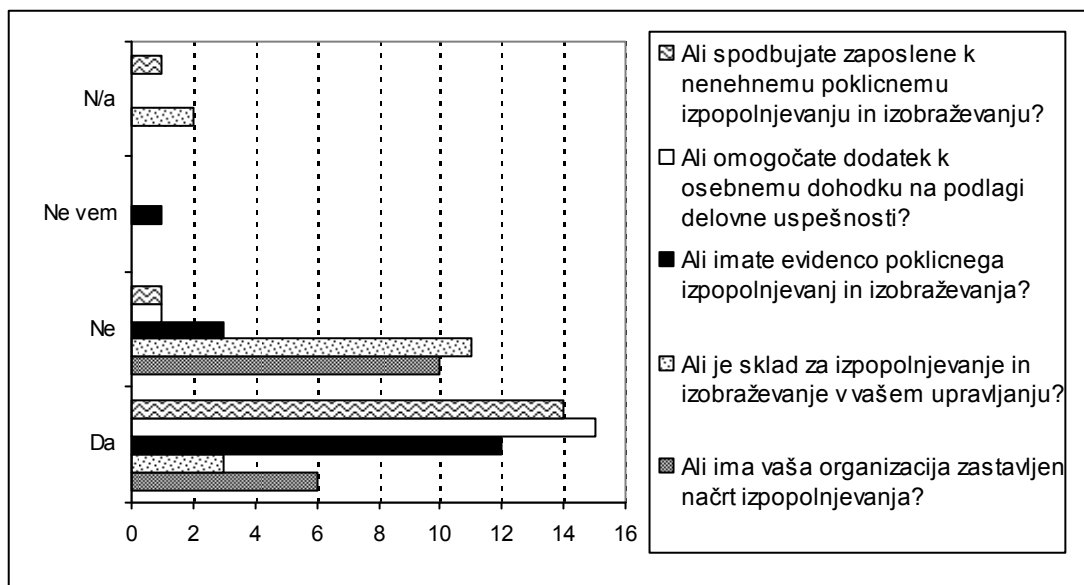
Graf 9. Izpopolnjevanje in poklicno usposabljanje – prvi blok vprašanj.

Formalno izpopolnjevanje po zunanjih izpopolnjevalnih programih zaposlenim za nedoločen čas zagotavlja 10 organizacij, medtem ko enako vrsto izpopolnjevanja zaposlenim za določen čas zagotavljajo le 4 organizacije, od tega so pri 3 organizacijah tovrstnega izpopolnjevanja deležni zaposleni za nedoločen in določen čas. 5 organizacij ni odgovorilo na to vprašanje.

Formalno izpopolnjevanje po notranjih izpopolnjevalnih programih zagotavlja 7 organizacij za zaposlene za nedoločen čas in enako število organizacij tudi za zaposlene za določen čas. 6 organizacij zagotavlja tovrstno izpopolnjevanje za zaposlene za nedoločen in določen čas. Na vprašanje ni odgovorilo 8 organizacij.

Neformalno izpopolnjevanje v okviru individualnih raziskav in študij zagotavlja za zaposlene za nedoločen čas 9 organizacij, od teh le 3 zagotavljajo isto vrsto izpopolnjevanja tudi osebam, zaposlenim za določen čas. Na vprašanje ni odgovorilo 7 organizacij.

Neformalno izpopolnjevanje v okviru mentorstva za zaposlene za nedoločen čas zagotavlja 9 organizacij, medtem ko jih zaposlenim za določen čas, enako izpopolnjevanje zagotavlja 5. Le 3 organizacije zagotavljajo tovrstno izpopolnjevanje zaposlenim za nedoločen in določen čas. Na vprašanje ni odgovorilo 5 organizacij.

Graf 10. Izpopolnjevanje in poklicno usposabljanje – drugi blok vprašanj.

Le 6 organizacij ima zastavljen načrt izpopolnjevanja, medtem ko jih kar 10 nima tovrstnega formalnega načrta. 11 organizacij, od tega 10, ki so na predhodno podvprašanje odgovorile negativno, in 1 s pozitivnim odgovorom, ne upravljajo samostojno s skladom za izpopolnjevanje in izobraževanje.

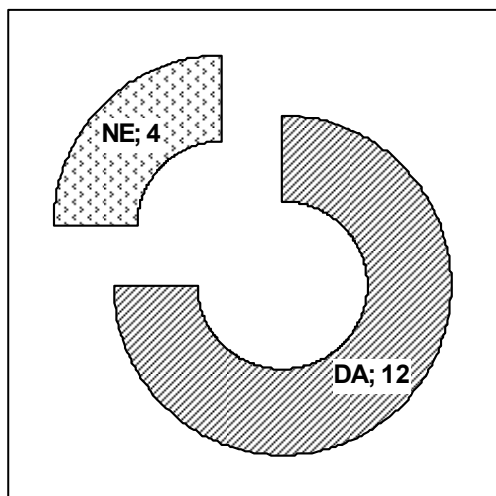
Skoraj vse anketirane organizacije (12 od 16) vodijo evidenco poklicnega izpopolnjevanja in izobraževanja, 3 organizacije tovrstne evidence ne vodijo, medtem ko 1 organizacija na vprašanje ni znala odgovoriti.

Kar 15 anketiranih organizacij omogoča dodatek k osebnemu dohodku na podlagi delovne uspešnosti, medtem ko le 1 organizacija tega ne omogoča (gre za osebo zasebnega prava, zaposleno po avtorski pogodbi).

Večina organizacij (14) se prišteva med tiste, ki svoje zaposlene spodbujajo k poklicnemu izpopolnjevanju in izobraževanju, 1 organizacija na vprašanje ni odgovorila, medtem ko je 1 organizacija na vprašanje dogovorila negativno.

1.8. Specifičnost pridobljenega znanja

1.8.1. Ali zaposlujete novince v stroki?

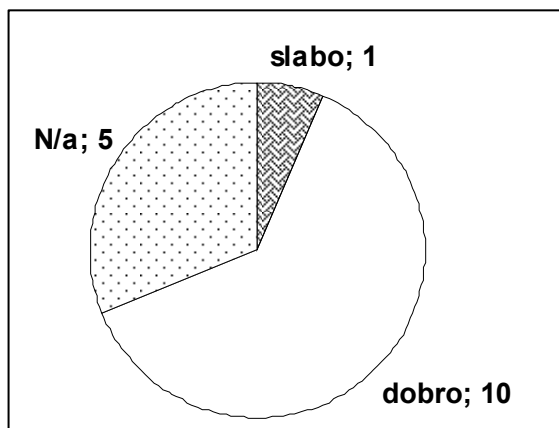

Graf 10. Zaposlovanje novincev v stroki.

Kar 12 organizacij zaposluje novince v stroki, 4 organizacije novincev ne zaposlujejo, med njimi sta 2 organizaciji zasebnega prava in 2 organizaciji s področja

muzejskega dela. V prihodnje bi bilo potrebno vključiti še vprašanje o razlogih, zakaj organizacije ne zaposlujejo novincev v stroki oziroma razloge za tovrstno zaposlovanje. Odgovori bi morda pripomogli k odkrivanju pomanjkljivosti v znanju oz. v trenutnih izobraževalnih programih ter omogočili izboljšanje stanja v skupno korist.

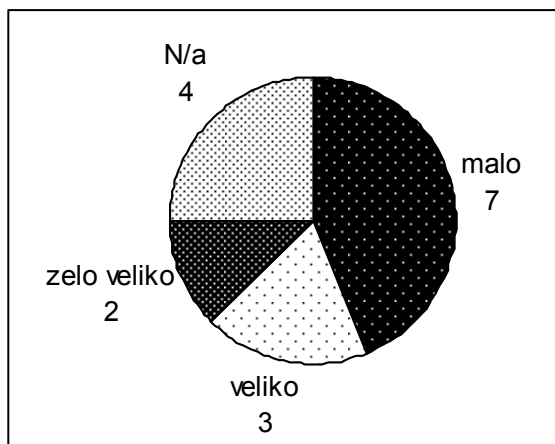
Če je odgovor na prejšnje vprašanje da, koliko menite, da so pripravljeni na nov poklic?

Graf 11. Ocena pripravljenosti novincev na poklic.

Na vprašanje je odgovorilo 11 organizacij, ki so pri predhodnem podvprašanju odgovorile pritrdilno. Od tega je 10 organizacij prepričano o dobri pripravljenosti novincev na stroko, medtem ko 1 organizacija, ki se ukvarja z muzejsko dejavnostjo, meni, da so novinci slabo pripravljeni na poklic. Tudi pri tem vprašanju bi bilo potrebno vključiti podvprašanje o razlogih za določeno mnenje oz. odločitev. Identifikacija izobraževalnih pomanjkljivosti in prednosti lahko pomeni bistveno prednost pri omogočanju prehajanja med državami in izobraževalnimi programi.

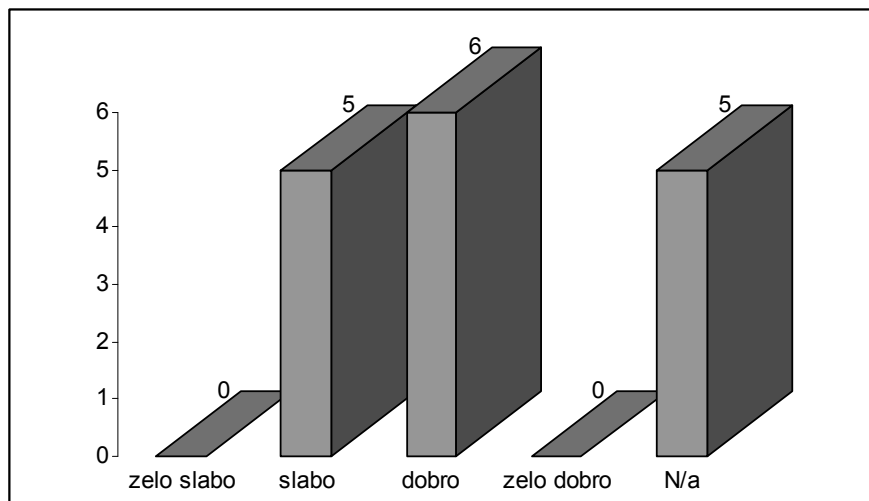
1.8.2. Koliko časa (v povprečju) porabite za njihovo usposabljanje?

Graf 12. Ocena vložnega časa za usposabljanje novincev.

Na vprašanje je odgovorilo 12 organizacij, ki so pri prvem podvprašanju o zaposlovanju novincev v stroki odgovorile pritrdilno. Med njimi 7 organizacij porabi malo časa za usposabljanje novincev. 3 organizacije porabijo veliko časa za njihovo usposabljanje, med njimi sta 2 organizaciji s področja muzejske dejavnosti in 1 organizacija s področja izobraževalne in raziskovalne dejavnosti, medtem ko 2 organizaciji (organizacija s področja varovanja in upravljanja s kulturno dediščino ter organizacija s področja izobraževanja in raziskovanja) porabita veliko časa za usposabljanje novincev. Kljub splošnemu zadovoljstvu s pripravljenostjo novincev na nov poklic (glej predhodno podvprašanje), 5 organizacij še vedno porabi veliko ali zelo veliko časa za njihovo usposabljanje. To pomeni, da je specifičnost arheološkega dela v nenehnem nadgrajevanju znanja in sposobnosti, ki jih zahteva posamezna vloga zaposlenega v organizaciji.

1.8.3. *Kako dobro ustrezajo, po vašem mnenju, trenutni izobraževalni programi potrebam poklica?*

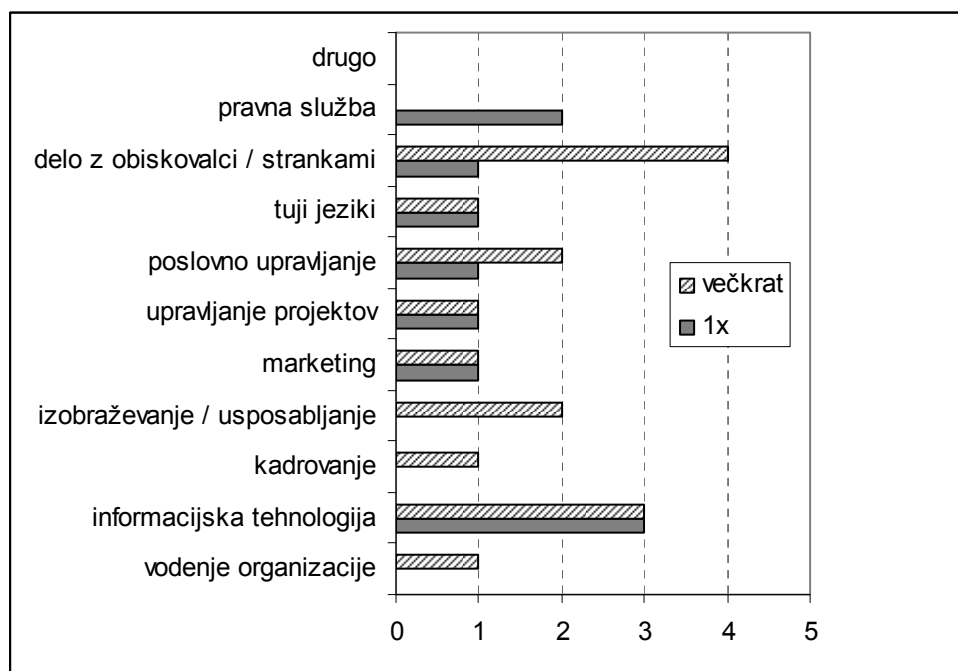

Graf 13. Ocena ustreznosti izobraževalnih programov za poklic.

Na vprašanje je odgovorilo 11 organizacij, ki so tudi pri podvprašanju o zaposlovanju novincev v stroki odgovorile pritrdilno. Izenačenost odgovorov je pri tem podvprašanju še največja in le rahlo prevladuje v pozitivni smeri. 6 organizacij meni, da trenutni izobraževalni programi dobro ustrezajo potrebam poklica, medtem ko 5 organizacij meni, da slabo ustrezajo. Porazdeljenost posameznih odgovorov je izenačena tudi po posameznih dejavnostih, v katere smo organizacije uvrstili, zato je mogoče predvidevati, da trenutni izobraževalni programi niso usmerjeni samo v en sam vidik arheologije, temveč usposabljaajo posameznike, ki so sposobni delati na vseh arheoloških področjih.

1.9. Potrebe po specifičnih znanjih

1.9.1. Ali je vaša organizacija v zadnjem letu pridobila zunanje sodelavce za ne-arheološke namene in za katera področja delovanja?

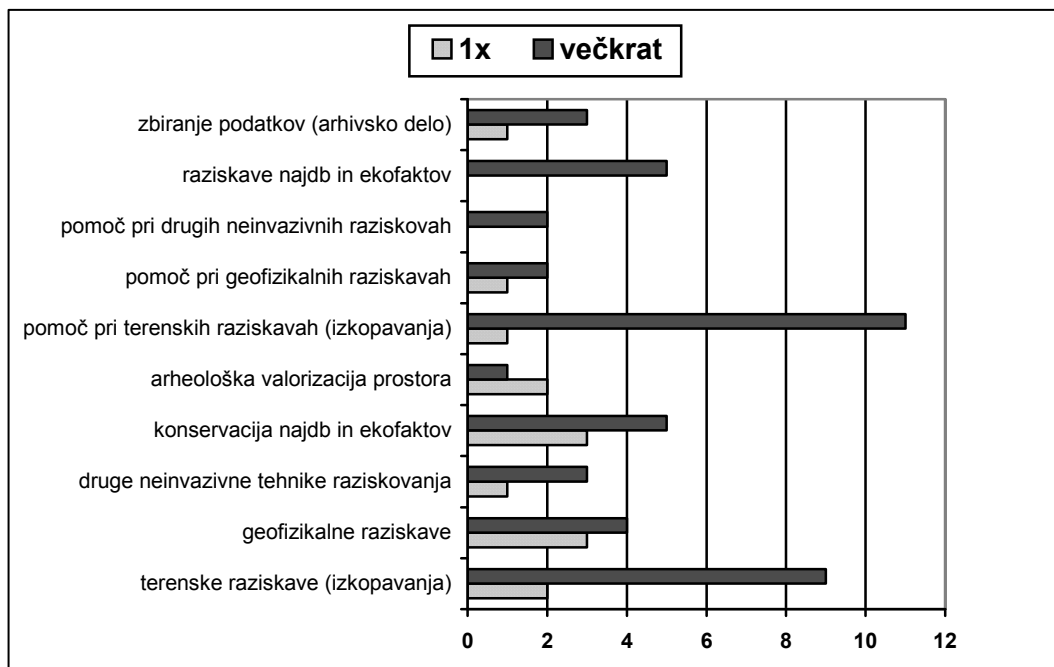

Graf 14. Zunanji sodelavci za ne-arheološko (strokovno) delo.

Opazna je precejšnja razlika med dejavnostmi oz. storitvami, ki jih organizacije uporabljajo le občasno oz. zelo redko (predvsem gre za pravno službo kot specifično administrativni vidik pravnih subjektov; nobena izmed anketiranih organizacij ni uporabila uslug pravne službe večkrat. Precej v ospredju je s štirimi odgovori kategorija delo z obiskovalci oz. strankami ter kategorija informacijske tehnologije s 3 odgovori. Po dva odgovora sta dosegli kategoriji izobraževanja in usposabljanja,

ki ustreza trendom strokovnega usposabljanja in izobraževanja, ki smo jih zasledili pri vprašanju 7, ter kategorija poslovnega upravljanja. Ostali odgovori so porazdeljeni med ostale kategorije, pri čemer dosegajo po 1 odgovor: vodenje organizacije, kadrovanje, marketing, upravljanje projektov in tuji jeziki.

1.9.2. Ali je vaša organizacija v zadnjem letu pridobila zunanje sodelavce za tehnične, arheološke namene in za katera območja delovanja?

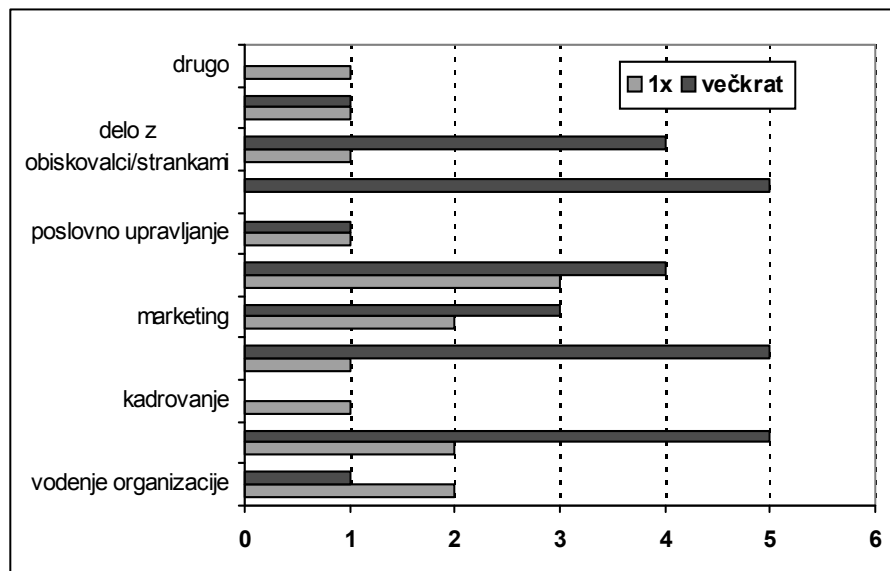
Graf 15. Zunanji sodelavci za tehnične (arheološke) namene.

Tudi pri tem vprašanju je opazna precejšnja razlika med številom dogovorov, ki se pojavljajo v stolpcu enkratne pomoči in v stolpcu večkratne pomoči. Med odgovori o enkratni pomoči prevladujejo geofizikalne raziskave in konservacija najdb in ekofaktov, vsaka s po 3 odgovori. Po 2 odgovora imata kategoriji enkratne pomoči

pri terenskih raziskavah (izkopavanjih) in arheološki valorizaciji prostora. Po 1 odgovor vsebujejo kategorije enkratne pomoči pri naslednjih dejavnostih: druge neinvazivne tehnike raziskovanja, pomoč pri terenskih raziskavah (izkopavanjih), pomoč pri geofizikalnih raziskavah ter zbiranje podatkov (arhivsko delo).

Med kategorijami večkratne pomoči sta daleč v ospredju kategoriji terenskih raziskav (izkopavanja) z 9 odgovori in pomoč pri terenskih raziskavah (izkopavanjih) z 11 odgovori. Sledita konservacija najdb in ekofaktov ter raziskave najdb in ekofaktov s po 5 odgovori.

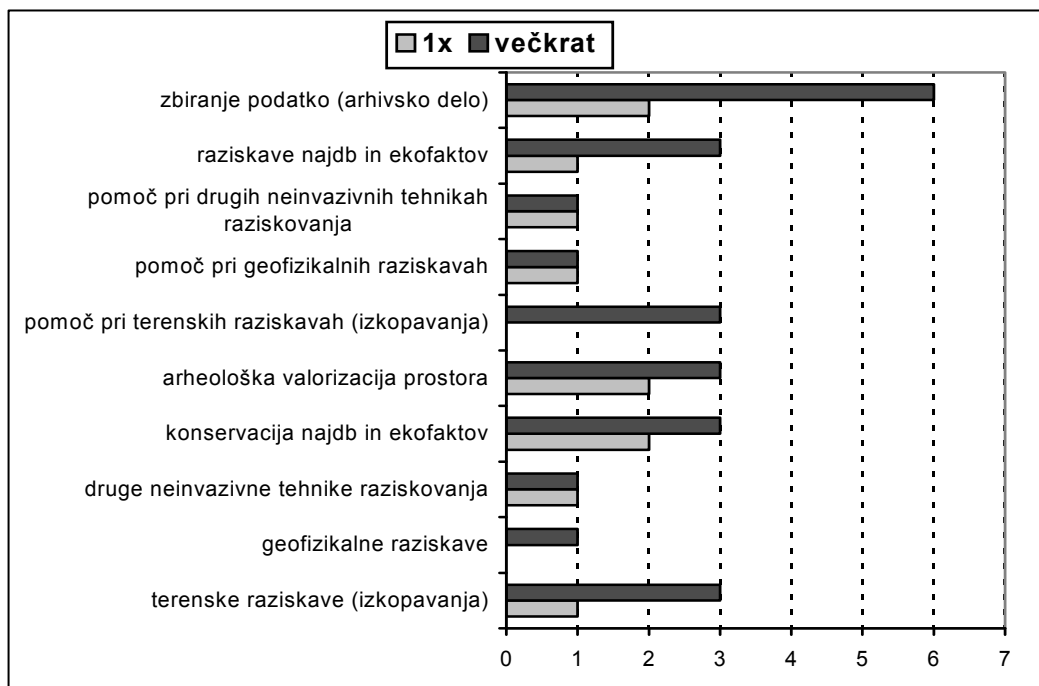
1.9.3. Katera ne-arheološka znanja bodo v ospredju izobraževanja vaših zaposlenih v naslednjih dveh letih?

Graf 16. Predvidene potrebe po ne-arheoloških znanjih v naslednjih dveh letih.

Največ organizacij je za naslednji dve leti v ospredje postavilo znanja s področja informacijske tehnologije, izobraževanja in usposabljanja ter tuje jezike, vsi s po 5 odgovori. Tesno sledijo izobraževanje s področja upravljanja projektov in dela z obiskovalci oz. strankami s po 4 odgovori ter marketing s 3 odgovori.

1.9.4. V naslednjih dveh letih, katera tehnična in druga arheološka znanja bodo v ospredju izobraževanja vaših zaposlenih?

Graf 17. Predvidena tehnična (arheološka) znanja v naslednjih dveh letih.

Med tehničnimi oz. arheološkimi znanji bo pri anketiranih organizacijah v ospredju predvsem zbiranje podatkov (arhivsko delo), za kar se je odločilo 6 organizacij. Sledijo terenske raziskave (predvsem izkopavanja), konservacija najdb in ekofaktov,

arheološka valorizacija prostora, pomoč pri terenskih raziskavah (izkopavanjih) in raziskave najdb in ekofaktov s po 3 odgovori.

Dve organizaciji sta k vprašalniku pripisali komentar. Organizacija z muzejskega področja je v komentarju zapisala nestrinjanje s trenutnim stanjem, ko imajo veliko količino arheološkega materiala, vendar pa ne zaposlujejo arheologa, ki bi ta material ustrezno muzealsko obdelal. Organizacija s področja svetovanja in upravljanja s kulturno dediščino pa se ni strinjala z restriktivno politiko zaposlovanja Ministrstva za kulturo, saj imajo veliko potrebo po novih kadrih, vendar pa jim Ministrstvo zanje ne zagotovi sredstev.

2. DEL: PROFILI DELOVNIH MEST

Za 2. del vprašalnika nismo imeli nikakršnih predhodnih statističnih podatkov, da bi lahko ocenili število različnih profilov delovnih mest, pa tudi podatkov za čas pred 1990 ni bilo na voljo. Vrnjenih je bilo 28 izpolnjenih anketnih vprašalnikov 2. sklopa.

Naziv delovnega mesta	stalno zaposleni na del. mestu	začasno zaposleni na del. mestu	zaposleni preko študentskih servisov, avtorske pogodbe ...
arheolog-direktor	1		
arheolog	5	1	7
arheološki fotograf, logist,	3	2	15
tehnik	2	2	
zasebni raziskovalec	1		
kustos arheolog	9		
kustos	2	2	
konservator	7	3	
arheolog konservator,	4		
konservator arheolog	2		
bibliotekar	1		
asistent (univerzitetni asistent)	4	3	
predavatelj	2		
mladi raziskovalec	3	3	
visokošolski učitelj	7		
strokovna tajnica	1		
univerzitetni profesor	1		
univerzitetni docent	1		
raziskovalni asistent	4	4	
raziskovalec	17	7	
SKUPAJ	77	27	22

Tabela 7. nazivi delovnih mest, kot so jih navedli v anketiranih organizacijah

Že ob prvem pogledu je opazno precejšnje neskladje med drugim stolpcem tabele, ki vsebuje vprašanje o številu začasno zaposlenih oseb na delovnem mestu ter vprašanjem o številu zaposlenih za določen čas v posameznih organizacijah, ki se je pojavilo v prvem delu vprašalnika.

Različnost nazivov, ki jih imajo arheologi v posameznih organizacijah je precejšnja in je predvsem posledica precejšnje svobode pri izbiri naziva, predvsem v zasebnih podjetjih ta niso izrecno določena.

V javnih muzejih in zavodu za varstvo kulturne dediščine so strokovni nazivi določeni s *Pravilnikom o pripravi, strokovnih izpitih in pridobivanju nazivov za zaposlene v dejavnostih s področja varstva kulturne dediščine* (Ur.l. RS 31/1996). Nazivi po tem pravilniku so:

- v arhivski dejavnosti: *arhivski tehnik, samostojni arhivski tehnik, arhivski sodelavec, višji arhivski sodelavec, arhivist, višji arhivist, arhivski svetovalec in arhivski svetnik;*
- v konservatorski – restavratorski dejavnosti: *konservatorski – restavratorski tehnik, samostojni konservatorski – restavratorski tehnik, konservatorski – restavratorski sodelavec, višji konservatorski – restavratorski sodelavec, konservator-restavrator, višji konservator-restavrator, konservatorski – restavratorski svetovalec in konservatorski – restavratorski svetnik;*
- v konservatorski dejavnosti za nepremično kulturno dediščino: *konservatorski tehnik, samostojni konservatorski tehnik, konservatorski sodelavec, višji konservatorski sodelavec, konservator, višji konservator, konservatorski svetovalec in konservatorski svetnik;*

- v muzejski dejavnosti: *muzejski tehnik, samostojni muzejski tehnik, muzejski sodelavec, višji muzejski sodelavec, kustos, višji kustos, muzejski svetovalec in muzejski svetnik.*

Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine mora imeti v vsaki izmed svojih območnih enot zaposlenega vsaj enega konservatorja za vsako od varstvenih skupin spomenikov iz 6. člena *Zakona o varstvu kulturne dediščine*, konservatorja-dokumentalista in strokovnjaka za izdelavo strokovnih zasnov za varstvo kulturne dediščine. Muzeji morajo imeti zaposlene vsaj tri delavce z univerzitetno izobrazbo z delovnega področja muzeja.

Muzeji, ki opravljajo območno (teritorialno) ali področno (strokovno) matično službo morajo izpolnjevati vsaj še naslednje pogoje:

- vsaj enega kustosa, zaposlenega za poln delovni čas za področje območne ali področne matičnosti, ki je v okviru javne službe poverjena muzeju,
- zaposlitev vsaj enega restavratorja za prevladujočo vrsto muzejskega gradiva s področja oziroma območja matičnosti muzeja

(*Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javne službe na področju varstva kulturne dediščine*; Ur.l. RS 113/2000).

Zakon o visokem šolstvu; Ur.l. RS 119/2006 določa nazive v visokošolskem izobraževanju.

- *Visokošolski učitelji* so docent, izredni profesor in redni profesor ter lektor. *Visokošolski učitelji v visokošolskih strokovnih programih* so tudi predavatelji in višji predavatelji. V naziv docent, izredni profesor in redni profesor je lahko izvoljen, kdor ima doktorat znanosti in preverjene pedagoške sposobnosti.

- *Znanstveni delavci* so znanstveni sodelavec, višji znanstveni sodelavec in znanstveni svetnik. Znanstveni delavci izvajajo znanstveno-raziskovalni program. V naziv znanstvenega delavca je lahko izvoljen, kdor ima doktorat znanosti. Znanstveni delavec je lahko izvoljen še v naziv visokošolskega učitelja, če ima preverjene pedagoške
- *Visokošolski sodelavci* so: asistent, bibliotekar, strokovni svetnik, višji strokovni sodelavec, strokovni sodelavec in učitelj veččin. Visokošolski sodelavci sodelujejo pri izvajanju izobraževalnega, znanstveno-raziskovalnega in umetniškega dela.

2.1 Glavna dejavnost

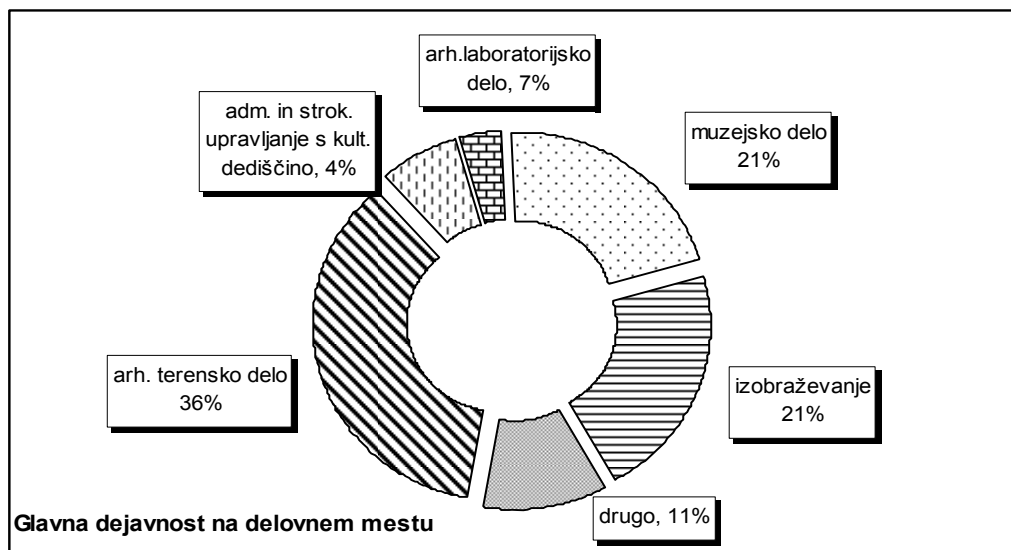
Kljub navodilu, naj organizacije izberejo le eno ponujeno možnost, ki najbolje opisuje naloge posameznega delovnega mesta, jih je precej označilo več možnosti.

naziv delovnega mesta	glavna dejavnost na tem delovnem mestu
arheolog-direktor	arheološko terensko delo
arheolog	arheološko terensko delo
arheološki fotograf, logist, tehnik	arheološko terensko delo
tehnik	arheološko terensko delo, arheološko laboratorijsko delo
zasebni raziskovalec	arheološko terensko delo
kustos arheolog (kustos / kustodiat	muzejsko delo
kustos	muzejsko delo
konservator	arh. terensko delo, upravljanje s kult. dediščino (administrativno in strokovno)
arheolog konservator,	arheološko terensko delo
konservator arheolog	arheološko terensko delo
bibliotekar	ostalo
asistent (univerzitetni asistent)	izobraževanje
predavatelj	izobraževanje

mladi raziskovalec	arheološko laboratorijsko delo
visokošolski učitelj	izobraževanje
strokovna tajnica	ostalo
univerzitetni profesor	izobraževanje
univerzitetni docent	izobraževanje
raziskovalni asistent	arheološko terensko delo
raziskovalec	ostalo (raziskovanje)

Tabela 8. Nazivi delovnih mest in glavna dejavnost, kot so jih zapisali anketiranci.

Posebej preseneča, da so v organizacijah s področja upravljanja kulturne dediščine (tj. posamezne enote ZVKDS, ki je zadolžen za specifično funkcijo varstva kulturne dediščine) označili, da je njihova glavna dejavnost arheološko terensko delo. Izmed 4 opisov delovnih mest je kar pri 3 navedeno arheološko terensko delo kot glavna dejavnost, le pri 1 pa dejavnost administrativnega in strokovnega upravljanja s kulturno dediščino.

Graf 18. Glavna dejavnost navedenih delovnih mest.

Presenetljiva je tudi razporeditev posameznih glavnih dejavnosti, kot smo jih avtorji opredelili v anketnem vprašalniku. Navodilo, ki je bilo posredovano organizacijam, je izrecno zahtevalo popis vseh delovnih mest, ki so povezana z arheološkim delom ali materialom. Glede na dobljene podatke organizacije tega navodila skorajda niso upoštevale, saj je kategorija *tehnične podpore* ostala prazna, medtem ko je pod kategorijo *ostalo* sicer vpisanih 10,7 % od 28 odgovorov, vendar pa gre samo v enem primeru dejansko za dejavnost, ki sodi v to kategorijo, medtem ko bi vsi preostali odgovori bolj ustrezali rubriki *raziskovanje*, ki pa ni bila ponujena.

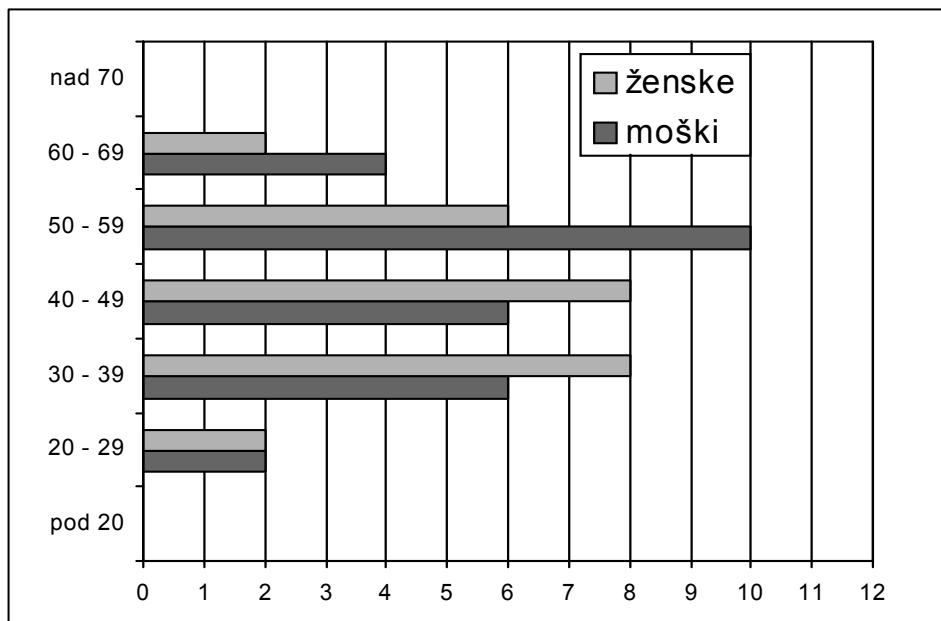
Glede na trenutno situacijo arheološke dejavnosti v Sloveniji je bilo razumljivo pričakovati precejšnjo množičnost zaposlenih v dejavnosti "*arheološko terensko delo*", saj je to predvsem posledica močno intenzivirane terenske dejavnosti na področju preventivne in zaščitne arheologije v kontekstu izgradnje avtocestnega omrežja.

Muzejsko delo in izobraževanje sta izenačeni, z vsaka po 21,4 % oz. po 6 profili delovnih mest od skupno 28. To kaže na dokaj ustaljeno podobo o zaposlitvenih možnosti oziroma profilih v obeh dejavnostih, kljub temu, da je v Sloveniji mreža muzejev, ki vključuje vsaj 38 različnih muzejskih ustanov in galerij (stanje ob sprejetju *Uredbe o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev*, Ur.l. RS, št.97/2000, konec veljavnosti 1.3.2008, konec uporabe 1.3.2009) ter le dve fakulteti, na katerih je možen študij arheologije oz. heritologije z močnim poudarkom na arheološki dediščini.

2.2. Število zaposlenih glede (starost, nedoločen / določen čas)

2.3.1 Število zaposlenih za nedoločen čas

Rezultati kažejo pričakovano piramidalno (normalno) krivuljo zaposlenih za nedoločen čas v anketiranih organizacijah.

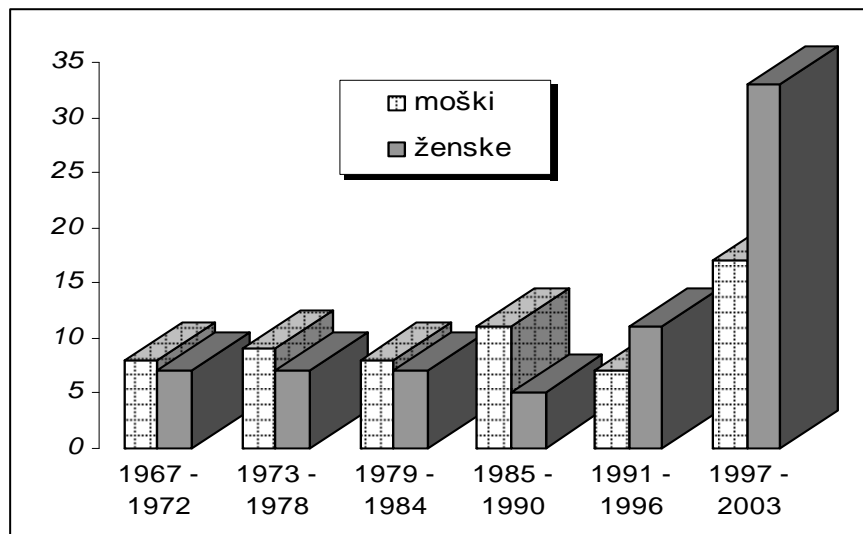
Graf 19. Število in spolna ter starostna struktura zaposlenih za nedoločen čas.

Glede na absolutne številke je uravnotežena tudi struktura po spolih, čeprav je opazen premik v zaposlovanju po spolih med generacijama 40-49 in 50-59. To je verjetno posledica naraščanja števila študentk arheologije, kar opažamo od te starostne skupine navzdol. V seznamu arheologov zaposlenih leta 1981⁷ je bilo registriranih 32 moških in 24 žensk, medtem ko je bilo leta 1989⁸ zaposlenih 34 moških in 36 žensk.

Za ilustracijo tega trenda lahko navedemo podatke o številu in spolni strukturi vseh diplomiranih arheologov v Sloveniji v obdobju 1967 – 2003, ki so po koncu študija nadaljevali profesionalno kariero na arheološkem področju.

⁷ Arheo 1 (1981), 57 - 58 s.

⁸ Arheo 8 (1989), 54 - 56 s.

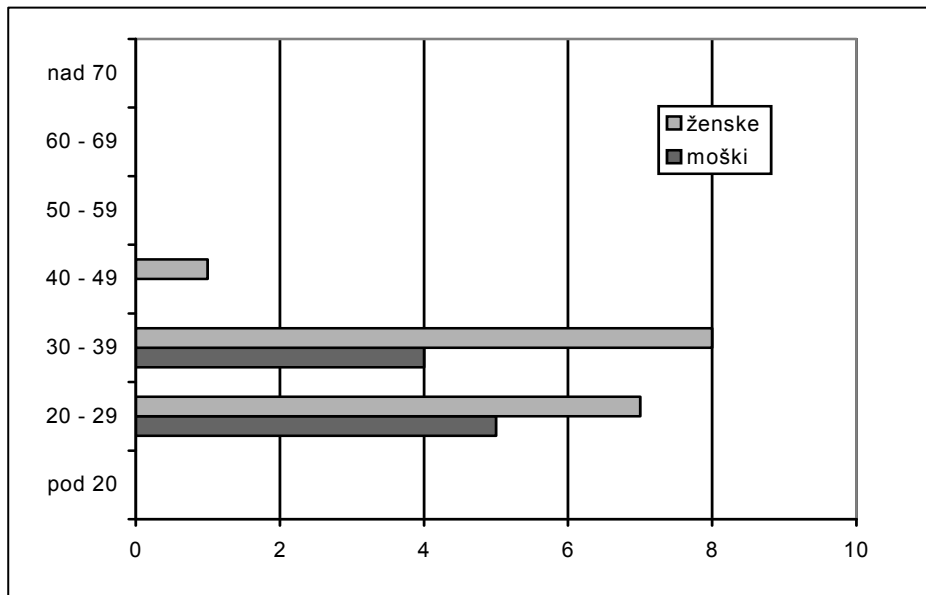
Graf 20. Število in spolna struktura diplomantov arheologije na Univerzi v Ljubljani (1967 – 2003), ki so nadaljevali profesionalno kariero v arheologiji v Sloveniji.

Poleg naraščanja števila študentov arheologije, je vidno tudi povečanje števila študentk od osemdesetih let naprej, kar ostaja stalni trend tudi danes. Za obdobje pred letom 1980 lahko rečemo, da je kljub določenim razlikam v posameznih obdobjih število moških in žensk bolj ali manj uravnoteženo.

2.2.2. Število zaposlenih za določen čas

Tudi na tem grafu je razvidna dokaj pričakovana prevlada mlajših zaposlenih, ki so zaposleni na delovnih mestih za določen čas.

V tej populaciji je izrazitejša zastopanost žensk, kar je bolj ali manj neposreden pokazatelj večjega deleža žensk v študentski populaciji, predvsem pa med diplomanti v zadnjih dveh desetletjih.

Graf 21. Število in spolna ter starostna struktura zaposlenih za določen čas.

2.3. Osebni dohodek

2.3.1. Bruto osebni dohodek

13 vrnjenih vprašalnikov je vsebovalo podatke o osebnem dohodku. Minimalni mesečni osebni dohodek se giblje med 400 in 4127 € bruto, kjer je povprečna vrednost 1402,25 €. Maksimalni osebni dohodek se giblje med 800 in 4200 €, kjer je povprečna vrednost 2110,31 €. Najnižji dohodek je bil vpisan pri zasebni organizaciji, ki se ukvarja z arheološkim terenskim raziskovanjem, najvišji dohodek je bil registriran v dejavnosti izobraževanja in raziskovanja.

Zaradi velike razlike med najvišjim in najnižjim poročanim osebnim dohodkom smo v prid boljši preglednosti in tehtnejšemu izračunu povprečja zanemarili najvišjo in najnižjo vrednost. Povprečni osebni dohodek zaposlenih v arheologiji je tako po naših

podatkih in izračunih minimalno 1255,56 €, maksimalno 1893,40 €, kar v povprečju znaša 1609,44 €. To je skoraj 130 % povprečne mesečne bruto plače v Sloveniji v septembru 2007 (ko je bila anketa opravljena).

Povprečna plača v Sloveniji je po podatkih Statističnega urada RS⁹ takrat znašala 1.259,07 €. Pri tem je potrebno opomniti, da imajo skoraj vsi naši anketiranci končano najmanj univerzitetno izobrazbo in načeloma sodijo v višje plačilne razrede, medtem ko povprečna plača v Sloveniji upošteva tudi osebe s srednješolsko in nižjo izobrazbo. Po podatkih Statističnega urada RS (www.stat.si) je bila povprečna mesečna bruto plača septembra 2007 v dejavnosti univerzitetnega izobraževanja (oznaka M80.303) 2.022,44 €, v muzejski dejavnosti in dejavnostih varstva kulturne dediščine (oznaka O92.52) pa 1.449,61 €.

Obenem je potrebno povedati, da je v zasebnem sektorju znatno nižja tudi stabilnost plače, saj so organizacije povečini odvisne od projektnih naročil, medtem ko je večina drugih organizacij vezana na državni proračun, iz katerega se zagotavlja največji delež osebnih dohodkov za zaposlene.

2.3.2 Bonitete

Koliko bonitet vključuje bruto osebni dohodek?

Podatke o znesku bonitet, ki so vključene v bruto osebni dohodek, smo dobili le za delovni mesti strokovne tajnice (62 €) in univerzitetnega profesorja (200 €), kar seveda daje zelo pomanjkljivo sliko na tem področju. Pri tem je potrebno poudariti, da velja precejšnja nejasnost glede samega termina *boniteta*, ki načeloma ne vključuje neposrednih finančnih dodatkov k osebnemu dohodku, ki jih običajno urejajo kolektivne pogodbe in delovna zakonodaja (npr. subvencionirani stroški prevoza na

⁹ http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1258

delo, malica). Zelo veliko število neodgovorjenih anket jasno kaže, da večina zaposlenih ne ve točno, kaj bonitete so in ali jih prejema. Po naši oceni, pravih bonitet v arheološki dejavnosti v Sloveniji dejansko ni, še zlasti ne v javnih službah.

2.3.3. Stimulacije

Graf 22. Prejemanje stimulacij na delovnem mestu.

Pohvalen je odziv na vprašanje o stimulacijah v osebnem dohodku, na katerega je odgovorilo 27 od 28 anketiranih. Le 3 organizacije za omenjena delovna mesta ne omogočajo stimulacij, izmed teh organizacij sta 2 iz zasebnega sektorja ter 1 organizacija s področja svetovanja in upravljanja s kulturno dediščino, kar morda kaže na pomanjkanje vpogleda v poslovanje javnih zavodov, saj imajo javni zavodi v Sloveniji s strani državne zakonodaje zagotovljene sheme za izplačevanje stimulacij, in je zato skoraj neverjetno, da bi le ena izmed teh javnih organizacij, v tem primeru s

področja svetovanja in upravljanja s kulturno dediščino, ne omogočala izplačevanje stimulacij.

2.4. Število delovnih ur na teden

Po navedbah vprašanih dela večina oseb zaposlenih za nedoločen čas za polni delovni čas 40 ur tedensko, kolikor je določeno z *Zakonom o delovnih razmerjih* (Ur.l. 42/2002). Odstopani sta le dve (56 in 42 ur), obe, kjer je bila kot glavna dejavnost navedeno arheološko terensko delo.

Le 1 oseba je v organizaciji zaposlena za nedoločen čas po skrajšanem delavniku, in sicer 13 ur na teden. Kot glavna dejavnost je bilo v tem primeru navedeno izobraževanje.

Med osebami, ki so zaposlene za določen čas ni nihče zaposlen po skrajšanem delavniku. Večina oseb s polnim delovnim časom na delovnem mestu za določen čas opravlja 40 urni delavnik. Izjema je le eno delovno mesto, kjer znaša število delovnih ur na teden 50. Glavna dejavnost oseb, zaposlenih na tem delovnem mestu je arheološko terensko delo.

2.5. Izobrazba zaposlenih

Tudi znotraj posameznih delovnih mest se pojavljajo razlike v izobrazbi zaposlenih, kar je bilo očitno pri posameznih rešenih vprašalnikih. To kaže na to, da nazivi določenih delovnih mest niso nujno vezani na stopnjo izobrazbe oz. smer izobrazbe, temveč na specifično delo oz. glavno nalogo, ki jih zaposleni na tem mestu opravljajo. Razlike v izobrazbeni strukturi na posameznem delovnem mestu pa kažejo na raznolikost delovnih nalog, s katerimi se zaposleni na teh delovnih mestih srečujejo in premajhen poudarek arheološke stroke, da bi po celotni državi uvedla poenotene in

mednarodno primerljive nazive delovnih mest, ki bi določevale tako izobrazbo zaposlenih, kot tudi njihove splošne delovne naloge.

Glede na izpolnjene vprašalnike je skoraj nemogoče reči, koliko od oseb, ki so zaposlene na določenem delovnem mestu, je dokončalo srednjo šolo oz. je univerzitetno izobraženih na stopnji diplome, magisterija ali doktorata. To je bilo mogoče ugotoviti le pri tistih delovnih mestih, kjer je na opisanem delovnem mestu zaposlena le ena oseba. V splošnem je mogoče reči, da je za delo tehnika v arheološkem terenskem delu, delo laboratorijskega tehnika ter v določenih primerih konservatorja, načeloma dovolj že 4-letna srednješolska izobrazba (splošne ali strokovne smeri). Toda na teh delovnih mestih so največkrat zaposlene osebe, ki so običajno vsaj nekaj let študirale arheologijo, vendar niso dokončale študija, so pa sčasoma pridobile pomembne neformalne kvalifikacije in veščine.

Velika večina zaposlenih v arheologiji ima univerzitetno diplomo, skoraj brez izjeme iz arheologije. 1 oseba ima diplomo iz krajinske arhitekture.

Tudi pri osebah, ki so dosegle stopnjo magisterija, močno prevladujejo zaposleni z magisterijem iz arheologije. Izjeme so le tri: magisterij iz upravljanja s kulturno dediščino (pridobljen v Veliki Britaniji, Slovenija nima podobne izobraževalne smeri), magisterij iz krajinske arhitekture (pridobljen v Sloveniji) ter magisterij iz pedagoškega programa zgodovine in arheologije (pridobljen na Slovaškem, Slovenija nima podobne izobraževalne smeri).

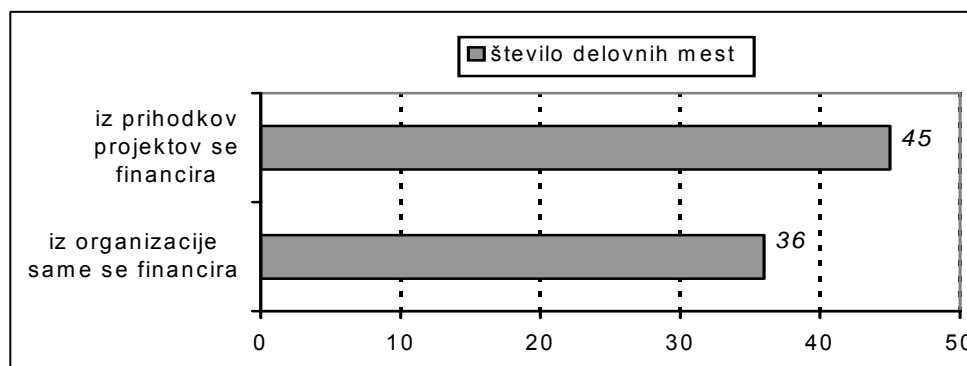
Pridobljeni doktorati so vsi brez izjeme s področja arheologije, razen 2 so vsi pridobljeni v Sloveniji. 1 doktorat je bil pridobljen v Veliki Britaniji, 1 doktorat pa v Avstriji.

Med dodatno izobrazbo je 1 oseba navedla izobraževalni program konservatorstva, za katerega pa ni navedla države pridobitve. Glede na to, da takšnega programa v

Sloveniji ni, je očitno, da je bila dodatna izobrazba pridobljena v tujini. 1 oseba je navedla med dodatno izobrazbo tudi strokovni izpit, kar pa ne moremo uvrstiti v kategorijo dodatne izobrazbe, saj gre za osnovni pogoj za delo na področju javne službe upravljanja in varovanja kulturne dediščine, kot je razpisan s strani odgovornega ministrstva RS.

Zaradi premalo natančnih podatkov iz pričujočega vprašanja bomo naredili analizo izobrazbene strukture zaposlenih arheologov ter strukturo izobrazbe glede na tipe organizacij, ki smo jih opredelili, v nadaljevanju, in sicer pri vprašanju o izobrazbi posameznih zaposlenih v tretjem delu vprašalnika.

2.6. Financiranje delovnih mest

Graf 23. Financiranje delovnih mest.

Rezultate, prikazane na Grafu 23, je potrebno natančneje komentirati, saj ne odražajo najboljše dejanske situacije na trgu arheološkega dela v Sloveniji, temveč zgolj pri organizacijah, ki so odgovorile na to vprašanje. Iz grafa je sicer očitno, da je precej večje število delovnih mest, ki se financirajo iz projektov. Gre za splošen mednarodni trend, kjer so javne organizacije velik del svoje dejavnosti preusmerile v

projektne oblike financiranja (domači in mednarodni razpisi iz javnih skladov, posamezni projekti so financirani tudi iz privatnih sredstev, zlasti tisti zaščitne narave). Vse zasebne organizacije se v celoti financirajo iz projektov, ki jih pridobijo na trgu. Javne organizacije pa občasno, vendar ne v znatni količini, prav tako pridobivajo projektna sredstva iz nedržavnih (ne-javnih) virov, največkrat zaradi občasnega velikega povpraševanja po arheoloških storitvah v preventivnih in zaščitnih dejavnostih.

Glede na podatke iz baze arheoloških organizacij in njihovih zaposlenih, ki zajemajo celotno Slovenijo, in po katerih je v javnih ustanovah zaposlenih 142 arheologov, drugih strokovnjakov in drugo osebje, lahko ocenimo da je delež ne-projektno financiranih delovnih mest v javnih organizacijah približno 70 - 75 %, kar predstavlja približno 60 % delež vseh delovnih mest v slovenski arheologiji. Pri tem nismo upoštevali zaposlitev preko študentskih servisov. Delež slednjih je zelo težko oceniti, saj gre za krajše zaposlitve (načeloma do 1 leta ali še manj), običajno na terenskih delih, ki pa so vsa načeloma financirana iz projektov. Če tvegamo grobo oceno in upoštevamo vse oblike zaposlitve, lahko rečemo da je delež projektnega financiranja delovnih mest dejansko čez 50%.

2.7. Prosta delovna mesta

Prosta delovna mesta so imeli na delovnih mestih *arheolog* in *arheolog, logist, tehnik*, obe delovni mesti v okviru organizacij zasebnega prava in obe delovni mesti za delo arheoloških terenskih raziskav. Vsi ostali profili delovnih mest niso poročali o prostih delovnih mestih.

Razen 1 izjeme organizacije niso imele težav z zapolnitvijo prostih delovnih mest. Omenjena izjema pri prejšnjem podvprašanju ni poročala o prostem delovnem mestu, zato je mogoče odgovor označiti kot nerelevanten.

2.8. Zaposlovanje in delo tujcev

Ali zaposlujete na tem delovnem mestu osebe, ki niso državljani RS?

(Odgovor: NE – 22 (78 %); DA – 6 (22 %)).

Osebe, ki so zaposlene na teh delovnih mestih v omenjenih 6 organizacijah, ki so označile odgovor "da", so potrebovale (in pridobile) vsaj status začasnega bivališča v Republiki Sloveniji in delovno dovoljenje, saj brez tega ne bi mogle biti legalno zaposlene.

Po vstopu Slovenije v EU je pretok delovne sile sproščen za državljane tistih držav EU, ki omogočajo prosto zaposlovanje državljanov RS; za države EU, ki so uvedle prehodna obdobja do popolne sprostitev zaposlovanja državljanov RS pa načeloma velja pravilo recipročnosti. Za državljane iz drugih držav je potrebno pridobiti delovno dovoljenje in urediti obliko bivanja v Sloveniji (začasno, stalno, potovanje v RS na delo...).

V primerih iz ankete gre za osebe, ki so se v tujini rodile in tam živele ter tam tudi pridobile določene življenjske in delovne izkušnje.

Koliko oseb, ki niso državljani RS zaposlujete na tem delovnem mestu?

Skupaj poročajo organizacije o zaposlitvi 8 oseb, ki niso državljani RS. Če k temu prištejemo tudi tujce, ki so bili zaposleni za čas daljši od 1 leta v obdobju pred l. 2007, pridemo nekje do številke 10, kar je v primerjavi s celotnim vzorcem, ki smo ga opredelili pred začetkom raziskave - 161 zaposlenih arheologov - precej majhen odstotek, približno 6 %.

Glede na bazo podatkov o arheoloških institucijah in zaposlenih arheologih v Sloveniji sta med arheologi v javnih ustanovah za nedoločen čas ali za več let zaposlene 3 osebe iz držav EU, 1 oseba iz ne-EU države pa je pred leti pridobila državljanstvo

RS in je zaposlena za nedoločen čas. Skupno gre za slabe 3 % vseh zaposlenih arheologov in drugih strokovnjakov v arheoloških javnih institucijah.

Neprimerno več je bilo kratkotrajnejših zaposlitev tujcev, zlasti iz Hrvaške, pri zasebnih podjetjih, ki so izvajala obsežna arheološka terenska dela. Zaradi velikega povpraševanja po t.i. tehnikih in kvalificiranih izkopavalcih, zlasti pri velikih avtocestnih projektih, je med leti 2000 in 2005 v Sloveniji v posameznih intervalih delalo po naši oceni med 10 – 40 tujcev, kar je v času najbolj delovno intenzivnih projektov dosegalo delež okrog 10 % zaposlenih v vseh oblikah in vrstah arheološkega dela.

Vsekakor lahko zaključimo, da je slovenski arheološki trg dela še vedno relativno zaprt za tujce, zlasti javne ustanove, medtem ko je situacija bolj odprta pri zasebnih podjetjih. Glavni razlogi za relativno skromen delež zaposlenih tujcev so dolgi in komplicirani postopki za pridobitev delovnih dovoljenj za državljane držav izven EU in držav EU, v katerih še ni sproščen trg delovne sile, jezik (zlasti za neslovansko govoreče tujce), nepriznavanje izobrazbe, in vsekakor tudi nižji dohodek v primerjavi z večino držav EU.

Relativna zaprtost trga je pogojena tudi s samo majhnostjo arheološkega sistema. Skoraj vsi v Sloveniji delujoči arheologi so se izšolali na Univerzi v Ljubljani, velika večina jih je že v času študija sodelovala na projektih njihovih bodočih delodajalcev – zelo pogosto v domači regiji - si tako pridobila pomembne neformalne reference, ugled in socialne mreže, kar je močno prispevalo k izboljšanju možnosti za njihovo zaposlitev.

2.9. Zaposlovanje invalidnih oseb

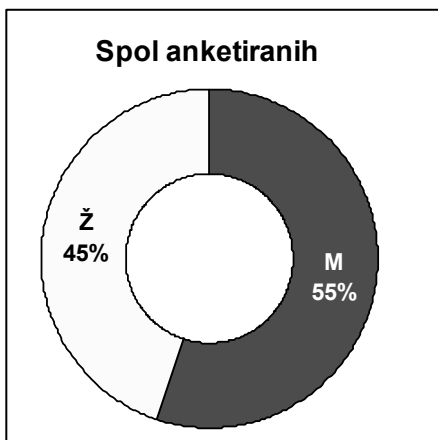
Organizacije, ki so odgovorile na to vprašanje, nimajo zaposlenih invalidnih oseb. Pojavila se je le 1 izjema, kjer je za profil delovnega mesta s področja muzejskega dela potrjena zaposlitev invalidne osebe, vendar pa pri naslednjem podvprašanju o številu invalidnih oseb, ki jih zaposlujejo na tem delovnem mestu, to ni navedeno.

Tudi pri pregledu baze arheoloških organizacij, ki niso odgovorile na naš vprašalnik, nismo našli primera zaposlovanja invalidnih oseb na "arheoloških" delovnih mestih.

3. DEL: OSEBNI VPRAŠALNIKI

Osebne vprašalnike so izpolnjevali posamezniki - zaposleni v organizacijah, ki so bile vključene v raziskavo. Ankete so bile anonimne in vsebujejo le referenčne podatke, ki jih povezujejo s posamezno organizacijo, iz katere posameznik izhaja (koda organizacije). V celoti je bilo vrnjenih 56 anketnih vprašalnikov 3. sklopa.

3.1. Spola anketiranca/ke

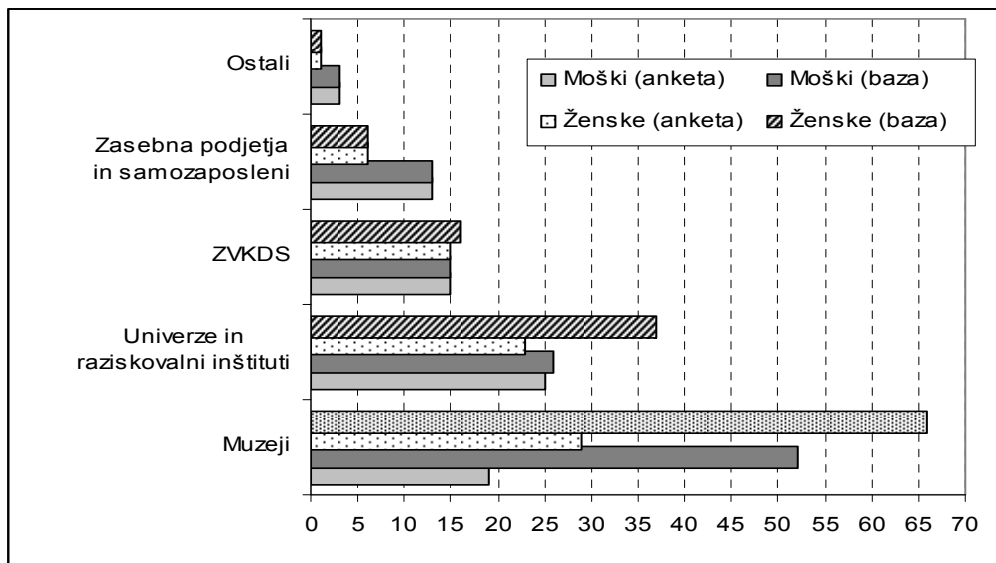

Graf 24. Spolna struktura anketiranih.

Na podlagi 49 odgovorjenih vprašalnikov (5 oseb na vprašanje ni odgovorilo) je razvidno, da je struktura anketirancev po spolih dokaj uravnovešena z rahlo prevlado moških. Dejansko – ob upoštevanju podatkov iz osnovne baze organizacij – je v slovenski profesionalni arheologiji razmerje med moškimi in ženskami bolj v prid slednjim (45 % : 55 %). Do takšnega razmerja je prišlo predvsem v zadnjih dveh desetletjih.

Leta 1981¹⁰ je bilo v Sloveniji zaposlenih 32 arheologov moškega in 24 arheologinj ženskega spola. Leta 1989¹¹ se je število že spremenilo v prid žensk, saj je bilo zaposlenih 36 arheologinj in 34 arheologov.

Situacija v letu 2007 pa je prikazana na grafu 25 (spodaj).

Graf 25. Spolna struktura zaposlenih arheologov po kategorizaciji organizacij; primerjava rezultatov iz ankete in baze podatkov (2007).

3.2. Naziv delovnega mesta

Odgovori na to vprašanje so dopolnili sliko o nazivih, ki označujejo arheologa v Sloveniji, kar je bilo namen 1. vprašanja v 2. delu ankete (Profili delovnih mest). V tabeli 9 so podani vsi nazivi delovnih mest po abecednem redu (podana je le moška

¹⁰ Arheo 1 (1981), 57-58 s.

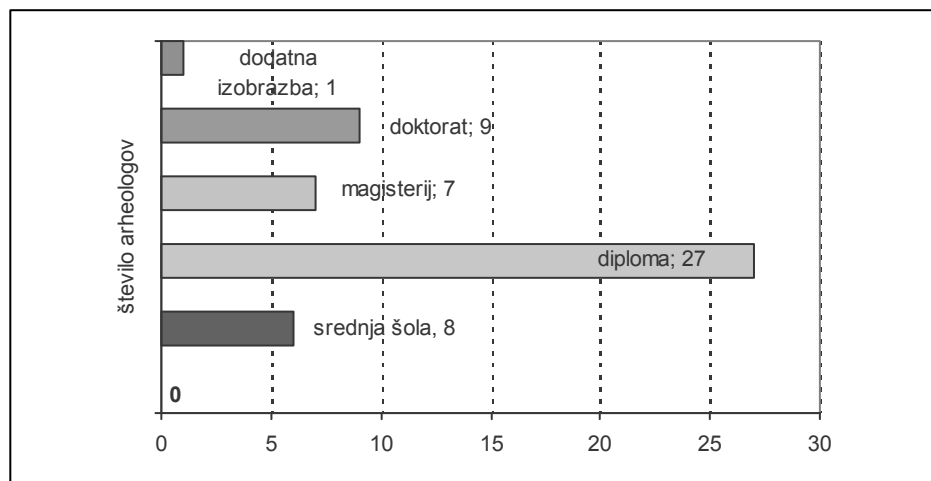
¹¹ Arheo 8 (1989), 54-56 s.

oblika naziva). Tabela je zasnovana na podlagi 47 odgovorov, 7 anketirancev je vprašanje izpustilo. V tabeli navedeni nazivi delovnih mest so zapisani v obliki, kot so jo navedli sami anketiranci. Glede na precejšnje variacije istih ali enakih nazivov, je očitno, da neke trdne in splošno prakticirane terminologije ni.

arheolog konservator
arheolog konservator-pripravnik
arheolog
arheolog-dokumentalist
arheolog-tehnik
arheološki fotograf
asistent raziskovalec
asistent
asistent z magisterijem
asistent-raziskovalec
konservator
konservator arheolog
kustos
kustos arheolog/kustos za arheologijo/kustodiat za arheologijo
kustos dokumentalist
mladi raziskovalec
muzejski strokovni sodelavec-dokumentalist
muzejski svetovalec
muzejski tehnik
predavatelj
projektni sodelavec
raziskovalec
restavrator-konservator
univerzitetni učitelj
visokošolski učitelj
visokošolski učitelj-docent
visokošolski učitelj-profesor
zasebni raziskovalec

Tabela 9. Nazivi delovnih mest, kot so jih navedli anketiranci.

3.3 Izobrazba

Graf 26. Dosežena izobrazba anketirancev (50 odgovorov, 5 oseb pa ni odgovorilo).

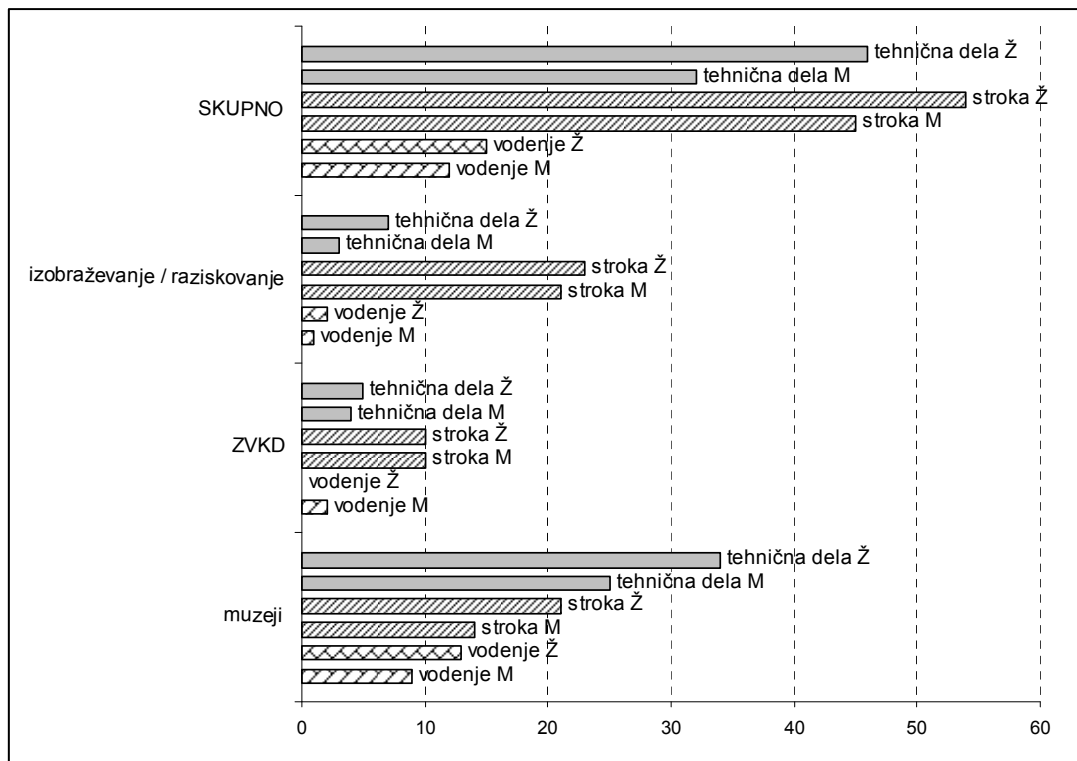
Spraševali smo tudi po najvišji doseženi stopnji izobrazbe, ki jo je anketirana oseba pridobila. S tem smo dopolnili nepopolno vprašanje o izobrazbi zaposlenih na specifičnih delovnih mestih iz 2. dela vprašalnika, kjer smo zaradi pomanjkljivih informacij dobili le generalno sliko izobrazbene strukture, brez zanesljivejših podatkov o številu oseb s posamezno stopnjo pridobljene izobrazbe.

	srednja šola	diploma	magisterij	doktorat	dodatna izobrazba
zasebna podjetja in samozaposleni	2	3	2	0	0
muzeji	3	8	3	2	1
ZVKDS	0	8	1	0	0
univerze in raziskovalni inštituti	1	8	1	7	0

Tabela 10. Stopnja izobrazbe glede na organizacijo zaposlitve.

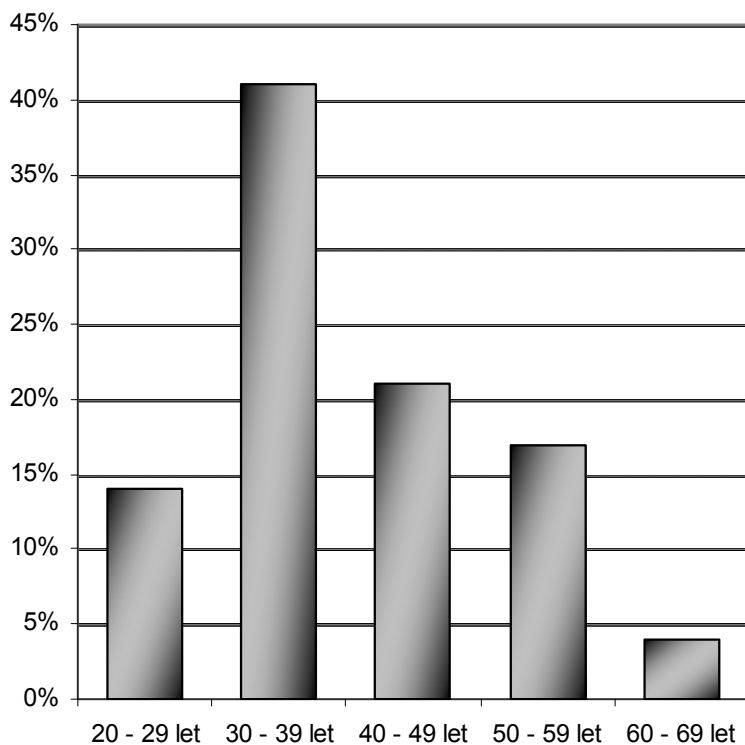
Iz tabele je povsem razvidno, da je za zaposlitev na arheološkem strokovnem mestu v javnih ustanovah potrebna univerzitetna izobrazba. Nižje stopnje izobrazbe omogočajo zaposlitev na 'pomožnih' delovnih mestih, zlasti v muzejih, oziroma na terenskih projektih pri zasebnih organizacijah.

Iz podatkov baze organizacij smo preverili tudi hierarhijo delovnih mest v javnih organizacijah po spolih (stanje 2007). Opazovali smo tri hierarhične ravni: vodstveno raven, raven strokovnega dela (arheološkega in sorodnega) in raven tehničnih ("pomožnih") del. Na vseh področjih in ravneh je večji delež žensk.

Graf 27. Spolna struktura glede na hierarhijo delovnih mest.

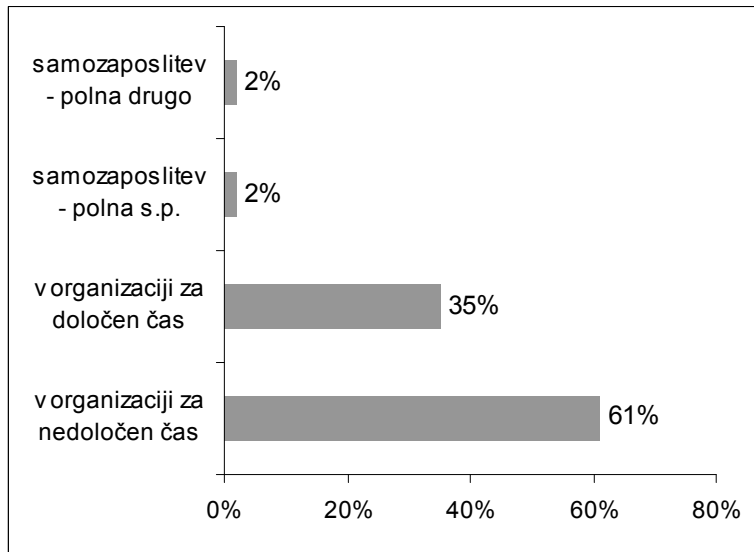
3.4. Starost

Graf 28. Starostna distribucija anketirancev (51 odgovorjenih vprašalnikov, 5 oseb ni odgovorilo).

Starostna struktura anketirancev je precej podobna generalni sliki starostne podobe vseh zaposlenih v organizaciji, ki smo jo dobili v 2. delu vprašalnika.

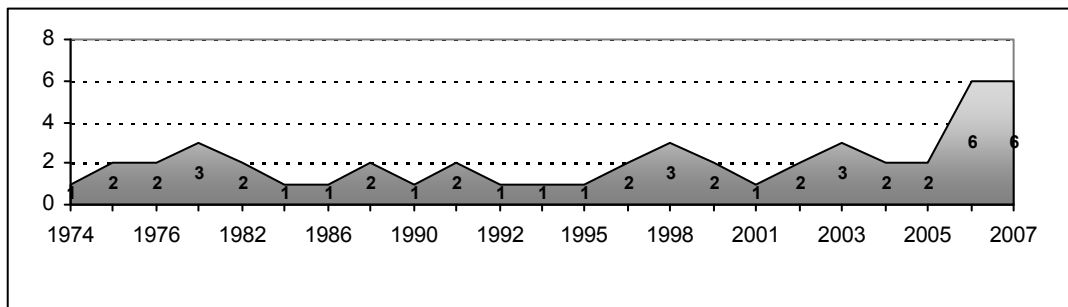
3.5. Vrsta in dolžina zaposlitve

Graf 29. Vrsta zaposlitve. (51 odgovorov, 5 oseb ni odgovorilo).

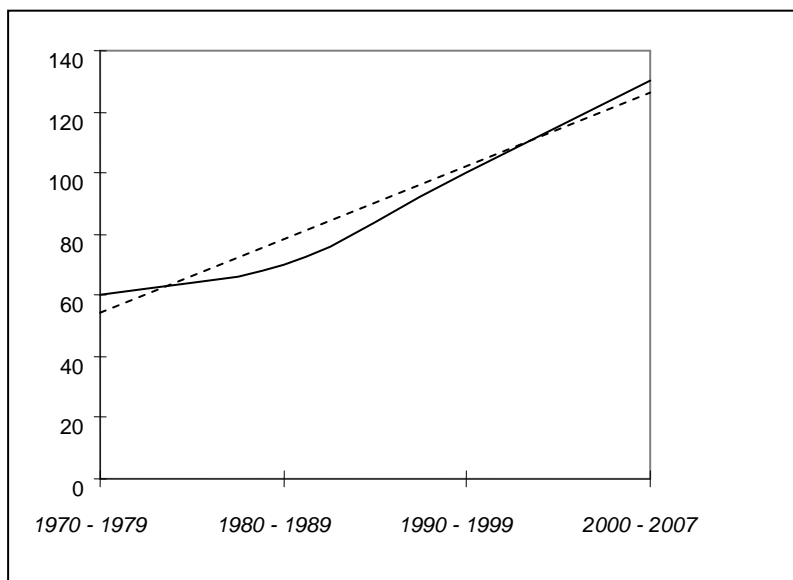
Rezultati ankete se bolj ali manj ujemajo tudi s podatki iz baze organizacij. Ker nismo anketirali študentov, je rubrika študentskega dela ostala prazna.

3.5.1. Leto zaposlitve

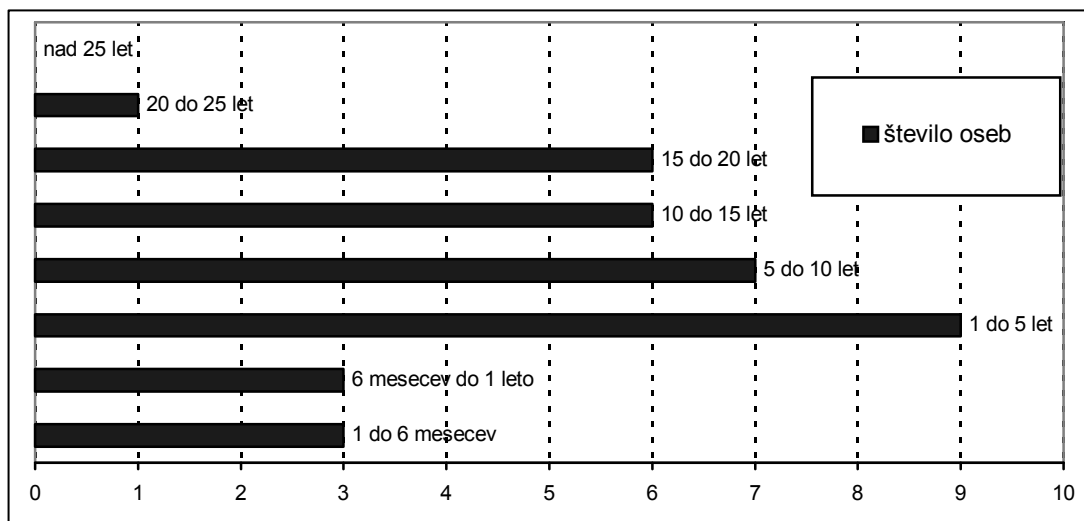
Graf 30. Leto zaposlitve (50 odgovorov, 6 oseb na vprašanje ni odgovorilo).

Bolj kot same absolutne številke so rezultati ankete povedni, ker kažejo trend konstantnega obnavljanja zaposlitev, pa tudi rast le-teh v zadnjem desetletju. Dejanska rast števila delovnih mest v arheologiji je pravzaprav velika, če jo opazujemo v desetletnih intervalih in znaša približno 3 % novih delovnih mest na leto. V devetdesetih letih je letna rast v povprečju desetih let celo presegla 4 %. V primerjavi z letom 1980 znaša indeks rasti delovnih mest v arheologiji med 110 in 120. Velik del delovnih mest v zadnjih dveh desetletjih gre na račun zaposlitev za določen čas.

Graf 31. Ocena števila zaposlenih arheologov na izključno "arheoloških strokovnih" mestih v javnih ustanovah (kustosi, konservatorji, raziskovalci, mladi raziskovalci, raziskovalni sodelavci, univerzitetni učitelji, univerzitetni sodelavci) med 1970 in 2007. Črtkano je prikazan linearni trend.

3.5.2. Trajanje zaposlitve na trenutnem delovnem mestu

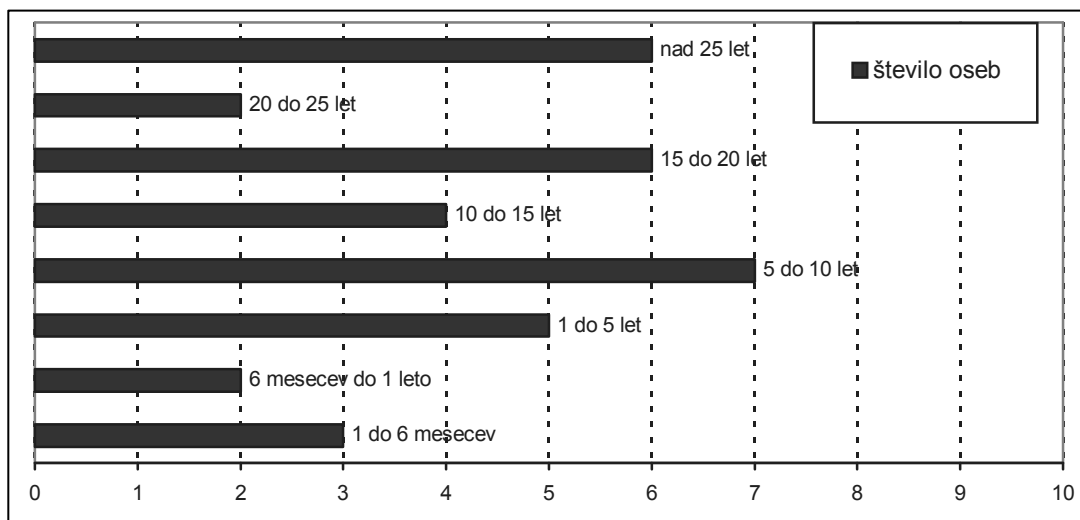
Graf 32. Trajanje zaposlitve.

Vidna je sicer konstantna rast števila delovnih mest skozi leta, posebno očiteno je velik porast pred okoli 20 leti, kar pa bi bilo lahko deloma tudi posledica samega vzorca anketiranih, vendarle pa lahko od konca osemdesetih let dejansko opazamo povečanje števila zaposlenih v javnih ustanovah (v letu 2007 se je zaposlilo toliko arheologov kot v dveh petletnih obdobjih pred tem (1987-1992; 1992-1997)). Večkrat so se pojavljala vprašanja glede napredovanja znotraj iste organizacije in s tem povezanega spreminjanja nazivov, kar morda daje nekoliko popačene rezultate.

3.5.3. Celotna delovna doba anketiranca/ke

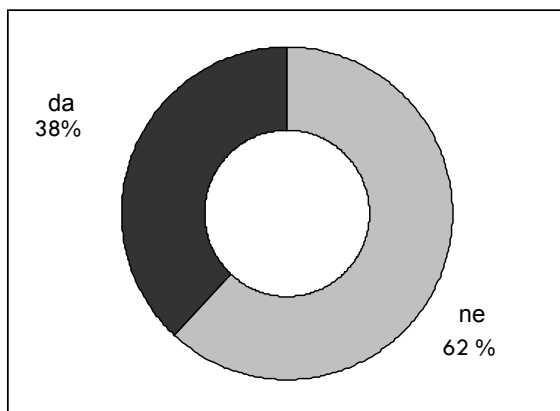
Precejšnja razlika med odgovori na to vprašanje je lahko posledica dejstva, da je veliko ljudi pri predhodnem vprašanju upoštevalo napredovanje v njihov trenutni naziv kot napredovanje v posebno delovno mesto, morda pa lahko iz grafa tudi

zaključimo, da je precej arheologov delalo tudi v drugih panogah, kjer so si zagotovili nekaj let delovne dobe.

Graf 33. Celotna delovna doba.

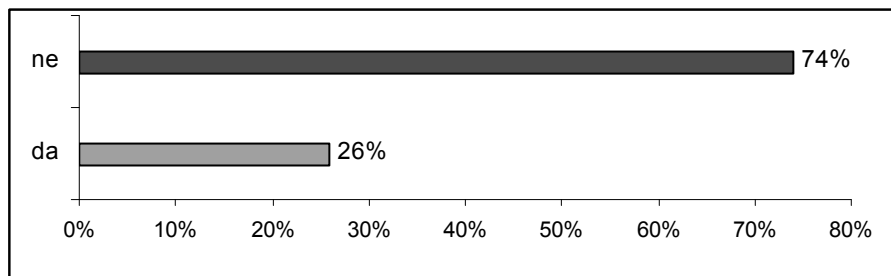
3.6. Zavod za zaposlovanje

Graf 34. Delež prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje (50 odgovorov, 6 praznih).

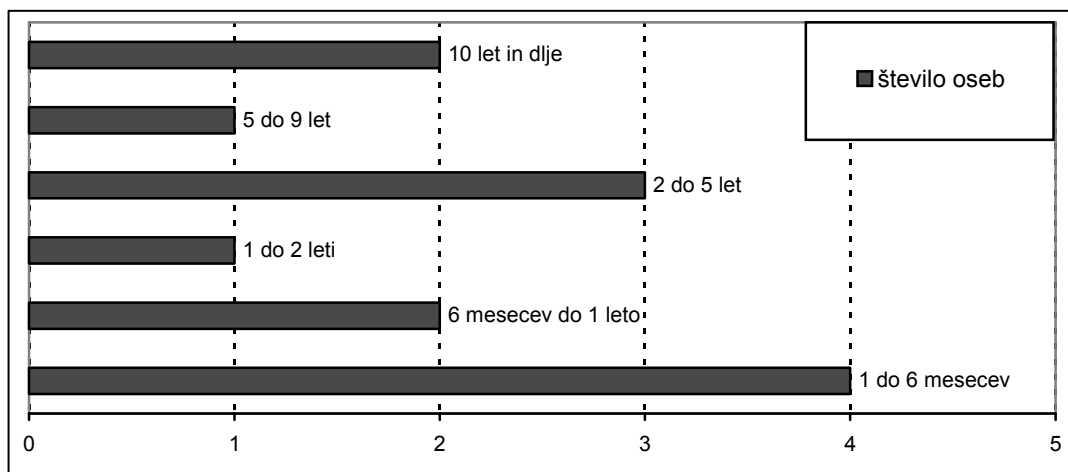
Od 19 oseb, ki so pozitivno odgovorile na to vprašanje, jih je 16 tudi zapisalo koliko časa so bili prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje. Najdlje, kolikor je bila oseba prijavljena na Zavodu za zaposlovanje, je bilo 6 let, najmanj pa 1 mesec.

3.6.1. Ali ste bili kdaj zaposleni v službi, ki ni neposredno povezana z arheologijo?

Graf 35. Zaposlitev, ki ni bila neposredno povezana z arheologijo (50 odgovorjenih anket, 6 oseb je vprašanje izpustilo).

3.6.2. Koliko časa ste bili zaposleni v službi, ki ni neposredno povezana z arheologijo, in na katerem strokovnem področju?

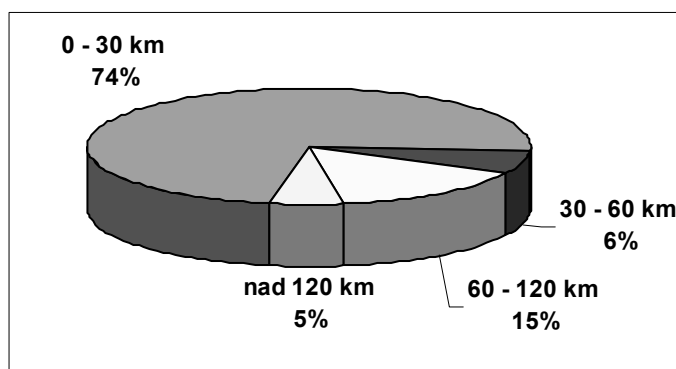

Graf 36. Dolžina zaposlitve na ne-arheološkem področju.

Najdlje sta bili v službi, ki ni neposredno povezana z arheologijo, zaposleni dve osebi, in sicer 10 let, medtem ko je najkrajša tovrstna zaposlitev trajala 1 mesec.

Tisti, ki so poleg trajanja zaposlitve na drugih strokovnih področjih napisali tudi področje, na katerem so delovali, so poročali o naslednjih področjih: promet, trženje, reklamna industrija, administracija, letalstvo, založništvo, ekonomija, turizem, prodaja strojne opreme, dokumentalist, pedagoško delo, gostinstvo, organizacija dela, strojništvo, konservatorstvo.

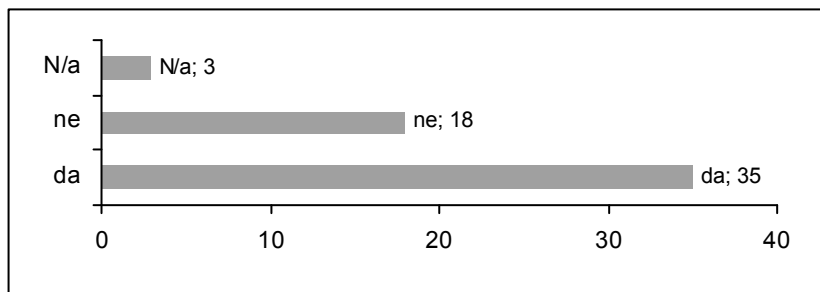
3.7. Oddaljenost delovnega mesta in daljša odsotnost od doma

Graf 37. Oddaljenost delovnega mesta od doma (54 odgovorov, 2 osebi sta vprašanje izpustili).

Ena od splošnih značilnosti slovenskega trga delovne sile – majhna mobilnost, se odraža tudi v arheološki dejavnosti. V več kot 70 % je delovno mesto oddaljeno manj kot 30 kilometrov od kraja bivališča. Največje oddaljenosti nad 120 kilometrov beležijo tujci oz. nedržavljeni RS, ki v Sloveniji opravljajo arheološko službo in imajo tukaj v večini začasno prebivališče.

3.7.1 Ali ste bili kdaj (zaradi dela) odsotni od doma več tednov?

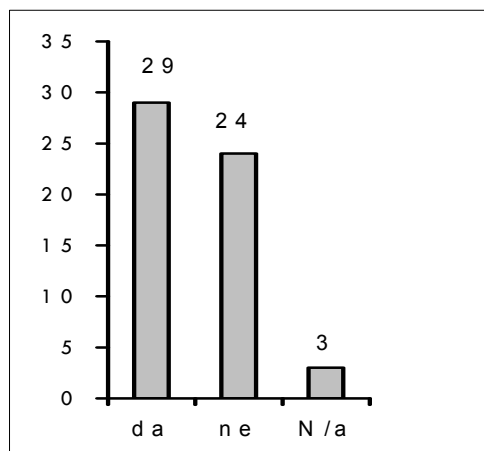

Graf 38. Daljša odsotnost od doma.

Kar 62,5 % zaposlenih v arheologiji, ki so bili vključeni v anketo, je bilo zaradi dela že odsotnih z doma več tednov. Število je dokaj visoko in kaže verjetno na precejšnje delovno obremenitev predvsem na področju arheološkega terenskega dela ter verjetno tudi izobraževanja in izpopolnjevanja.

3.8. Delo v tujini

3.8.1. Ali ste kdaj delali v tujini?

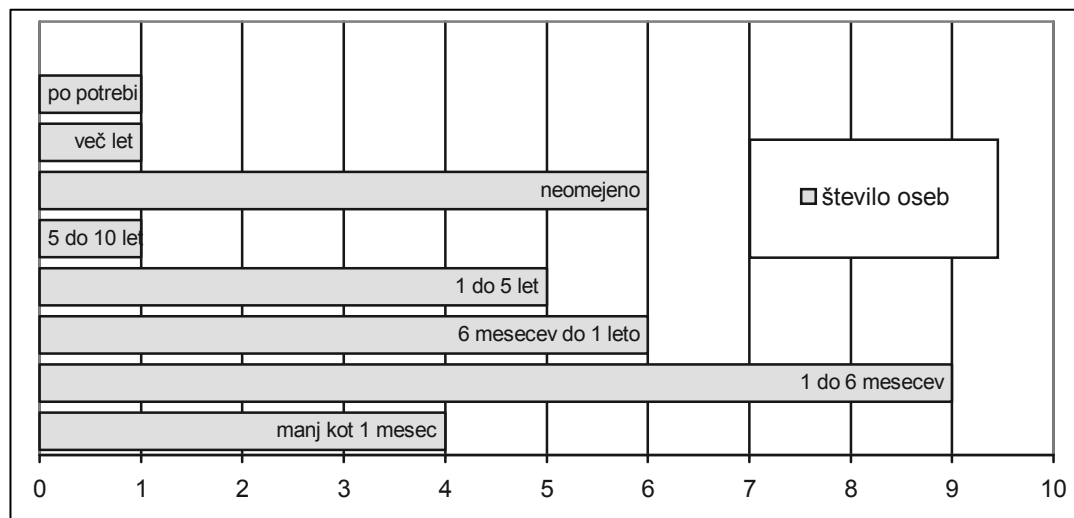
Graf 39. Delo v tujini.

Sorazmerno visok odstotek oseb, ki so že delale v tujini (52 %), je verjetno posledica drugačnega razumevanja dela v tujini, kot smo si ga zamislili ustvarjalci ankete. Delo v tujini naj ne bi zajemalo enkratnih predavanj v tujini, gostovanj na arheoloških terenih, ki niso opravljena v okviru izmenjave profesorjev ali raziskovalcev. Ne štejejo tudi študijske izmenjave, prav tako ne štejejo samostojni enkratni obiski na arheoloških raziskavah, ki trajajo manj kot mesec dni. Prav tako se v delo v tujini ne vključuje delo na področju nekdanje Jugoslavije iz časa skupne države. Dejansko bi, po naši oceni, moral biti delež tistih, ki so delali v tujini precej manjši.

3.8.2 Ali ste pripravljeni delati v tujini in koliko časa?

(Odgovor na prvi del vprašanja: 37 DA, 10 NE)

Načeloma obstaja velika pripravljenost za delo v tujini, če bi za to bila priložnost. Ali gre tu za nezadovoljstvo s stanjem zaposlitve v Sloveniji ali pa se pričakuje ugodnejše delovne razmere v tujini ali kaj tretjega, težko ocenimo. O motivih nismo spraševali.

Graf 40. Koliko časa bi delali v tujini?

Precejšnje število anketiranih, ki so dogovorili na to vprašanje, bi bilo pripravljenih delati v tujini tudi za neomejen čas (18 %). Velika večina bi odšla na delo v tujino za obdobje do 1 leta, teh je 58 %. Pojavljata se torej dva izrazita pola, kjer so na eni strani osebe, ki so zaradi možnosti zaposlitve v tujini pripravljene oditi iz Slovenije za nedoločen čas, medtem ko je druga, prevladujoča skupina, pripravljena oditi v tujino le za kratek čas, kar pomeni, da sprejemajo delo v tujini le kot možnost izpopolnjevanja, kratkoročne obveznosti ali kratkotrajno možnost za zaslužek.

3.8.3. Katere tuje jezike obvladate?

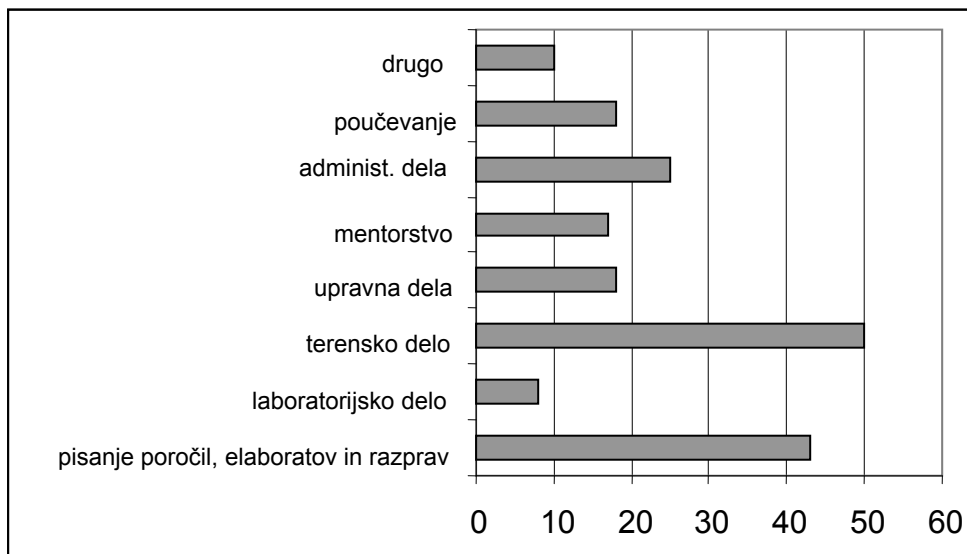
	aktivno	pasivno
Angleški jezik	39	14
Nemški jezik	20	20
Italijanski jezik	11	16
Francoski jezik	6	9
Španski jezik	1	3
Hrvaški/Srbski/Bosanski jezik	37	12
Drugo	6	4

Tabela 10. Obvladovanje tujih jezikov.

Rezultati na to vprašanje ne presenečajo. Zaradi splošne obveznosti učenja angleškega jezika kot prvega tujega jezika že v osnovni šoli (kjer to mesto ne zasedajo jeziki sosednjih držav zaradi bližine, zgodovinskih in etničnih kontaktov) je odstotek oseb, ki aktivno govorijo angleško zelo visok, dopolnjuje pa ga še nezanemarljiv odstotek tistih, ki govorijo angleško pasivno. Pričakovano so na drugem mestu tudi jeziki bivše skupne države, hrvaški, srbski in bosanski jezik, predvsem zaradi starostne strukture zaposlenih v arheologiji; velika večina jih je namreč starejša od 25 let, torej so se šolali v času, ko je bil v jugoslovanskih osnovnih šolah še obvezen

srbo-hrvaški jezik. Na tretjem in četrtem mestu sledita nemški in italijanski jezik, ki sta močno pogojena z bližino oz. regijo, iz katere izhajajo anketiranci, ne le zaradi bližine italijansko oz. nemško govorečega prebivalstva, temveč predvsem zaradi znanstvene tradicije.

3.9. Delovne naloge

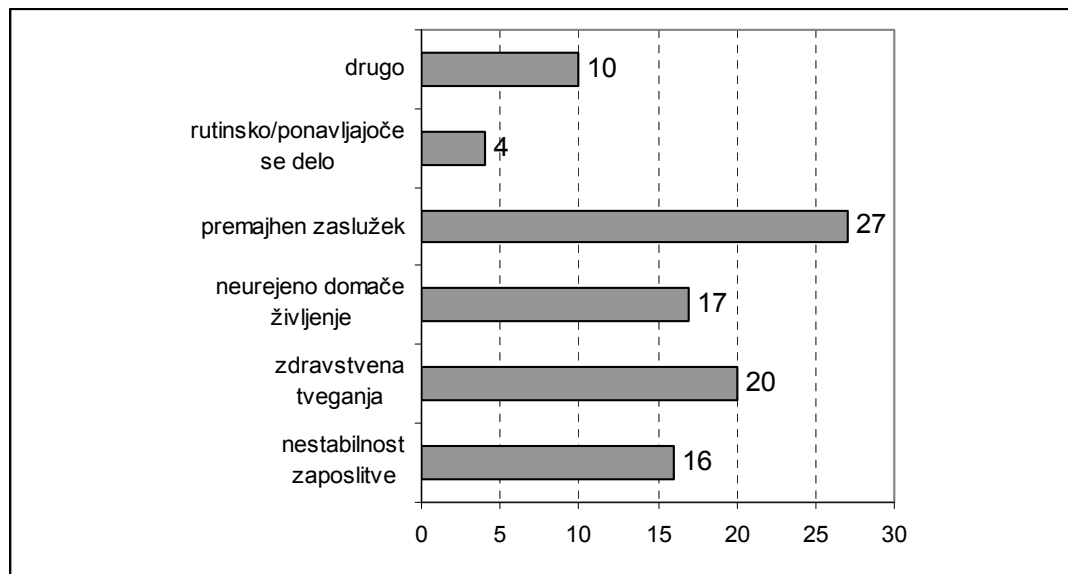

Graf 41. Delovne naloge (54 odgovorjenih anket, 2 osebi sta vprašanje izpustili).

Preko 90 % vprašanih pravi, da je med njihovimi delovnimi nalogami terensko delo. To je deloma tudi posledica že omenjene situacije ob izgradnji avtocestnega križa v Sloveniji, zaradi česar je bila obremenitev arheološke stroke s terenskim delom toliko večja kot v predhodnih letih. Z 80 % sledi pisanje poročil, elaboratov in razprav, kar je deloma povezano z veliko obremenitvijo s terenskim delom ter obenem tudi zahtevami raziskovalne in izobraževalne sfere po nenehnem raziskovanju za zagotavljanje kvalitete raziskovalnega dela in visokošolskega študija. Dobrih 45 %

anketiranih tudi pravi, da je med njihovimi nalogami tudi administrativno delo, le malo manjše deleže (okoli 30 %) pa so dosegle delovne naloge upravnih del, mentorstva ter poučevanja. Po našem mnenju odgovori na to vprašanje kažejo na visoko stopnjo obremenitve arheologov v Sloveniji, ki so se prisiljeni ukvarjati s številnimi, tudi administrativnimi in upravnimi deli, ki omejujejo njihovo časovno razpoložljivost, ki bi jo lahko posvečali strokovnemu delu. Delo arheologa v Sloveniji tako lahko označimo kot zelo raznoliko in pogosto zahteva širši nabor znanj in veščin v primerjavi z drugimi strokami, še zlasti na področju humanistike, večjo prožnost in prilagodljivost, kar zahteva tudi trga dela z raznolikimi delovnimi obremenitvami in potrebami po stalnem izobraževanju v strokovnih, tehničnih, poslovnih, administrativnih in upravnih znanjih

3.10. Slabosti dela

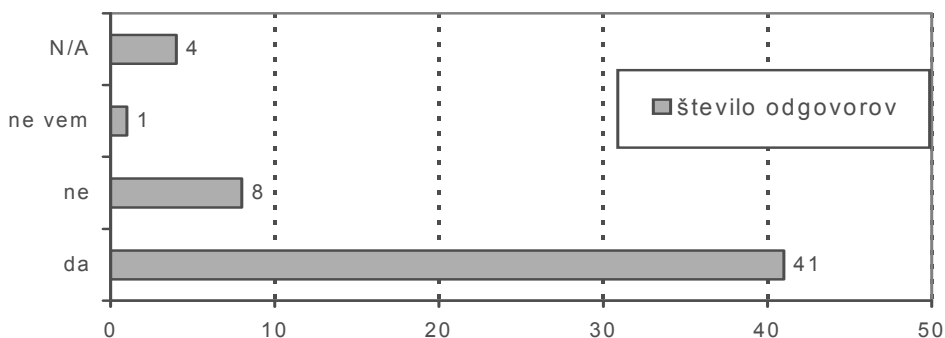

Graf 42. Slabosti dela (48 odgovorjenih anket, 8 oseb je vprašanje izpustilo).

Več kot polovica vprašanih meni, da je glavna slabost njihovega dela premajhen zaslužek, kar nam je pokazalo že stanje osebnih dohodkov anketiranih arheologov, ki so sicer višji kot povprečna plača v Sloveniji, vendar pa je tudi njihova izobrazbena stopnja precej višja, obenem pa moramo upoštevati tudi specifike arheološkega dela, saj je več kot 60 % anketiranih priznalo, da je že bilo zaradi službe od doma odsotnih več tednov. Upoštevati pa je potrebno tudi zdravstvena tveganja pogostega dela na terenu, kot tudi laboratorijskega dela z nevarnimi kemikalijami, pogosto monotonega, dolgotrajnega sedečega ali stoječega dela v slabih vremenskih razmerah (8 %) ipd. Prav zdravstvena tveganja arheološkega poklica so na drugem mestu po mnenju anketirancev z več kot 40 %. Iz vseh navedenih razlogov ni presenetljivo, da je med najvišje postavljenimi slabostmi tudi neurejeno domače življenje (35 %). Predvsem pri zaposlenih za določen čas ter pri zaposlenih v zasebnem sektorju pa je mogoče čutiti tudi precejšen strah pred prihodnostjo, ki je v veliki meri posledica nestabilnosti zaposlitve (33 %), kar je odraz čedalje večje tržne naravnosti vseh panog, tudi arheologije.

3.11. Pripravljenost opravljanja dela na domu

3.11.1. Ali ste pripravljeni delati doma?

Graf 43. Pripravljenost opravljanje dela na domu.

3.11.2. Ali bi lahko svoje delo opravljali doma v celoti?

Nihče izmed anketiranih ne meni, da bi lahko svoje delo v celoti opravljal doma.

3.11.3. Ali bi lahko svoje delo opravljali doma deloma?

44 anketirancev meni, da bi lahko svoje delo vsaj deloma opravljali doma, medtem ko je 8 anketirancev prepričanih o nasprotnem. Med tistimi, ki so negativno odgovorili na to vprašanje so predvsem osebe, katerih glavna dejavnost je arheološko terensko delo, medtem ko bi lahko predvsem zaposleni v izobraževalnih in raziskovalnih ustanovah svoje delo opravljali deloma tudi doma.

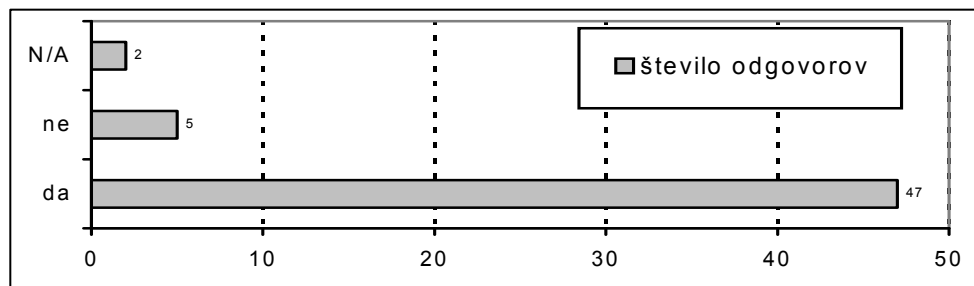
3.12. Članstvo v tujih ali domačih strokovnih organizacijah?

22 anketiranih oseb je navedlo, da je včlanjeno v tujo strokovno organizacijo. Omenjene tuje strokovne organizacije: European Association of Archaeologists (8), ICOM (7), Hrvatsko Arheološko društvo (4), RCRF (2), Aerial Archaeology Research Group (2), ILA, AIHA, Srbsko arheološko društvo, AAD, MAD, ASMOSIA, AIEMA; AIAC, Castrum bene, Instrumentum.

35 anketiranih oseb je včlanjenih v domače strokovne organizacije. Med njimi močno prednjači Slovensko arheološko društvo kot matično društvo slovenskih arheologov, saj je vanj včlanjenih kar 31 izmed omenjenih 35 anketiranih. Med ostalimi domačimi strokovnimi organizacijami so omenjene še: Slovensko konservatorsko društvo s 6 člani, Slovensko muzejsko društvo s 7 člani, Slovensko restavratorsko društvo z 1 članom ter Zgodovinsko društvo Ljubljana z 1 članom.

3.13. Delo med študijem

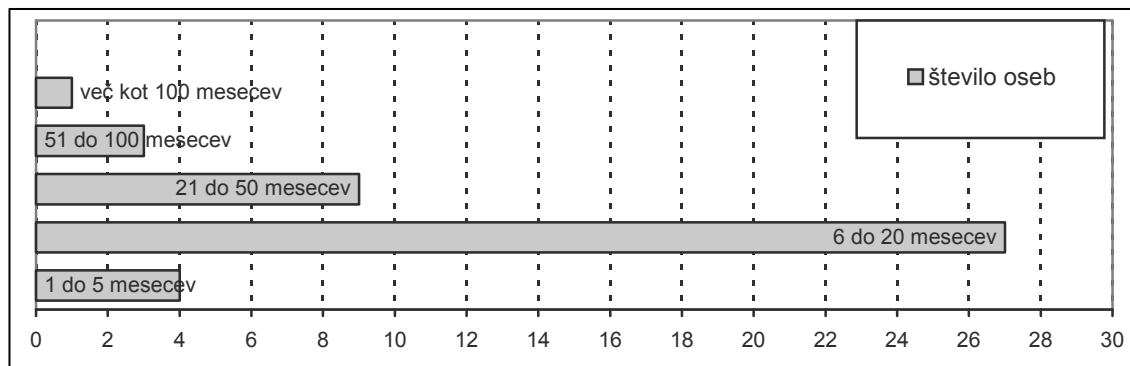
3.13.1. Ali ste med študijem delali na arheološkem strokovnem področju?

Graf 44. delo na strokovnem področju med študijem.

Velika večina anketiranih je že med svojim študijem v veliki meri pridobivala izkušnje na arheološkem področju. Sklepamo, da je v večini primerov šlo za arheološko terensko delo, kjer so potrebe po delovni sili, ki je vsaj deloma seznanjena s problematiko in specifikko arheološkega dela, največje. Predvsem je potrebno poudariti, da edinstven sistem študentskega dela preko študentskih servisov v veliki meri omogoča in ustvarja te delovne možnosti, saj je študentsko delo precej cenejše kot pa redne zaposlitve za določen čas, avtorske pogodbe ali pogodbe o delu.

3.13.2. Koliko časa?

Graf 45. Dolžina dela med študijem.

Razumljivo je največje število anketiranih delalo med študijem v razponu od 6 do 50 mesecev. To jim je do določene mere omogočal tudi sam sistem študija, saj je bilo status študenta, ki je potreben za delo preko študentskega servisa, mogoče brez težav pridobiti z opravljenimi obveznostmi za tekoče leto študija, obenem pa ni bilo omejitev za število ponavljanj letnika ali plačevanja študijskih obveznosti po preteku določenega števila let študija.

3.14. Zaposlitev

3.14.1 Kje vidite možnosti zaposlitve na svojem strokovnem področju?

Med navedenimi odgovori so se pojavile naslednje skupine dejavnosti:

arheološko terensko delo in raziskovanje	6
zaščitna dela	1
terensko delo	2
raziskovalno delo	3
post-izkopavalna dela	9
digitalna in risarska obdelava gradiva in dokumentacije	1
specialistična/dokumentacijska terenska dela	1
urejanje in konservacija arheoloških najdb in najdišč	1
post-izkopavalna dela	2
upravljanje s kulturno dediščino	4
Projektno delo	4
mednarodni/domači raziskovalni projekti	1
projektno delo	3
organizacije s področja kulturne dediščine	31
organizacijske dejavnosti (poslovanje, logistika...)	1
samozaposlitev	2

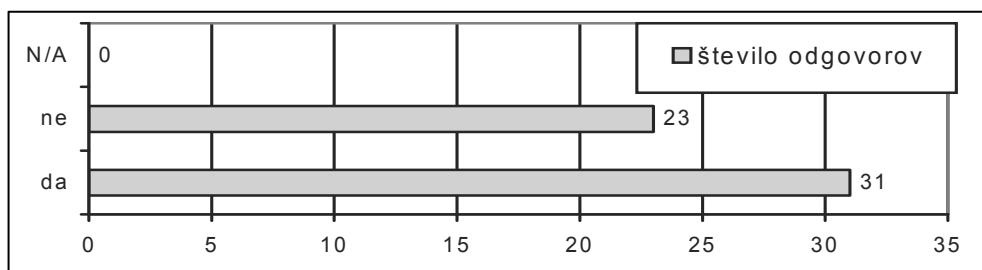
inštituti	3
zasebna podjetja	3
zavodi	7
univerza	7
muzeji	8
turizem in trženje	13
trženje kulturne dediščine	3
arheoturizem	4
turizem	6
pedagoško delo in promocija	14
predavatelj za problematiko varovanja arheološke kulturne dediščine	1
popularizacija znanosti (mediji)	1
širši prostor kulturnih dejavnosti	1
prostočasne dejavnosti	1
vodenje po mednarodnih razstavah in muzejih	1
izobraževanje	3
pedagoško delo	3
promocija kulturne dediščine	3
ostalo	4
administrativno delo	1
delo v zbirkah	1
lokalne/mestne uprave	1
prostorsko načrtovanje	1

Tabela 11. Možnosti zaposlitve na strokovnem področju.

3.14.2 Ali bi bili pripravljeni priskrbeti lastna oz. dodatna sredstva za takšno zaposlitev?

Skupaj je na vprašanje odgovorilo 39 anketirancev, 15 jih je vprašanje izpustilo. 25 anketirancev bi priskrbelo lastna oz. dodatna sredstva za takšno zaposlitev, medtem ko jih le 3 ne bi, 11 pa jih na vprašanje ni vedelo odgovoriti. Ali je visok odstotek pozitivnih odgovorov pri tem podvprašanju posledica zelo teoretske osnove tega vprašanja, kjer ne moremo izhajati iz dejanske pripravljenosti anketiranih na delovanje, ampak samo načelno soglasje k tovrstnemu ravnanju, ne moremo zaključiti.

3.14.3. Ali imate otroke?

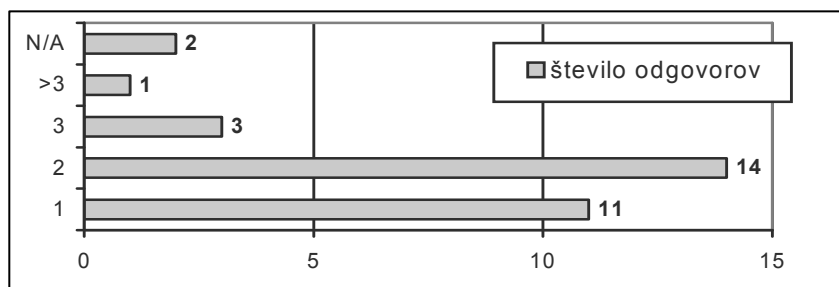

Graf 46. Anketiranci z otroci.

Viden je precej visok odstotek anketiranih, ki so brez otrok. Glede na odgovore na predhodna vprašanja in upoštevajoč splošni trend poznega odločanja za rojstvo otroka v slovenski populaciji, še posebno med visoko izobraženimi, je mogoče reči, da so slovenski arheologi v veliki meri preobremenjeni s svojimi delovnimi nalogami ter primerjaje nizkim dohodkom, ki ni v sorazmerju z visoko kvalificiranostjo posameznikov in časom, ki ga posvečajo delu. Nekoliko presenetljivo je, da je med tistimi, ki otrok nimajo, več moških kot žensk, saj bi zaradi intenzivnosti dela in delovnih obremenitev pričakovali, da bo več žensk, ki se bodo odpovedale otrokom

na račun kariere v arheologiji. Očitno je socialna situacija v Sloveniji, tudi za zaposlene v arheološki stroki, še dokaj ugodna za ženske, saj jim omogoča družinsko življenje kljub visokim delovnim obremenitvam tudi izven standardnega delavnika. Ne gre prezreti, da je večina zaposlenih v javnem sektorju, kjer se pravice zaposlenih bolj spoštujejo.

3.1.4.4. Če imate otroke, koliko otrok imate?

Graf 47. Število otrok

Rezultati so v skladu z dolgoletnim povprečjem števila otrok na družino (med 1 in 2).

ZAKLJUČEK

Za interpretacijo rezultatov raziskave se nam zdi nujno dodati še nekaj pojasnil o naravi slovenskega arheološkega strokovnega sistema. S tem izrazom označujemo celotno arheološko strokovno strukturo in prakso ter vse tako ali drugače aktivne profesionalne udeležence neglede na njihovo specializacijo, strokovno usmerjenost ali institucionalno pripadnost.

Na prvem mestu gre vsekakor opozoriti na dejstvo, da gre za precej majhen sistem strokovni sistem po številu ljudi, udeleženih v njem (150 – 200 aktivnih arheoloških profesionalcev). V primerjavi z drugimi strokovnimi sistemi na nacionalnem nivoju, sodi arheološki sistem med najmanjše po številu aktivnih profesionalcev, hkrati pa ima precej veliko družbeno odgovornost in zahtevne naloge predvsem na področju prostorskega urejanja, razvoja kulturnih vrednot, upravljanja s kulturno dediščino in plasiranja znanja.

Arheološki strokovni sistem tako sestavlja relativnom majhna skupina v veliki večini univerzitetno izobraženih strokovnjakov z zelo tesno zgodovino medsebojnih odnosov in skupnimi izkušnjami, kjer se kot glavne razlike kažejo generacijske manj pa profesionalno specialne.

Takšno majhno število po eni strani predstavlja resen problem pri specializaciji in delitvi dela in, nenazadnje, tudi pri razvijanju profesionalnih odnosov in meril, po drugi strani pa prav zaradi tega omogoča precejšnjo prožnost in prilagodljivost. Slednje je v veliki meri tudi rezultat intenzivne neformalne komunikacije med arheologi.

Pomembna lastnost prožnosti, ki izhaja iz takšne strukture sistema arheološke stroke, je zmožnost relativno hitre spemembe na določenih sektorjih arheološkega dela in prakse, ki jih lahko uspešno sproži in vodi manjša skupina posameznikov, v skrajnih

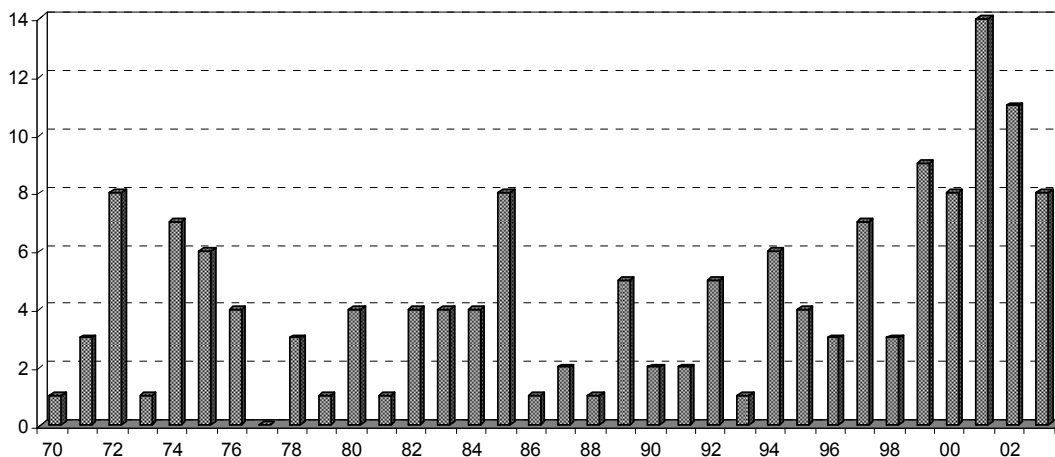
primerih pa že tudi ena sama oseba, ki v določenem trenutku ima na voljo dovolj vzvodov za plasiranje spremembe v sistem. Dober primer takšne uspešne reakcije arheološkega strokovnega sistema in, posledično tudi formalne (pa tudi neformalne) reorganizacije arheologije in njenih praks, je vsekakor ustanovitev Skupine za arheologijo na avtocestah Slovenije in njena večletna koordinacija "avtocestnega" projekta. Statistične analize tako majhne populacije nujno in povsod ne odkrivajo jasnih trendov ali vzorcev.

V skladu s srednjeevropsko in tudi socialistično tradicijo je kulturna dediščina kot javna dobrina domena državnih in drugih javnih inštitucij, kar je v Sloveniji pomenilo, da je bila praktično vsa arheološka dejavnost (muzejska, varstvena in izobraževalno-raziskovalna) financirana iz državnega proračuna oz. drugih javnih skladov, vse do začetka devetdesetih let, ko je bil odpravljen socialistični družbeni sistem.

Načeloma ni bil problem v tem, da ne bi moglo nastati nekaj zasebnih podjetij ali samozaposlenih posameznikov; dejansko so nekateri redki posamezniki v arheologiji v sedemdesetih in osemdesetih letih del svoje kariere in eksistence nekaj časa zagotavljali skozi različne oblike samozaposlenosti preko avtorskih pogodb ipd. Jugoslovanska različica socializma je vsekakor dovoljevala manjša zasebna podjetja in Slovenija je bila po njihovem številu in razvejanosti zasebne dejavnosti daleč najbolj razvita med vsemi jugoslovanskimi republikami. Razlog je bil drugje - v stališču da je kulturna dediščina dobrina, za katero mora skrbeti država s svojimi ustanovami.

Pa tudi nobenih pravih "demografskih" pritiskov ni bilo, da bi se lahko ustvaril trg storitev na področju kulturne dediščine. Več desetletij, skoraj do konca devetdesetih let, je bilo število študentov arheologije zelo majhno, med 10 in 20 študentov, vpisanih v prvi letnik; letno povprečje diplom v obdobju 1968 – 1998 pa je bilo 3,5. Prava

“eksplozija” pa je nastopila v zadnjih desetih letih, ko se je število diplomantov na leto dejansko početrverilo in preseglo skupno število vseh diplom od 1968 do 1998.

Graf 48. Distribucija diplom po letih (1970 – 2003).

Tako majhen prirastek novih strokovnjakov v obdobju od šestdesetih do devetdesetih let je pomenil zelo visoko zaposlenost arheologov v tem času. Skoraj vsi, ki so hoteli po diplomi nadaljevati kariero v arheologiji, so relativno hitro dobili zaposlitev za daljši ali krajši čas in sčasoma se tudi redno zaposlovali za nedoločen čas, najpogosteje v Ljubljani, kjer so študirali oziroma v domači regiji. Neredko se je dogajalo, da so študentje še pred zaključkom študija že dlje časa delali v arheoloških ustanovah v svoji regiji in je delovno mesto “čakalo”, da diplomirajo. Neformalne reference, izkušnje, sodelovanje z določeno arheološko organizacijo in tudi poznavanje lokalne arheologije so bile pogosto zelo pomemben dejavnik pri zaposlovanju. To je bil tudi eden od pomembnih razlogov, da je bilo povprečna dolžina študija v tem času okrog 8 let. Sistem se je na ta način razvijal brez kakih večjih “kriz” na področju zaposlovanja; zelo majhno število diplomantov je “tekoče”

zapolnjevalo delovna mesta, ki so se sprostila oziroma nastajala na novo z ustanavljanjem novih javnih organizacij oziroma novih delovnih mest v obstoječih organizacijah.

Pri tem je potrebno še dodati, da je bil trg arheološkega dela v nekdanji Jugoslaviji izrazito zaprt in omejen na posamezne republike. Čeprav ni bilo nobenih formalnih omejitev pri zaposlovanju državljanov Jugoslavije iz drugih republik, pa so v Sloveniji skoraj izključno delali samo arheologi, šolani v Sloveniji, in enako je bilo tudi v vseh drugih jugoslovanskih republikah.

Slabost takega sistema pa je bila predvsem njegova precejšnja omejenost na vrsto in obseg obstoječih praks v arheološki stroki in zelo majhna zmožnost kakšne večje širitve delovnih nalog. Z drugimi besedami, zaradi omejene količine strokovnjakov, ki so bili že tako intenzivno obremenjeni z rednimi delovnimi nalogami in obvezami, je bilo skoraj nemogoče načrtovati nove strategije in projekte, še zlasti take, ki bi zahtevali nove in precej večje količine kvalificirane delovne sile. Te enostavno ni bilo, pa tudi drugi notranji vzvodi, ki bi situacijo na tem področju lahko izboljšali, so bili prešibki in preveč razpršeni po različnih področjih. .

Prav zato je bil projekt avtocest tako pomemben za nadaljnji razvoj arheološke stroke v Sloveniji. Kataliziral je novo situacijo, ko je bila potrebna ne samo integracija celotne arheološke stroke, temveč tudi vrsta premislekov in konceptnih novosti na različnih področjih dela (tudi na poslovnem področju in na trgu dela), da bi se lahko ustrezno odgovorilo na ta izziv.

Za našo raziskavo so ključni vidiki, ki jih je sprožila "avtocestna" arheologija naslednji:

- izrazito povečanje obsega dela in zaposlenosti, dejansko gre za rast v redu velikosti,

- pojav in uspešna aplikacija novih delovnih nalog (i.e. delovnih niš),
- nove oblike delovnih organizacij (zasebna podjetja, samozaposleni, projektne zaposlitve, gospodarsko obnašanje organizacij),
- spremenjen družbeni status in podoba arheologije; od podobe “butične in eksotične” vede, manj poznane in manj relevantne za razvoj, k “resni” vedi, sposobni manipulirati z velikimi sredstvi in infrastrukturo,
- izrazit tehnološki napredek (zasebna podjetja postajajo nosilci razvoja na področju terenske arheologije)
- zaposlovanje tujcev

Do vseh teh sprememb bi verjetno prišlo sčasoma, vendar pa je avtocestni projekt močno pospešil razvoj v tej smeri. Razvoj arheološke stroke so pospeševala tudi druga področja, ne samo velike investicije v prostor. Slovenija je po bruto nacionalnem dohodku na prvem mestu med vsemi članicami, sprejetimi v EU po letu 2005, danes je s približno 25.000 USD (per capita) nekje med Portugalsko in Grčijo oz. nekje okrog 30. mesta v svetu. Še dobro desetletje nazaj je bil BND skoraj trikrat manjši. Takšen ekonomski razvoj se je vsekakor moral odraziti tudi v razvoju javnega sektorja, kamor sodi največji del arheologije.

Danes bi lahko rekli, da je slovenska arheologija po obdobju hitrega razvoja, nastajanja novih oblik organizacije dela in preoblikovanja starih, v zadnjih dveh ali treh letih v fazi dozorevanja in stabiliziranja. Avtocestni projekt, ki je bil izjemen generator razvoja na številnih področjih, se bliža koncu in intenzivost del je precej manjša. Toda posegi v prostor v Sloveniji niso skoraj nič manjši, kar seveda še vedno ustvarja velike potrebe po arheološkem delu. Toda tokrat je slovenska arheološka

stroka – oborožena z izkušnjami zadnjega desetletja - veliko bolje pripravljena in se je sposobna pogajati kot kompetenten partner tudi na poslovnem področju.

Kot ena od najbolj logičnih smeri širitve dela in razvoja se v zadnjem času kažejo t.i. evropski projekti (doma in v tujini). Odkar je Slovenija članica EU, je postalo možno črpati precejšnja sredstva iz evropskih skladov. Na tem področju trenutno med vsemi slovenskimi arheološkimi organizacijami imajo največ uspeha univerze oziroma nekatere državne organizacije na področju varovanja kulturne dediščine, medtem ko zasebna podjetja pa tudi pretežen del regionalnih in lokalnih organizacij ta potencial še ne izkoriščajo. Razloge za to je najverjetneje treba iskati v slabi informiranosti, nepoznavanju praks kandidiranja na evropskih razpisih, precej šibkemu mednarodnemu networkingu (številni razpisi zahtevajo oblikovanje partnerske strukture iz več držav), pa tudi pomanjkanju znanja kako oblikovati in plasirati atraktivne programe. Po naši oceni je prav na tem področju ena največjih rezerv.

Za konec pa še nekaj besed o še eni značilnosti profesionalne organiziranosti. Za slovensko arheologijo je značilno, da je v preteklosti nastopala navzven, nasproti drugim družbenim skupinam in strukturam, kot "ceh" – ki proučuje in skrbi za določeno vrsto kulturne dediščine. Pomembno vlogo v oblikovanju takšne "cehovske" identitete ima vsekakor Slovensko arheološko društvo (SAD), nevladna združenje večinoma profesionalnih arheologov. V preteklosti, nekje do sredine osemdesetih let, je bilo društvo zelo dejavno na področju koordiniranja arheoloških dejavnosti, saj je bil SAD edina transinstitucionalna organizacija, ki je združevala vse arheologe, neglede na institucijo, kjer so bili zaposleni. Takšni funkciji SAD je šlo na roko tudi dejstvo, da prave specializacije oz. oblikovanja posameznih specializiranih ali interesnih skupin arheologov v Sloveniji pravzaprav ni bilo vse do konca osemdesetih let, in je večina slovenskih arheologov dejansko sodelovala na različnih področjih dela. Ena od

pomembnih značilnost takšne “cehovske” organiziranosti in identitete je bila zmožnost hitre mobilizacije ljudi za reševanje ogrožene arheološke dediščine, pri čemer finančni vidiki za udeležence največkrat niso bili v ospredju. V marsikaterem primeru je šlo za svojevrstno “udarništvo” z veliko neplačanega ali slabo plačanega dela, varstvo in zaščita na delu sta bili zelo šibki, daljše odsotnosti od doma ipd.

S tem v zvezi bi omenili še eno značilnost, ki se tiče strokovne identitete in v veliki meri prežema slovensko arheologijo. Čeprav v našem vprašalniku nismo izrecno postavljali tega vprašanja, pa iz številnih neformalnih pogovorov, osebnih izkušenj, opazovanja reakcij arheologov v javnih medijih in nasploh drže arheologov v javnem diskurzu, lahko rečemo, da je na prvem mestu med prioriteta arheološke stroke in večine posameznikov predvsem skrb za arheološko dediščino. Do največ reakcij arheologov vseh skupin in vseh institucionalnih provenienc v javnem diskurzu je prihajalo v situacijah, ko je bila arheološka dediščina ogrožena “od zunaj”, npr. zaradi gradbenih posegov v arheološko dediščino, ropanja najdišč ipd.; precej manj je bilo npr. “vsearheoloških” reakcij zaradi spreminjanja statusa institucij, načina financiranja javne arheologije ali pa delovne zakonodaje, od vsega pa daleč najmanj polemičnih ali kritičnih zapisov in reakcij v zvezi z arheološkimi, notranje organizacijskimi in strokovnimi temami, če odštejemo znanstvene polemike. Takšna zadržanost navznoter in, recimo ji pogojno, agresivnost oz. “brambovstvo” navzven, kaže da velik del profesionalne identitete zaznamuje ideja “poslanstva”, ki ga imajo arheologi v družbi, in jih poslanstvo še dodatno združuje v posebno družbeno oz. profesionalno skupino. Pomemben razlog temu je vsekakor precejšnje nepoznavanje arheologije, njene družbene vloge in njenih praks v širši javnosti, zaradi česar so arheologi javnosti dejansko konstantno prisiljeni razlagati svojo vlogo in naravo dela, skratka svojo družbeno relevantnost, zaradi česar se vloga “poslanstva” še dodatno utrjuje. Res pa je tudi, da ima ideja poslanstva globlje korenine. Delo na področju arheološke

dediščine, kot skoraj vsakršno delovanje na področju kulture je v javnosti v Sloveniji najprej in predvsem videno, pa tudi prikazovano, bolj kot vrednota, ki jo je zaradi specifične družbene vloge potrebno posebej obravnavati, vsekakor pa ne kot večino drugih profesionalnih ali gospodarskih področij, kjer se ustvarjajo drugačna razmerja med objekti in subjekti oz. med subjekti samimi.

Danes sta pomen in vloga SAD močno zmanjšana. Razlog temu so različne agende posameznih institucij oz. institucionalnih mrež, ki so za v njih zaposlene arheologe prioritete, ki pa jih je največkrat težko uskladiti med seboj. Razlog je tudi v precej manjših finančnih sredstvih, ki jih ima društvo za svoje delovanje. V sedemdesetih in osemdesetih letih je bil SAD aktiven pri številnih izdajateljskih projektih, slovenskih in jugoslovanskih, bil je organizator rednih znanstvenih srečanj, strokovnih in izobraževalnih posvetov ipd., kar je danes skoraj v celoti usahnilo in SAD vse bolj postaja pol-formalni družbeni prostor srečevanja in komuniciranja profesionalnih arheologov. Takšna geneza je popolnoma logična in SAD bolj ali manj uspešno opravlja to nalogo.

Zaradi "cehovske" narave in omenjene ideje poslanstva, je mogoče v nekem delu prišlo do zanemarjanja neke druge oblike organiziranja profesionalnih arheologov – sindikalne, napram delodajalcem. Številni arheologi so resda člani sindikatov, toda to so ponavadi velike sindikalne mreže, ki se pogajajo z vlado in velikimi delodajalci. Manjka pa določena oblika sindikalne organiziranosti znotraj arheološke ali vsaj kulturno-dediščinske dejavnosti. Tovrstne ideje se v zadnjem času porajajo predvsem med t.i. terenskimi arheologi, ki zaradi težkih okoliščin dela, relativno nizkega plačila odsotnosti standardov in meril na številnih področjih na katerih delujejo (zlasti na področju zagotavljanja lojalne konkurence), želijo svoje stanje izboljšati. Za sedaj so po naši oceni glavne ovire na njihovi poti relativna maloštevilnost zaposlenih na daljše obdobje in razdrobljenost.

Pričujoča raziskava slovenskega trga arheološkega dela je prvi tovrstni poskus pri nas spoznati in razumeti pogoje, okoliščine in protagoniste, ki ta trg oblikujejo. Ni naključje, da se je takšna raziskava pojavila prav v času in okoliščinah, ko je slovenska arheologija na prehodu v sodobno profesionalno dejavnost, ko so se dejansko izoblikovali prvi jasni elementi in razmerja tovrstnega trga. Pred tem takšna raziskava skorajda ne bi imela smisla. Toda v tej smeri je potrebno storiti še kar nekaj korakov, da bi lahko dosegli ustrezno okolje in razmerja za uspešno delovanje sistema arheološke stroke. V kontekstu naše raziskave sta to predvsem predvsem oblikovanje učinkovitega sistema nadzora kvalitete dela in dokončno definiranje minimalnih ustreznih pogojev dela in plačila na področju terenske arheologije.

BIBLIOGRAFIJA IN VIRI

Arheo 1, (1980), Glasilo Slovenskega arheološkega društva.

Arheo 8 (1989), Glasilo Slovenskega arheološkega društva.

Baš F. (1953-54), Organizacija spomeniškega varstva v slovenski, *Varstvo spomenikov* 5, 1953-54, 13-37.

Gabrovec S. (1971). Stopetdeset let arheologije v Narodnem muzeju, *Argo* 10, 1971, 35-48.

Kastelic J. et al. (1987), geslo Arheologija (Gabrovec Stane, Kastelic Jože, Knific Timotej) v *Enciklopedija Slovenije* (Zv. 1), Mladinska knjiga 198, 100-105.

Novaković P. (2001a), geslo Slovenia. V: Murray T.(ur.). *Encyclopedia of archaeology : History and discoveries*. ABC-Clio Santa Barbara, 2001, vol. 3, 1161-1169.

Novaković P. (2001b) geslo Dežman, Dragotin (1821-1889). V: Murray, T. (ur.). *Encyclopedia of archaeology : History and discoveries*. ABC-Clio Santa Barbara 2001, vol. 1, 425.

Novaković P. (2002), Archaeology in five states - A peculiarity or just another story at the crossroads of "Mitteleuropa" and the Balkans: A case study of Slovene archaeology. V: Biehl, P., Gramsch, A. and Marciniak, A. (ur.). *Archäologien Europas : Geschichte, Methoden und Theorien / History, Methods and Theories*, (Tübinger Archäologische Taschenbücher, Bd. 3). Münster / New York / München / Berlin: Waxmann, 2002, 323-352.

Novaković P., Lovenjak M. in Budja M. (2004), *Osemdeset let študija arheologije na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, 2004.

Petru P. (1971), Misli ob stopetdesetletnici Narodnega muzeja. *Argo* 10, 1971, 3-34.

Pleterski A. (1997). *Inštitut za arheologijo – polstoletnik*. Znanstvenoraziskovalni center SAZU Ljubljana, 1997.

Slapšak B. in Novaković P. (1996), Is there national archaeology without nationalism? : archaeological tradition in Slovenia. V: Díaz-Andreu, M. and Champion, T. (ur.). *Nationalism and archaeology in Europe*. London: UCL Press, 1996, 256-293.

SURS, Statistični urad republike Slovenije, (<http://www.stat.si/>).

Varstvo spomenikov 20, (1976).

Zaključno poročilo za leto 2007. Slovensko arheološko društvo
http://www.arheologija.si/pdf/zakljucno_porocilo_SAD_2007.pdf.